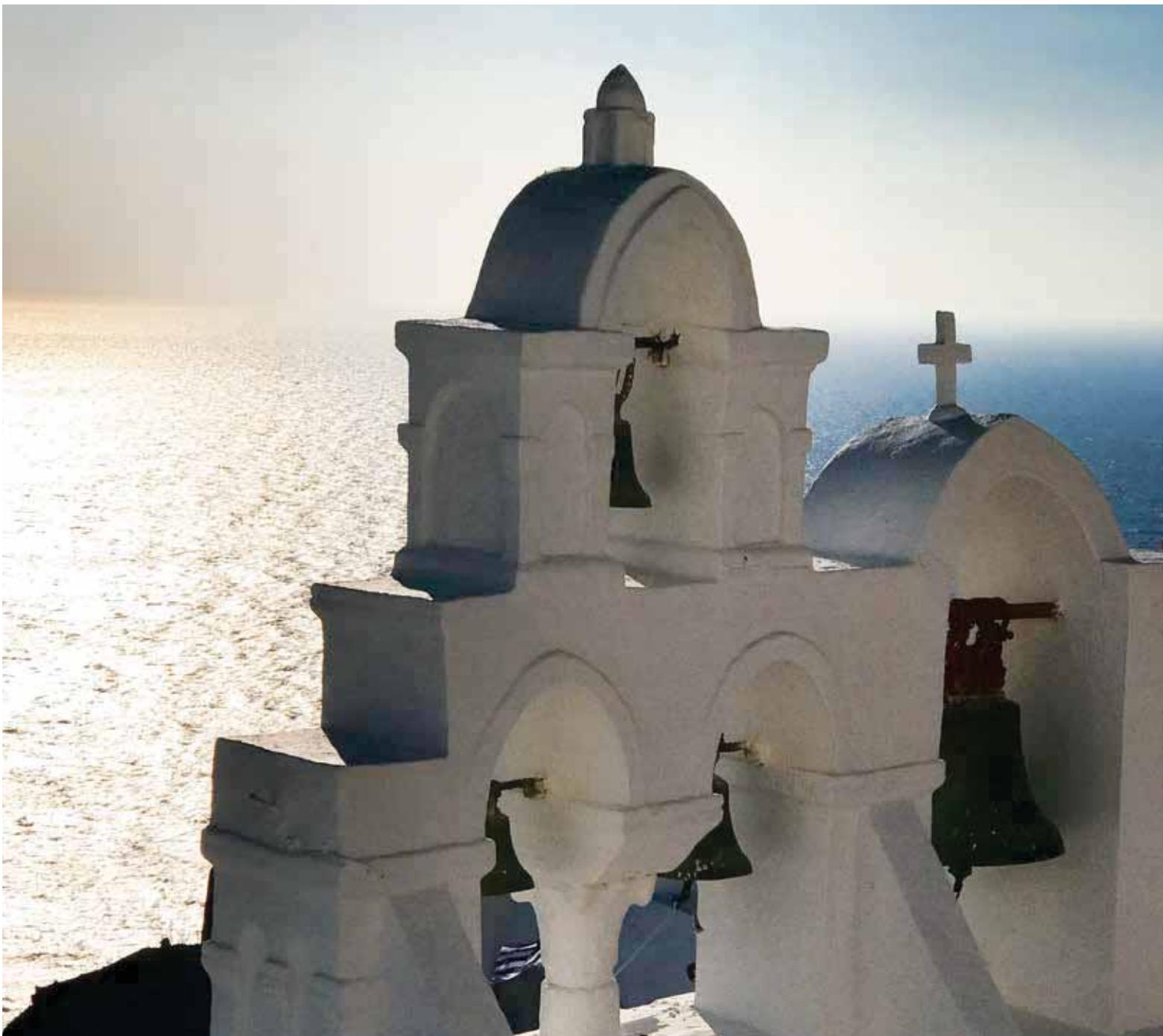

Θαλασσινοί Απόηχοι

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΕΤΟΣ 31ο • ΤΕΥΧΟΣ 169 • ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2022

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΠΝ ΚΑΙ ΛΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ 169 • ΙΟΥΛΙΟΣ - Μ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2022

ISSN 1105-6779

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Ένωση Αποστράτων Αξιωματικών Ναυτικού

Ι. Παπαρηγοπούλου & Π.Π. Γερμανού,

Πλατεία Κλαυθμώνος 105 61 Αθήνα

www.eaan.gr

Τηλ: 210-33.10.430, 210-33.10.431

e-mail: info@eaan.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Αντιναύαρχος ε.α. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΕΡΟΥΚΗΣ ΠΝ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΝΠΔΔ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Πλοίαρχος (Ε) ε.α. Γρηγόριος Γεωργακόπουλος ΠΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ναύαρχος ε.α. Θεόδωρος Φουστάνος ΛΣ

Υποναύαρχος ε.α. Συμεών Κωνσταντινίδης ΠΝ

Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. Αναστάσιος Βυτινίδης ΠΝ

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΕΑΑΝ

Τμή τεύχους: 4 €

Ετήσια συνδρομή: 24 €

ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Κ. Πλέτσας - Ζ. Κάρδαρη Ο.Ε.

Χαρ. Τρικούπη 107, 114 73 Αθήνα

τηλ: 210 36 07 132, 210 38 20 148

e-mail: info@typografio.gr

Copyright: © ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΙ ΑΠΟΗΧΟΙ

Το τεύχος αυτό περιέχει
πληροφορίες, σχόλια και ειδήσεις
μέχρι 31_08_2022

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις
προσωπικές απόψεις των συντακτών τους
και σε καμιά περίπτωση δεν δεσμεύουν
την ΕΑΑΝ

Περιεχόμενα

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Θέματα

Γιατί Μεταμορφώθηκε ο Κύριος **3**

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ Γεγονότων 4

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ Ιστορικά

- Ελληνοβουλγαρικός πόλεμος - Μάχη στο Κιλκίς **5**
- Ναυτικού Αγώνα Αποσιωπημένα (Μέρος Β΄) **10**
- ΚΥΠΡΟΣ, Τουρκική Εισβολή - Ιούλιος 1974 **15**
- Ένας αιώνας από την Μικρασιατική καταστροφή (1922-2022) **17**
- Πόρισμα Ανάκρισης επί των συνθηκών τορπιλισμού του εύδρομου «ΕΛΛΗ» έξω από το λιμάνι της νήσου Τήνου την 15 Αυγούστου 1940 **23**
- Η Δυνατότητα των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων να Υποστηρίξουν την Κύπρο **31**
- Η Ναυμαχία της Σάμου στις 5 Αυγούστου 1824. Οι ναυτικές τακτικές του Τρινήσιου Στόλου, τα πλοία και τα πληρώματα των Ελλήνων **37**

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ Κοινωνικά

- Το ανθρώπινο πρόσωπο **41**
- Ελληνική παιδεία την εποχή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας **42**
- Φωτιές, φωτιές και λάβρες **45**
- Μήδεια **46**
- Ο Γιώργος Μαυρογιάννης, ένα σεισμόπληκτο, υιοθετημένο από το Πολεμικό Ναυτικό **47**
- **Ιατρικά θέματα**
- Σύγχρονες χειρουργικές τεχνικές για την αντιμετώπιση της αποφρακτικής καλοήθους υπερπλασίας του προστάτη, σύμφωνα με τις τρέχουσες διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες (Μέρος Δεύτερο) **49**

ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΚΕΝΤΡΙ 55

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ 56

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ 58

ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΜΟΣ 59

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΣ 61

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ 63

Εξώφυλλο: © φωτό «Σαντορίνη» Παναγιώτης Δαγαλάκης

Οπισθόφυλλο: © φωτό Δημήτρης Ματσάκης

Γιατί Μεταμορφώθηκε ο Κύριος

Επιμέλεια του Αρχιμανδρίτη π. Ιερώνυμου Φράγκου

Ο Κύριος έχοντας απέραντη αγάπη για τους μαθητές Του προσπάθησε πολλές φορές να τους προετοιμάσει για τό επίκειμενο Πάθος Του. "Ήθελε να εΐναι σίγουροι για τή θεότητα Του και να μήν κλονιστούν κατά τήν ώρα τής Σταυρώσεώς Του. Σαραντα μέρες πριν από τήν φοβερή αυτή ώρα πήρε τόν Πέτρο, τόν Ίάκωβο και τόν Ίωάννη και ανέβηκε στό "Όρος Θαβώρ για να προσευχηθεΐ. Έκεΐ μεταμορφώθηκε μπροστά τους. Τό πρόσωπό του δηλαδή έγινε λαμπερό σαν τόν ήλιο και τά ρούχα Του έλαμπαν σαν τό φώς. Φανέρωσε έτσι στους μαθητές Του ότι εΐναι και Θεός εκτός από άνθρωπος. Τό φώς αυτό ήταν ακτιστο. Και έχουμε ένα πρωτάκουστο γεγονός. Νά υπάρχουν δύο ήλιοι. "Ένας κτιστός στόν ούρανό και ένας ακτιστός στό όρος Θαβώρ, όπως αναφέρει ο Άγιος Έφραίμ ο Σύρος. (Εορτοδρόμιον ήτοι έρμηνεία εις τούς άσματικούς κανόνες τών Δεσποτικών εορτών. Έρμηνεία εις τήν Στ' Όδή τοϋ Β' κανόνος τής Μεταμορφώσεως).

Δίπλα του φανερώθηκαν ο Μωυσής και ο Ήλιος και άρχισαν να συνομιλοϋν μαζί Του. Μόλις όμως οι προφήτες άρχισαν να απομακρύνονται ο Πέτρος εΐπε στόν Χριστό να φτιάξουν τρεις σκηνές μία για Έκείνον, μία για τόν Μωυσή και μία για τόν Ήλία για να μείνουν εκεί. Τή στιγμή εκείνη ένα φωτεινό σύννεφο σκέπασε τήν κορυφή τοϋ όρους και οι μαθητές φοβισμένοι έπεσαν με τό πρόσωπο στό έδαφος. Τότε άκούστηκε από τή νεφέλη ή φωνή τοϋ Θεοϋ Πατέρα να λέει: «Αυτός εΐναι ο Υιός μου ο αγαπητός. Αυτόν να ακούτε.» Ο Τριαδικός Θεός μας και πάλι άποκαλύφθηκε όπως έκανε και στην άρχή τοϋ έργου Του Κυρίου στόν Ίορδάνη ποταμό. Τώρα ο Θεός Πατέρας παρουσιάστηκε με τή φωνή Του, ο Χριστός ήταν ο Υιός που φανέρωσε με τήν Μεταμόρφωση τή θεότητα του και τό Άγιο Πνεϋμα παρουσιάστηκε με τή μορφή νεφέλης.

Ο Χριστός άγγιξε τούς μαθητές Του και τούς εΐπε να σηκωθούν και να μήν φοβοϋνται. Ο Μωυσής και ο Ήλιος εΐχαν εξαφανιστεΐ. Ο Κύριος τούς συμβούλευσε να μή μιλήσουν σε κανέναν για τό θαϋμα τής Μεταμόρφωσής Του ως τήν Άνάστασή Του.

Άρκετές απόψεις έχουν διατυπωθεΐ για ποιόν λόγο ο Κύριος προτίμησε αυτούς τούς τρεις από τούς δώδεκα. "Ίσως να διέκρινε σ' αυτούς μία ξεχωριστή άναταπόκριση. "Ίσως πάλι να μήν ήταν όλοι οι μαθητές έτοιμοι να δεχτούν μία τέτοια δωρεά. Ο άγιος Νικόδημος ο Άγιορείτης δίνει μία ξεχωριστή έρμηνεία: Ο Απόστολος Πέτρος εΐχε σταθερότητα στην τήρηση τών έντολών Του, ο Απόστολος Ίάκωβος εΐχε ιδιαίτερη προθυμία να μαρτυρήσει για τήν αγάπη τοϋ Κυρίου και ο Απόστολος Ίωάννης για τήν άγνότητα Του.

Ή Μεταμόρφωση έγινε σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορέσουν οι μαθητές να άντέξουν. Γιατί όμως έγινε σε όρος;

Πρώτον για να δείξει ο Κύριος ότι ανεβαίνει στα βουνά ως καλός ποιμήν για να σώσει τό απολωλός πρόβατο όπως λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος. Δεύτερον τά σημαντικά γεγονότα στην έποχή τής Παλαιάς Διαθήκης λάμβαναν χώρα στό "Όρος Σινά και τώρα τί ποιό σημαντικό άπ' τήν Μεταμόρφωση τοϋ Κυρίου; Τρίτον για να δηλώσει ότι ή επίτευξη τής Μεταμόρφωσης προϋποθέτει τή δική μας πνευματική άνάταση.

Ο Μωυσής και ο Ήλιος πού συνομιλοϋσαν μαζί Του αποτελοϋν δύο σημαντικούς εκπροσώπους τής Παλαιάς Διαθήκης, ο πρώτος τοϋ Νόμου και ο δεύτερος τών Προφητών. Οι μαθητές εΐχαν ακούσει πολλές φορές τούς Ιουδαίους να κατηγοροϋν τόν Δάσκαλό τους πως άθετεΐ ή παρερμηνεύει τόν Νόμο και τούς Προφήτες. Με αυτήν λοιπόν τή φανέρωση στερεώνονται οι μαθητές πνευματικά. Ο Χριστός μας και συμπληρώνει τό Νόμο και έπαληθεΐ τούς Προφήτες. Δεύτερον οι δύο Άγιοι αντιπροσώπευαν ζώντες και νεκρούς άφοϋ ο Μωυσής πέθανε στό όρος Νεβώ ένώ ο Ήλιος εΐχε άρπαγεΐ ζωντανός στόν ούρανό με τό πύρινο άρμα.

Ή Μεταμόρφωση εορτάζεται κάθε χρόνο στις 6 Αύγουστου και δίνει και σε μās ένα διαχρονικό μήνυμα. Πλησιάζοντας τόν Χριστό άλλοιωνόμαστε, τήν καλήν άλλοίωση, μεταμορφωνόμαστε και γινόμαστε θεοειδεΐς. Μόνο με τήν πίστη ότι άν ένωθοϋμε με τόν Χριστό μέσω τής Θείας Εϋχαριστίας ένωνόμαστε και με τή θεϊκή Του φύση μπορούμε να μεταμορφωθοϋμε πνευματικά και να σωθοϋμε. Και μόνο τότε θα άποκτήσουμε δυνάμεις για να άντιμετωπίσουμε τόν όποιο Σταυρό στή ζωή μας μεγάλο ή μικρό. Γένοιτο! ☀

Ανασκόπηση γεγονότων

- 28-06-2022** Πρόσκληση Α/ΓΕΝ στην Ορκωμοσία και Επίδοση Ξιφών στους Νέους Σημαιοφόρους στη ΣΝΔ. Στη τελετή παρευρέθηκε ο Πρόεδρος Ε.Α.Α.Ν. Αντιναύαρχος ε.α. Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ.
- 08-07-2022** Το ΔΣ του Παραρτήματος Β.Δ. Ελλάδος (Κέρκυρα) παρέθεσε δείπνο προς τιμήν Ανωτάτων Αξιωματικών του ΠΝ που διαμένουν στην Κέρκυρα, στις εγκαταστάσεις του ΝΑΣΚΕ.
- 13-07-2022** Πρόσκληση Α/ΓΕΝ στην Τελετή Ορκωμοσίας Νέων Κελευστών 40ης Σειράς στο Ναυτικό Οχυρό Σκαραμαγκά. Στη τελετή παρευρέθηκε ο Πρόεδρος Ε.Α.Α.Ν. Αντιναύαρχος ε.α. Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ.
- 16-07-2022** Πρόσκληση Α/ΓΕΝ στον Εσπερινό και Περιφορά Ιεράς Εικόνας στο Πλαίσιο Εορτασμού της Αγ. Μαρίνας στη ΝΒΝΕ. Στη τελετή παρευρέθηκε ο Πρόεδρος Ε.Α.Α.Ν. Αντιναύαρχος ε.α. Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ.
- 17-07-2022** Πρόσκληση Δημάρχου Αθηναίων στο Αρχιερατικό Μνημόσυνο για τους Πεσόντες κατά το Πραξικόπημα και την Τούρκικη εισβολή στη Κύπρο το 1974, στον Καθεδρικό Ναό των Αθηνών. Στη τελετή παρευρέθηκε ο Πρόεδρος Ε.Α.Α.Ν. Αντιναύαρχος ε.α. Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ.

Ελληνοβουλγαρικός πόλεμος

Μάχες Κιλκίς και Λαχανά (19-21 Ιουνίου 1913)

Του αιμνήστου **Σαράντου Ι. Καργάκου** Ιστορικού, Συγγραφέως

Μέρος Α'

α) Μάχη στο Κιλκίς

Ο ελληνικός στρατός, λόγω της προσδοκώμενης βουλγαρικής επιθέσεως, βρισκόταν σε μια διαρκή ετοιμότητα τακτικής επιθέσεως. Από τη στιγμή που άρχισαν οι εχθροπραξίες, το Ελληνικό Στρατηγείο επιζήτησε μια πρώτη στρατιωτική επιτυχία, με άμεσο τακτικό αποτέλεσμα, για την τόνωση του ηθικού των Ελλήνων μαχητών αλλά και για να ανοιχθεί ένα πέρασμα στα φράγματα των Βουλγάρων, ώστε να ευκολυνθεί η περαιτέρω προώθηση της ελληνικής στρατιάς. Για τη δημιουργία του αναγκαίου αυτού ρήγματος επιλέχτηκε ως στόχος το Κιλκίς, το καλούμενο επί Τουρκοκρατίας Κουκούσι.

Το Κιλκίς βρίσκεται σ' ένα υψίπεδο 280 μ. στο ΒΑ τμήμα της πεδιάδας της Θεσσαλονίκης.¹ Ήταν και είναι σημαντικός στρατιωτικός κόμβος. Γι' αυτό, αφού οι Βούλγαροι το κατέλαβαν στις 26 Οκτωβρίου 1912, φρόντισαν να το οχυρώσουν με έργα ημιμόνιμης οχυρωτικής τόσο για το πεζικό όσο και για το πυροβολικό. Η οχύρωση αυτή είχε ανάπτυγμα γύρω στα 10 χλμ. και βάθος περί τα 6 χλμ. Υπήρχαν δύο αμυντικές γραμμές. Σε κάποια σημεία όμως υπήρχαν και τρεις. Η οχυρωμένη αυτή τοποθεσία ήταν προστατευμένη από το νότο ως τα δυτικά από μια βαθειά περικεχαρακωμένη γραμμή που ξεκινούσε από τα χωριά Αμπάρκιοϊ (σήμερα Μάνδρα) - Γιαντζιλάρ (σήμερα Ξυλοκερατιά) - Αποστολάρ (Κάτω Αποστόλοι) και Αβρέτ Χισάρ (σήμερα Γυναικόκαστρο). Η συγκεντρωμένη εκεί βουλγαρική δύναμη περιελάμβανε συνολικά 16 τάγματα² και 6-8 ελαφρές πυροβολαρχίες.

Το Κιλκίς ερέθιζε και για κάποιον ιδιαίτερο λόγο την ελληνική οργή και ορμή. Ήταν πατρίδα του Βούλγαρου πρωθυπουργού Ντάνεφ ή Δάνεφ και του αρχικομιτατζή εξαδέλφου του. Ο Νίκος Καρβούνης, αυτός που κατά

την Κατοχή έγραψε τους στίχους για τον ύμνο του ΕΛΑΣ, στρατιώτης τότε και δημοσιογράφος, σ' ένα άρθρο του στην εφημ. «Εστία» γράφει:

«- Το Κιλκίς!

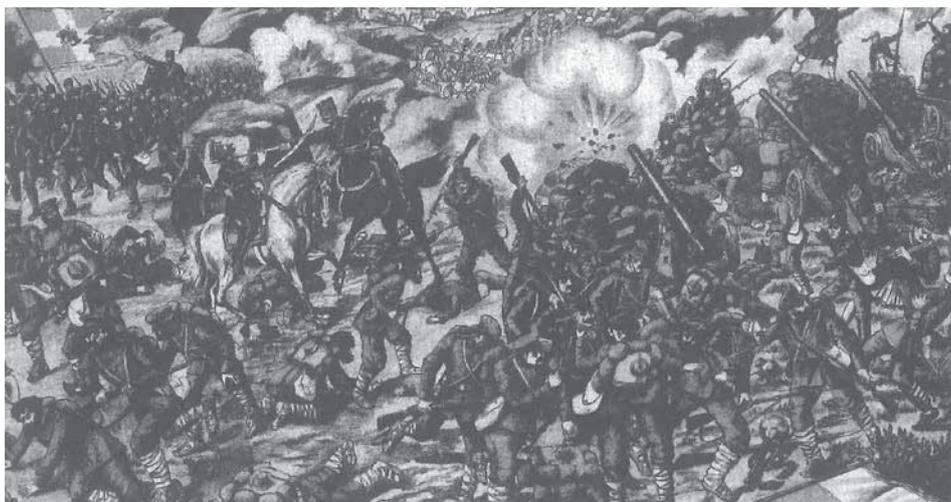
Η φωληά των κομιτατζήδων- η "μικρή Σόφια", όπως την έλεγαν με φωνήν χαμηλήν, εις τόνον μίσους και φόβου οι Έλληνες χωρικοί του Αϊθάτι, του Λαϊνά, της Γιουβέζνας, της Μπάλτζας, οι οποίοι ανεπόλουν τα πρόσφατα μαρτύρια, που είχαν τραθήξει από το "καταραμένο χωριό του Ντάνεφ", διότι το Κιλκίς ήτο πατρίς του κομπορρήμονος δημαγωγού, και μέσα εις αυτό επερνούσε το μεγαλείτερον μέρος του έτους σχεδιάζων κακουργήματα και σφαγές και δηώσεις ο εξάδελφός του με το ίδιο όνομα, ο αρχικομιτατζής». (Νίκος Καρβούνης: «Ο πόλεμος Ελλήνων και Βουλγάρων», Αθήνα 1913, σ. 9).

Οι ελληνικές δυνάμεις που θα έκαναν επίθεση εναντίον του Κιλκίς είχαν σαφή ποσοτική υπεροχή. Την επιθετική δύναμη αποτελούσαν οι II, III, IV και V μεραρχίες, που διέθεταν 36 τάγματα και 19 πυροβολαρχίες. Ο τόπος, όμως, ήταν ευνοϊκός για τον βουλγαρικό στρατό που ήταν οργανωμένος σε καλά οχυρωμένο χώρο, ενώ οι ελληνικές δυνάμεις θα κινούνταν ακάλυπτες μέσα στην πεδιάδα, η οποία μάλιστα είχε θερισθεί (τα στάχυα είχαν κοπεί) και δεν προσέφερε καμμία κάλυψη για κίνηση κρυφή. Το Γενικό Στρατηγείο είχε εγκατασταθεί 20 χλμ. νότια από το Κιλκίς. Από εκεί συντόνιζε τις επιχειρήσεις. Οι μεραρχίες είχαν από τις 18 Ιουνίου συγκεντρωθεί βορείως της Θεσσαλονίκης. Καθεμιά θα ακολουθούσε δική της κατεύθυνση εναντίον του εχθρού και θα ενεργούσε η μια ανεξάρτητα από την άλλη. Την κίνησή τους θα συντόνιζε το Γενικό Στρατηγείο.³

1 «Το Κιλκίς και ο Λαχανάς ήσαν προφανώς αι δύο ισχυράι θέσεις, τας οποίας υπεστήριζον οι Βούλγαροι και οι Έλληνες ως εκ τούτου εκράτησαν όλον τον στρατόν των έμπροσθεν της Θεσσαλονίκης» (Κρώφορντ Πράις, όπ. π., σ. 153).

2 Συγκεκριμένα υπήρχαν δύο ταξιαρχίες αποσπασμένες από την 2η και 3η βουλγαρικές μεραρχίες, η ταξιαρχία Σερρών, το 50ό σύνταγμα που το διηύθυνε ο στρατηγός Σαράφωφ, διοικητής της 3ης μεραρχίας και ο οποίος ήταν παρών στην επακολουθήσασα μάχη.

3 «Γενικώτερον η διάταξις της επιθέσεως ώρισε την μεν Ε' μεραρχίαν υπό τον Γεννάδη να κτυπήση τον εχθρόν κατά μέτωπον, η Γ' Μεραρχία του Δαμιανού να προελάση αριστερά ημών, προσβάλλουσα το Αβρέτ Χισάρ και η Δ' υπό τον Μοσχόπουλον δεξιά, βαδίζουσα διά Ραχαμανλή και Αμπάρκιοϊ (Δ. Καλλιμάχος: «Από το Στρατόπεδον» Κάιρον 1914, σ. 43). Ο ίδιος συγγραφέας στην ίδια σελίδα αναφέρει ότι σε επαφή με την III μεραρχία βάδιζε το 3ο τάγμα του 16ου συντάγματος «αποτελούμενον κατά το πλείστον εξ Αιγυπτίων εθελοντών, υπό τον παράφορον ταγματάρχην Γραβάνην».

Η γιγαντομαχία του Κιλκίς στις 20-21 Ιουνίου 1913.

Το ελληνικό στρατιωτικό σχέδιο περιελάμβανε τρεις φάσεις. Αντικειμενικοί σκοποί ήσαν: κατά την πρώτη επίθεση να καταληφθεί η προκεχωρημένη βουλγαρική γραμμή, κατά τη δεύτερη να επιτευχθεί άμεση και στενή επαφή με την κύρια αμυντική γραμμή των Βουλγάρων και κατά την τρίτη και τελική επίθεση η ανατροπή και η κατάληψη όλων γενικά των βουλγαρικών δυνάμεων και θέσεων. Η ελληνική επίθεση εκδηλώθηκε το πρωί της 19ης Ιουνίου, σύμφωνα με το καταρτισθέν σχέδιο. Οι τέσσερις⁴ μεραρχίες εξώρμησαν από τους χώρους συγκεντρώσεως, ο οποίος τους είχε καθορισθεί από τα δυτικά προς τ' ανατολικά και καταβλήθηκε προσπάθεια να καταληφθεί η προκεχωρημένη βουλγαρική γραμμή, την οποία υπεράσπιζε η 2η βουλγαρική ταξιαρχία και 4 πυροβολαρχίες. Η επίθεση ήταν εξαιρετικά επικίνδυνη, κοπιαστική και ιδιαίτερα αιματηρή. Οι ελληνικές μονάδες προχωρούσαν σε ανοικτό πεδίο, εκτεθειμένες στα θεριστικά πυρά των Βουλγάρων.⁵ Παρά τούτο, την εσπέρα η τοποθεσία είχε κατα-

ληφθεί με τη λόγχη και η βουλγαρική ταξιαρχία είχε υποχωρήσει στη δεύτερη αμυντική γραμμή.

Ο επιτυχής συντονισμός των μεραρχιών απέδωσε -έστω με πολύ αίμα- καρπούς. Η VII μεραρχία μετά από σκληρό αγώνα στην περιοχή του χωριού Σκεπαστό, υποχρέωσε τους Βουλγάρους να συμπυκθούν προς την Νιγρίτα και το χωριό Δάφνη. Ένα απόσπασμα της μεραρχίας, χωρίς αντίσταση, έφθασε στις 5 μ.μ. στο χωριό Νέα Κερδύλια. Η I μεραρχία μετά από σκληρό αγώνα κατέλαβε κατά τις τελευταίες απογευματινές ώρες τα χωριά Όσσα και Βερτίσκοκ. Η VI μεραρχία στις 10 π.μ. είχε φθάσει ως την Άσσηρο (τότε Γκιουβέζνα) και με επιθετική ενέργεια κατέλαβε τη γραμμή από το ύψωμα Γερμανικό ως το χωριό Καρτερές. «Οι απώλειες της μεραρχίας κατά την ημέρα αυτή ήταν πολύ μεγάλες και ξεπέρασαν τους 530 νεκρούς και τραυματίες. Μεταξύ των νεκρών ήταν και ο Διοικητής του 8ου Τάγματος Ευζώνων Ταγματάρχης Πεζικού Ιατρίδης Γεώργιος» (ΓΕΣ-ΔΙΣ, όπ. π., σ. 218). Στην ίδια σελίδα η ιστορία του ΓΕΣ αναφέρει ότι η II μεραρχία απώθησε σε μεγάλο βάθος τις βουλγαρικές δυνάμεις που είχαν παραταχθεί στο χωριό Μάνδρες, αλλά κατά τον αγώνα αυτό σκοτώθηκε ο Διοικητής του 1ου συντάγματος πεζικού ταγματάρχης Φωκίων Διαλέτης. Η IV μεραρχία πέρασε μετά από σκληρό αγώνα τον Γαλλικό ποταμό αλλά κατά την σύγκρουση τραυματίστηκε θανάσιμα και εξέπνευσε ο Διοικητής του II/9 τάγματος ταγματάρχης πεζικού Αντώνιος Κουτήφαρης. Παρά τις απώλειες, το τάγμα εγκαταστάθηκε στο χωριό Κολχίς.

Η V μεραρχία, κινούμενη ανάμεσα στον Γαλλικό και στην Πικρολίμνη, είχε τρομακτικές απώλειες: 1.275 νεκρούς και τραυματίες! Μεταξύ των φονευθέντων (βλ. παρακάτω)

λυσσαλέου πυρίνου καταθρέγματος οι χαλύβδινοι άνδρες προχωρούν σαν μυθικοί ήρωες με τραγούδια, βαδίζουν ατάραχοι, ζητωκραυγάζοντας υπέρ του μεγαλείου της πατρίδος» (όπ. π., σ. 45).

4 Στις τρεις μεραρχίες, που υποσημειωματικά έχουμε μνημονεύσει, προστέθηκε και η II του Καλάρη, η οποία, μετά την εξουδετέρωση των Βουλγάρων της Θεσσαλονίκης, έφθασε ασθμαίνοντας στο πεδίο της μάχης και βάδιζε παράλληλα προς την IV, κατευθυνόμενη, από τα ανατολικά, προς το Κιλκίς που βρισκόταν -σε σχέση με αυτή- δυτικά.

5 Ο Δ. Καλλίμαχος, ιεροκήρυκας της V μεραρχίας, πανταχού παρών στο πεδίο των μαχών, στο δυσεύρετο βιβλίο του με τρόπο συναρπαστικό δίνει αυτό το απερίγραπτο γεγονός:

«Ήτο έκπαγλος η μεγαλοπρέπεια της μανίας των οβίδων μετ' ολίγον άρχισαν τους κεραυνούς των και αι εκρηκτικά που εσήκωναν ολόκληρα σύννεφα κονιορτού του εδάφους, μέσα εις τα οποία προς στιγμήν εξηφανίζοντο οι άνδρες. Ενόμιζες ότι έβλεπες τα περιφρημα εκείνα "χαμπούπια" του Σουδάν και της ερήμου Σαχάρας, τεράστια νεφελώματα που καλύπτουν πολλάκις ολόκληρα χωριά.

Και όμως μέσα εις την μαινομένην ηφαιστειογενή ζώνην

Ιστορικά θέματα

ήταν και ο Διοικητής του 16ου Σ. Πεζικού αντ/χης Αντώνιος Καμάρας. Η III μεραρχία έφθασε ως το Παλαιό Γυναικόκαστρο, ενώ η Χ, αφού κατέλαβε τα υψώματα του Πλατανιά, υποχρέωσε τους Βουλγάρους να συμπτυχθούν πίσω από την αποξηραμένη σήμερα λίμνη Αρτζάν. Σκληρές μάχες έδωσε και η ταξιαρχία ιππικού.

«Η προέλαση των ελληνικών μεραρχιών, κατά την ημέρα αυτή, ήταν πολύ δύσκολη, γιατί γινόταν κάτω από πυκνά βουλγαρικά πυρά, που ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικά λόγω του πεδινού του εδάφους. Παρ' όλα αυτά μέχρι το βράδυ οι ελληνικές δυνάμεις κατόρθωσαν να καταλάβουν ολόκληρη την τοποθεσία των βουλγαρικών προφυλακών και να λάβουν επαφή με την κύρια αμυντική τοποθεσία του Κιλκίς - Λαχανά» (ΓΕΣ - ΔΙΣ: «Ο ελληνικός στρατός...», όπ. π., σ. 219).

Ομολογουμένως, όπως φάνηκε από τα παραπάνω, οι απώλειες των Ελλήνων ήσαν τρομαχτικές, ιδίως σε αξιωματικούς, οι οποίοι, λόγω του πεδινού εδάφους, έπρεπε να πηγαίνουν μπροστά για να δίνουν θάρρος με το παράδειγμά τους στους ακολουθούντες στρατιώτες. Κάθε διοικητής μονάδας έπρεπε με τη στάση του να γεννά αυτοπεποίθηση στους άνδρες του. Στη μάχη οι στρατιώτες -ειδικά οι νεοσύλλεκτοι- προσδοκούν από τον αξιωματικό να τους δώσει τη δύναμη την οποία αυτοί μπορεί να μην έχουν. Αυτό, όμως, προϋποθέτει καταβολή αίματος. Έτσι στην πρώτη μάχη του Κιλκίς έπεσαν νεκροί ο διοικητής του 1ου συντάγματος πεζικού συν/χης Καραγιαννόπουλος και ο διοικητής του 16ου συντάγματος συν/χης Καμάρας.⁶ Συνολικά οι απώλειες των Ελλήνων ανήλθαν σε 2.200 αξιωματικούς και οπλίτες, νεκρούς και τραυματίες.

Παρά το μέγεθος των απωλειών, δεν είχε καμφθεί ο επιθετικός ενθουσιασμός των ελληνικών μονάδων.⁷

6 Για τον συν/χη Καμάρα ένας αυτόπτης των μαχών γράφει τα ακόλουθα επαινετικά:

«Ευσεβής, φιλεύσπλαχνος, αγαθώτατος, ευθύς και ειλικρινής και πρᾶος, ηδύνατο να είναι και ιδεώδης τύπος λειτουργού του Υψίστου. Εις τα Βοδενά (Εδεσσα), όπου έμεινε μήνας το σύνταγμά του, έγινεν ιεροφάντης της ελληνικής Ιδέας, προσηλυτίζον τα ετερογενή στοιχεία διά των ανθρωπιστικών κατ' εξοχήν μέσων. Και όταν προυκάλει χορούς και διασκεδάσεις και εορτάς και όταν συνωμίλει ο μειλίχιος (=γλυκός) στρατιώτης, πάντοτε εν (=ένα) είχε ιδεώδες, πώς να εμπεδώση την πεποίθησιν εις την εκπολιτιστικήν αποστολήν της ελληνικής διοικήσεως. Όταν έφυγε από τα Βοδενά δεν έμεινε κανείς αδάκρυτος πάσης φυλής και θρησκείας», (Δ. Καλλιμάχος: όπ.π., σσ. 83-84).

7 Ένας άλλος αξιωματικός, ο ανθυπολοχαγός Πλαστήρας (όχι ο γνωστός «Μαύρος Καβαλλάρης») είχε τραυματισθεί και βρισκόταν στο νοσοκομείο. Στο «βράσιμο» της μάχης ζήτησε εξιτήριο. Οι γιατροί έγραψαν «Παρέχεται η αιτήσιν του, άνευ αποθεραπείας». Ο ιεροκήρυκας της V μεραρχίας πρεσβ. Δ. Καλλιμάχος γράφει και γι' αυτόν:

«Και ο Πλαστήρας, παρακούσας εις την επιστήμην, απει-

Με το ξημέρωμα της 20ής Ιουλίου άρχισε η δεύτερη επίθεση κατά της κύριας αμυντικής γραμμής, που ήταν ακόμη περισσότερο κοπιαστική και αιματηρή. Οι ελληνικές μεραρχίες κατά το βράδυ είχαν πλησιάσει σε απόσταση αναπνοής την βουλγαρική αμυντική γραμμή. Δεν έλειψαν κι από την επίθεση αυτή οι θυσίες υψηλόβαθμων αξιωματικών που πήγαιναν πάντα εμπρός. Μεταξύ αυτών ο συν/χης Καμπάνης, διοικητής του 8ου συντάγματος, ο οποίος σκοτώθηκε από τη ρίψη οβίδας.

Επειδή οι απώλειες ήσαν μεγάλες και αυτό μπορούσε να προκαλέσει κλονισμό στον στρατό, κυρίως όμως διότι ήταν πολύ πιθανή η ενίσχυση των αμυνόμενων Βουλγάρων με νέα τμήματα, ο Αρχιστράτηγος έδωσε διαταγή ότι το Κιλκίς πρέπει να καταληφθεί εντός της 21ης Ιουνίου. Κατόπιν τούτου οι διοικητές των τεσσάρων ελληνικών μεραρχιών έλαβαν την απόφαση να συνεχίσουν την επίθεση όλη τη νύκτα.⁸ Τελικά η επίθεση εξετελέσθη μόνον από τη II μεραρχία του «κάποιου Καλάρη», όπως τον ονόμασε ο Βούλγαρος στρατηγός Θεοδωρώφ. Κι αυτό γιατί η μεραρχία αυτή είχε καλύτερα οργανωθεί κι είχε καταλάβει τις πλέον πρόσφορες για επίθεση θέσεις.⁹

Οι άνδρες του 1ου και του 7ου συντάγματος της μεραρχίας αυτής εξόρμησαν στις 3 και 30' μετά τα μεσάνυκτα και έως τις 9 και 30' το πρωί της 21ης Ιουνίου είχαν καταλάβει όλα τα οχυρά του Κιλκίς, πλην ενός που βρισκόταν σε ένα λοφίσκο (270 υψ.). Η επίθεση κατά του οχυρού αυτού έγινε την ίδια στιγμή που οι λοιπές μεραρχίες από διάφορες κατευθύνσεις διενεργούσαν επίθεση εναντίον του Κιλκίς που είχε ήδη

θήσας εις την διαταγήν του Διοικητού ώρμησε μεταξύ των πρώτων εις την φωτιά και κατά μοιραίαν σύμπτωσιν επήρε διαμπερές το τραύμα εις τα μάγουλα, όπου έπαθε θανατηφόρον μόλυνσιν συνεπεία της προτέρας παθήσεως» (Δ. Καλλιμάχος, όπ. π., σ. 84).

Οι στρατιώτες τον αποχαϊρέτισαν με συγκίνηση και αυτός, αδυνατώντας να μιλήσει, τους έδειχνε με το χέρι την κατεύθυνση προς τα εμπρός...!

8 «Περί την δειλήν (=δειλινό) το Ελληνικόν πεζικόν διετάχθη να καταλάβη τα εχθρικά χαρακώματα εξ εφόδου: άδοντες λοιπόν οι άνδρες πατριωτικά άσματα, ώρμησαν διά της ανοικτής πεδιάδος, εντός ολίγων δε λεπτών συνεπλέκοντο σώμα προς σώμα προς τον εχθρόν. Η μάχη εξηκολούθει επί μάλλον και μάλλον λυσσώδης, πολλάς δε αφηγήσεις ηρωισμού διηγούντο μετέπειτα οι επιζήσαντες. Περί τας δυσμάς του ηλίου οι Έλληνες ευρίσκοντο εις επαφήν προς την γραμμήν Σαριγκόλ - Ισικλάρ - Νταουτλή, η οποία και κατελήφθη διά νυκτερινής επιθέσεως (Κρώφορδ Πράις, όπ. π., σσ. 159-160).

9 Ο Κωνσταντίνος, βέβαιος για την αισία έκβαση της επιθέσεως, τηλεγράφησε στον ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη:

«Ο εχθρός ηττήθη καθ' όλην την γραμμήν. Κατελάβομεν πολλά τηλεβόλα και πολυβόλα και μεγάλην ποσότητα τυφεκίων. Εις πολλά σημεία ο εχθρός προσεβλήθη διά της λόγχης. Η άλωσις του Κιλκίς επίκειται!».

Ιστορικά θέματα

εγκαταλειφθεί από τις βουλγαρικές μονάδες. Το οχυρό έπεσε, αλλ' όσος ήταν ο όγκος του, τόσο ήταν και ο όγκος των ελληνικών σωμάτων που έπεσαν κατά την τριήμερη μάχη. Καταμετρήθηκαν 147 αξιωματικοί και 5.500 στρατιώτες νεκροί και τραυματίες.¹⁰

Πάντως, η πατρίδα του Βούλγαρου πρωθυπουργού, του Ντάνεφ, είχε καταληφθεί και αυτό είχε τεράστια σημασία στρατιωτική αλλά και ψυχολογική-συμβολική.

Η κατάληψη του υψώματος 605

Η VI μεραρχία είχε αναλάβει κατά τις ημέρες που μαίνονταν οι μάχες γύρω από το Κιλκίς, την αποστολή να προχωρήσει μέσω Γκιουβέζνας (Άσσηρος) και να καταλάβει το οχυρωμένο ύψωμα 605. Την τιμή για την κατάληψη του υψώματος αυτού ανέλαβε το 1ο ευζωνικό σύνταγμα διοικούμενο από τον αντ/χη Διον. Παπαδόπουλο. Όταν αυτός έλαβε την διαταγή της επιθέσεως απήλυθε προς τους άνδρες του προσλαλιά γεμάτη παλληκαριά. Παραθέτουμε μόνο μια περικοπή:

*«Κατόπιν των 19 νικηφόρων κατά των Τούρκων πολέμων μας εις την Μακεδονίαν και την Ήπειρον εναντίον εχθρού και περισσοτέρου τον αριθμόν και ωχυρωμένου, και παρ όλας τας κακουχίας και τας στερήσεις και την μεγάλην διάρκειαν του αγώνος, θεωρώ άκαιρον ν' απευθύνω εγώ προς σας, τους οποίους εις την πράξιν εγνωρίσα και εξετίμησα, πομπώδεις φράσεις και λέξεις ενθουσιαστικής».*¹¹

Την εμπροσθοφυλακή του συντάγματος αποτελούσε το 9ο τάγμα πεζικού υπό τον ήρωα ταγματάρχη Βελισσαρίου. Στο κύριο σώμα μετείχε το 3ο τάγμα Κρητών υπό τον ταγματάρχη Γ. Κολοκοτρώνη, τελευταίο εξ αρρενογονίας απόγονο του Γέρου του Μοριά και το 8ο τάγμα ευζώνων υπό τον ταγματάρχη Ιατρίδη. Η επίθεση άρχισε από το χωριό Στεφάνια. Κατά την επίθεση τραυματίστηκε το άλογο του αντ/χη Παπαδόπουλου και ο διοικητής υποχρεώθηκε να αφιππεύσει. Αυτό προκάλεσε ένα μούδιασμα στους επιτιθέμενους. Αλλ' ο Παπαδόπουλος, για να μη χαθεί ούτε στιγμή (άλλωστε η επίθεση ήταν σε εξέλιξη με πρωταγωνιστή στις δυτικές παρυφές τον ταγματάρχη Κολοκοτρώνη), διέταξε το 8ο ευζωνικό τάγμα υπό τον Ιατρίδη να μπει στη μάχη.

«Το 8ο τάγμα εξετέλεσεν αμέσως την επίθεσιν.

10 «Την αγρίαν λύσαν, μεθ' ης διεξήχθη η μάχη αποδεικνύουν αι υπέρογκαι απώλειαι. Περί το τέλος της δευτέρας ημέρας 4 χιλιάδες τραυματιών έφθασαν εις Θεσσαλονίκην, εις τον αριθμόν δε τούτον δέον να προστεθώσιν οι νεκροί, οίτινες έκειντο επί του πεδίου της μάχης, καθώς και οι παθολογικοί ασθενείς, οίτινες ενοσηλεύοντο εις τα επί του πεδίου νοσοκομεία» (Κρ. Πράξις, όπ. π., σ. 160).

11 Διονύσιος Α. Κόκκινος: *Η δράσις των Ευζώνων κατά τον ελληνοβουλγαρικών πόλεμον*, εκδ. Φέξη, εν Αθήναις 1914, σ. 9.

*Ό,τι συνέβη τότε είνε ανώτερον περιγραφής. Οι εύζωνοι με εφ' όπλου λόγχην επετέθησαν λυσσώδως αλαλάζοντες και εξετόπισαν ταχύτατα τους Βουλγάρους, αναγκασθέντες να καταφύγουν εν πανικώ προς το οχύρωμα 605».*¹²

Ήδη, όμως, ο Βελισσαρίου, που αρεσκόταν σε ανεξάρτητες και τολμηρές ενέργειες είχε πολύ προχωρήσει και όταν τον αναζήτησε ο διοικητής για να τον επιφορτίσει με την αποστολή επιθέσεως κατά του υψώματος 605, αυτός ήδη την είχε αρχίσει! Στην επίθεση αυτή συμμετείχε ακολούθως όλο το σύνταγμα. Το ανεξάρτητο τάγμα και το 8ο επιτέθηκαν από τις νότιες κλιτύς, το 9ο από τα δυτικά. Κατά την επίθεση αυτή σκοτώθηκε ο ταγματάρχης Ιατρίδης, τραυματίστηκε στη βουβωνική χώρα ο διοικητής Δ. Παπαδόπουλος και σκοτώθηκαν 6 αξιωματικοί. «Οι νεκροί και οι τραυματίες του συντάγματος έφθασαν τους 150. Μόνον το τάγμα Κρητών ηρίθμησε 60 τραυματίας» (Δ. Κόκκινος, όπ. π., σ. 15). Το ύψωμα πάντως κυριεύθηκε. Ο ταγματάρχης Βελισσαρίου που πάντα προχωρούσε μπροστά παρατηρούσε τις κινήσεις των Βουλγάρων και ενημέρωνε σχετικά το σύνταγμα και την μεραρχία. Όταν η υποχώρηση των Βουλγάρων από την Γκιουβέζνα είχε συντελεσθεί, ο Βελισσαρίου με το 9ο τάγμα διατάχθηκε να προχωρήσει προς την οροσειρά που βρίσκεται ανατολικά του 605, ενώ ο Κολοκοτρώνης να διεισδύσει μέσα από ένα μονοπάτι προς τη δυτική κορυφή του χωριού Λιγκοβάνη (Ξυλόπολη). Παράλληλα το 8ο τάγμα υπό το λοχαγό Χριστοφόρου να ξεκινήσει από το Καρατζάκιοϊ και να φθάσει κι αυτό στη Λιγκοβάνη.¹³

Το 9ο τάγμα του Βελισσαρίου που έφθασε πρώτο δέχθηκε τα παρατεταμένα πυρά των Βουλγάρων και πήρε -γι' αυτό- σχηματισμό μάχης. Οι Βούλγαροι άρχισαν να υποχωρούν. Κατά την υποχώρηση όλοι οι οδοί από το 605 ως την Λιγκοβάνη ήσαν κατάσπαρτες από στρατιωτικό υλικό: γυλιοί, κουβέρτες, όπλα κ.λπ.

Άρχισε η περισυλλογή υλικού και αμέσως όλο το σύνταγμα, κατόπιν διαταγής της μεραρχίας, έλαβε θέση μάχης, για να επιτεθεί κατά του βουλγαρικού πυροβολικού που είχε καλά τοποθετηθεί στον Λαχανά. Η επίθεση έγινε και παρότι ήταν ορμητική -ίσως και γι' αυτό- κόστισε αίμα πολύ. Τό σύνταγμα είχε απώλειες 80 Ευζώνων.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

Απόσπασμα από το βιβλίο του Σαράντου Ι. Καργάκου, «*Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ (1912-1913)*» σσ. 233-241, ΠΕΡΙΤΕΧΝΩΝ 2012.

12 Δ. Α. Κόκκινος, όπ. π., σ. 12.

13 Η Λιγκοβάνη (βλ. παραπάνω) έχει μετονομασθεί σε Ξυλόπολη. Το Καρατζάκιοϊ μετονομάστηκε σε Καρτερές. Υπήρχαν παλαιότερα 3-4 χωριά με το όνομα Καρατζάκιοϊ.

Ναυτικού Αγώνα Αποσιωπημένα

Οι Ναυμάχοι όπως δεν τους ξέρουμε

Του Αντιναυάρχου ε.α. Δημητρίου Λισμάνη ΠΝ

Μέρος Β΄

Επιδίδονται στην πειρατεία και το δουλεμπόριο

Οι Έλληνες, λαός ναυτικών και εμπόρων, χρησιμοποιήσαν κι αυτοί την πειρατεία (για ίδιον όφελος) και το κούρσος (καταδρομή στην υπηρεσία και προς όφελος ξένου κράτους ή αρχής) ως ένα από τα πιο προσοδοφόρα μέσα της θαλάσσιας επιχειρηματικότητας. Ήταν μια εποχή όπου στο ελληνικό Αρχιπέλαγος και τη λοιπή Μεσόγειο βασιλεύαν η αυθαιρεσία και η καταπίεση, η οικονομία βρισκόταν σε πρωτόγονη κατάσταση και οι κάτοικοι λιμοκτονούσαν. Ήδη από τον 17ο αιώνα η πειρατεία και το κούρσος αποτελούσαν, όπως αναφέρθηκε, ένα πραγματικό καθεστώς για την περιοχή. Άλλωστε από το γενικότερο πνεύμα εκείνων των καιρών δεν έλειψαν ούτε τα πλοία του Πάπα!

Οι Άγγλοι, πρώτοι μεγάλοι δάσκαλοι της πειρατείας, χρησιμοποίησαν σε μεγάλη κλίμακα Υδραίους κουρσάρους στον Επταετή πόλεμο (1756-1763) εναντίον των Γάλλων. Αγγλικά καράβια, ελαφρά και γρήγορα με πληρώματα Υδραίους κατέκλυσαν το Αιγαίο. Θραύση προκάλεσαν τότε στο γαλλικό εμπόριο οι Υδραίοι πλοίαρχοι. Οι κουρσάρικες επιχειρήσεις με συμμετοχή Ελλήνων είχαν οργανωθεί τόσο καλά, ώστε οι Άγγλοι δημιούργησαν το 1745 παροικία από Έλληνες κουρσάρους στο Πορτ-Μαόν της ισπανικής Μινόρκας, η οποία διατηρήθηκε πέρα από το 1770. Μέχρι και ορθόδοξη εκκλησία είχε ιδρύσει εκεί με «θεοσεβούμενο» εκκλησίασμα τους πειρατές (sic) και τις οικογένειές τους. Ο «οίκος» αυτός του Θεού λειτούργησε μέχρι το 1782.

Επίσης οι Ενετοί και οι Ρώσοι έσπρωχναν τους Υδραίους στο κούρσεμα που ενεργούσαν κατ' εντολή των κυβερνήσεων αυτών, με σκοπό να συντρίψουν το εμπόριο των αντιπάλων κρατών. Δρούσαν όμως πολλές φορές οι Υδραίοι και για δικό τους όφελος, ενεργώντας δηλαδή καθαρή πειρατεία. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του Ενετού προξένου στη Θεσσαλονίκη, το 1770, στην οποία επισημαίνει ότι, απειρία κουρσάρων λυμαίνονταν το Αρχιπέλαγος, οι περισσότεροι από τους οποίους ήσαν Σφακιανοί, Υδραίοι και Σπετσιώτες.

Η συγγραφέας Αλεξάνδρα Κραντονέλλη - Βοκοπούλου στο βιβλίο της «Ελληνική πειρατεία και κούρ-

σος τον 18ο αιώνα και μέχρι την Επανάσταση» (Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών 1986), που στηρίζεται σε ελληνικά και γαλλικά αρχεία, γράφει πως πειρατεία άσκησε στα νιάτα του και ο Μιαούλης. Ο δευτερότοκος δε γιος του, Αντώνης, αναφέρει ότι το 1784 ο πατέρας του (γνωστός τότε ως Ανδρέας Βώκος), 15 ετών, πούλησε το λατίνι του πατέρα του (καπ. Δημητρίου Βώκου) και αγόρασε στη Χίο τουρκο-κρητικό καράβι ονομαζόμενο «Μιαούλ» (από αυτό πήρε το παρωνύμιο Μιαούλης) και άσκησε πειρατεία στα παράλια της Συρίας. Την εκδοχή αυτής της προέλευσης του ονόματος έχει πει ο ίδιος ο ναύαρχος στον Άγγλο ιεραπόστολο Samuel Sheridan Wilson (που γνώριζε καλά τη νεοελληνική γλώσσα) όταν επισκέφθηκε την Ύδρα τον χειμώνα του 1824.

Επίσης, ο ιστορικός και βιογράφος του Μιαούλη, Γεώργιος Δ. Κριεζής, αναφέρει ότι ο ναύαρχος σε ηλικία 16 ετών έλαβε μέρος σε εκστρατείες ληστοπειρατών στα παράλια της Αιγύπτου, όπως και στις μεγάλες καταδρομές (1789-1792) του Λάμπρου Κατσώνη (εντολοδόχου της Μ. Αικατερίνης), με στόχο το τουρκικό εμπόριο στα νησιά του Αιγαίου και σε λιμάνια του Μοριά. Γι' αυτό ο πατέρας του, τον αποκαλούσε σκωπτικά «Λάμπρο».

Η πειρατεία δεν σταμάτησε ούτε στην περίοδο του

Ρεαλιστικό πορτρέτο του Ανδρέα Μιαούλη (1826-1827)
Λιθογραφία του Καρλ Κρατσάιζεν.

Ιστορικά θέματα

Αγώνα. Συνεχίστηκε ανενόχλητη. Η Κεντρική Διοίκηση εξέδιδε προκηρύξεις για περιστολή, αλλά όμως δεν διέθετε κανένα μέσο κυρώσεων και επιβολής. Οι δε πρόκριτοι δεν δέχονταν να αναγνωρίσουν ότι σύμφωνα με το Διεθνές Ναυτικό Δίκαιο, η ουδέτερη σημαία καλύπτει εχθρικά εμπορεύματα και επιβάτες. Συχνά μάλιστα αναγκάζονταν να παραβλέπουν επαίσχυντες πράξεις των καπετάνιων τους, για να μην προκαλέσουν σοβαρές τοπικές αναστατώσεις, αφού το ζήτημα τούτο συνδεόταν κατευθείαν με τη συντήρηση των οικογενειών τους. Άλλωστε, τα Κοινά των ναυτικών νησιών είχαν έμμεσο συμφέρον από τις καταδρομές αυτές, αφού το παρακρατούμενο υπέρ αυτών ποσοστό από τις λείες, αποτελούσε σοβαρό πόρο τους.

Το αποκορύφωμα της απληστίας των πληρωμάτων για λαφυραγωγία σημειώθηκε όταν ο υδραίο-σπετσιώτικος στόλος λήστεψε τα ίδια τα Ψαρά! Το τραγικό αυτό συμβάν έγινε μπροστά στα μάτια των λίγων Ψαριανών πληρωμάτων που είχαν απομείνει τον Αύγουστο του 1824, αμέσως μετά το ολοκαύτωμα του άμοιρου νησιού από τους Τούρκους. Μιλάμε δηλαδή για καταστάσεις φρίκης και ντροπής. Άρπαξαν όλα τα καμένα υπολείμματα πάνω απ' «των Ψαρών την ολόμαυρη ράχη», όσα δεν καταδέχθηκαν να πάρουν οι Τούρκοι, και δεν άφησαν τους Ψαριανούς που επέστρεφαν στα σπίτια τους να πάρουν τίποτα, αλλά με αυθάδεια και βρισιές τούς έδιωχναν. Άρπαξαν 7.000 κιλά σάρι και πούλησαν (οι Υδραίο-Σπετσιώτες) τα ορειχάλκινα κανόνια του νησιού σε καλή... τιμή στις αγορές. Αν έχεις τέτοιους συμπατριώτες, τι τους θέλεις τους εχθρούς.

Ένα άλλο περιστατικό συνέβη με τον καπ. Λάζαρο Πινότση, πλοίαρχο του πάρωνα «Τιμολέων». Κατά τη διάρκεια πολεμικής αποστολής το Μάιο του 1825, πιεζόμενος από το αντίθασο πλήρωμα απεχώρησε από τη θέση του για να μεταφέρει στη Σύρο σημαίνοντες Τούρκους, τους οποίους είχε αιχμαλωτίσει σε μια κορβέτα που πυρπόλησε, και ανέθεσε σε Συριανούς δουλεμπόρους να διακανονίσουν την πώλησή τους. Ο Μιαούλης αναφέρει στους προκρίτους της Ύδρας για το περιστατικό: «Εγώ πολλά ωμίλησα δια να σταλθούν όλοι (οι αιχμάλωτοι) εις Ναύπλιον, πλην κανείς δεν υπήκουσεν». Επειδή η Σύρος προστατεύεται από τους Γάλλους, διενεργείτο εκεί οργανωμένο δουλεμπόριο Τούρκων αιχμάλωτων, οι οποίοι πωλούντο στις τουρκικές Αρχές της Σμύρνης ή στους συγγενείς τους σε υψηλές τιμές. Οι ναυμάχοι είχαν βρει δεύτερο προσοδοφόρο επάγγελμα.

Η λαφυραγώγηση φαίνεται ότι είχε φύγει πέρα από κάθε όριο και είχε πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις στους ναυτικούς μας. Την 20ή Νοεμβρίου 1826 εξεργάγη οχλοκρατία στην Ύδρα εναντίον των προκρίτων, με απαιτήσεις των ναυτών να λάβουν ακόμη μεγαλύτερο

μερίδιο από τις λείες του περασμένου χρόνου. Ο όχλος κατέλαβε το πλοίο του Μιαούλη και όρμησε να γκρεμίσει τα σπίτια του ίδιου και του ναυάρχου Γιακουμάκη Τομπάζη, επειδή σταμάτησαν να προωθούν τις λείες πολέμου στην Ύδρα και τις έστελναν στον εθνικό ναύσταθμο του Πόρου. Για να επανέλθει η τάξη στο νησί, επενέβη ο Άγγλος ναύαρχος της Μεσογείου Hamilton, ο οποίος αποβίβασε άγημα στην Ύδρα και απείλησε να βομβαρδίσει την πόλη και να την καταστρέψει.

Μέχρι το 1825 οι βιαιοπραγίες των Ελλήνων πειρατών περιορίζονταν στα ασυνόδευτα εμπορικά πλοία. Μετά η ασυδοσία τούς έκανε θρασύτερους και επιτίθονταν σε καράβια που προστατεύονταν σε νηοπομπές πολεμικών.

Δύο τέτοια περιστατικά συνέβησαν τον Μάρτιο του 1826. Στο πρώτο, δύο υδραϊκά βρίκια κατόρθωσαν να απαγάγουν τρία αυστριακά εμπορικά μέσα από νηοπομπή συνοδευόμενη από δύο πολεμικά, χωρίς να ακουσθεί καμία κανονιά. Στο δεύτερο, συλλαμβάνουν εκείνες τις ημέρες αγγλικό εμπορικό πλοίο μπροστά στα μάτια του Άγγλου στόλαρχου Hamilton. Τολμηρότατοι και αριστοτέχνες στην πειρατεία οι Υδραίοι ναύτες.

Γι' αυτό άλλωστε τα έβαζαν με άνεση με τους Τουρκο-Αιγύπτιους. Ουδέν κακόν αμιγές καλού. Μέχρι και οργανωμένες αποβατικές επιχειρήσεις αποτολμούσαν. Ποτέ όμως δεν επεδίωξαν να επιτεθούν κατ' ευθείαν σε ξένα πολεμικά καράβια. (Οι συγκρούσεις με πλοία του αγγλικού στόλου, όταν διασπούσαν τον αποκλεισμό των γαλλικών ακτών, δεν αποτελούσαν επιθετικές ενέργειες, αλλά αναγκαστικές συμπλοκές διαφυγής).

Η περιπέτεια του υδραϊκού πάρωνα «Θρασύβουλου» μοιάζει σαν παραμύθι ή με σενάριο κινηματογραφικού έργου, τύπου «Σεβάχ ο Θαλασσινός». Δείχνει μεν την τόλμη και τη ναυτοσύνη των ναυτικών μας, αλλά και την περιφρόνησή τους στη διεθνή νομιμότητα. Το καράβι αυτό κατεζητείτο επί μήνες από τη γαλλική μοίρα της Μεσογείου για καταδρομές σε βάρος της ουδέτερης ναυτιλίας. Τελικά συνελήφθη από τη γαλλική φρεγάτα «Galatée» τον Μάιο του 1826. Οι Γάλλοι επιβίβασαν στο υδραϊκό μπρίκι άγημα από πέντε Γάλλους ναύτες με έναν επικεφαλής για έλεγχο, και μετέφεραν στη γαλλική φρεγάτα τον Υδραίο καπετάνιο, τον ναύκληρο και 50 ναύτες του πληρώματος. Όμως οι λίγοι απομείναντες πάνω στον «Θρασύβουλο» Υδραίοι ναύτες εχείρισαν ταχύτατα και απομακρύνθηκαν με το μπρίκι, αφού πρόλαβαν να αιχμαλωτίσουν το γαλλικό άγημα που παρέμεινε πάνω στο πλοίο. Λόγω της ομηρείας των Γάλλων, το υδραϊκό καράβι δε βλήθηκε από την ξένη φρεγάτα και κατόρθωσε να καταπλεύσει στη Σύρο, όπου με εντυπωσιακούς χειρισμούς (που εξέπληξαν και τους διώκτες του) διολίσθησε και

αγκυροβόλησε μεταξύ και πίσω από τα αγκυροβολημένα ουδέτερα πλοία για ασφάλεια.

Μετά την καταστροφή τού τουρκο-αιγυπτιακού στόλου στο Ναβαρίνο τον Οκτώβριο του 1827, οι τρεις ναύαρχοι των Μεγάλων Δυνάμεων απαγόρευσαν τελείως τις ναυτικές επιχειρήσεις μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων. Τούτο έφερε ανεργία (sic) στα πληρώματα των ελληνικών πολεμικών πλοίων, τα οποία στράφηκαν με μεγαλύτερη μανία στη φρικιαστική πειρατεία, ακόμα και τα πιο πιστά.

Πέρα από όλα αυτά τα κακά, στα ναυτικά νησιά μας «ευδοκιμούσε» και το κακούργημα της κιβδηλοποιίας, η οποία επέτεινε τη νέκρωση του εμπορίου. Οι παραχαράξεις γίνονταν σε συστηματικά πιεστήρια που ήταν εγκατεστημένα σε τόπους με μεγάλο εμπόριο από πειρατείες. Στην Ύδρα λειτουργούσαν τρία (!) τέτοια «ευαγή ιδρύματα» πλήρως οργανωμένα. Ήταν η εποχή της προεδρίας του Εκτελεστικού από τον Γεώργιο Κουντουριώτη (1824 -1826), όταν όλοι είχαν αποθρασυνθεί και η Ύδρα ευημερούσε.

Από κρητικές πηγές των Γενικών Αρχείων του Κράτους, εντοπίζουμε ένα συμβάν με υδραϊκό πλοίο καταδρομής, το οποίο αφού συνέλαβε σφακιανό καράβι, λεηλάτησε το φορτίο, βύθισε το σκάφος και κατάσφαξε το πλήρωμα για να εξαφανίσει το ανοσιούργημα. Συμπεριφορές από εκείνους που διακήρυτταν ότι εξεγέρθηκαν για τη δικαιοσύνη και την ελευθερία.

Δύο άλλες αναφορές από σημαίνοντα πρόσωπα υπογραμμίζουν τη σοβαρότητα της κατάστασης και την

Γεώργιος Κουντουριώτης

απήχηση που είχε στην Ευρώπη. Ο φιλέλληνας Γάλλος ναύαρχος και ιστορικός Jurien de la Gravière γράφει στο βιβλίο του ότι αυτές οι πράξεις των νησιωτών οδηγούσαν την Ελλάδα πίσω στη βαρβαρότητα.

Ενώ ο αρχηγός της γαλλικής μοίρας της Μεσογείου ναύαρχος De Rigny (γνωστός από τη ναυμαχία του Ναβαρίνου) ενημέρωνε το υπουργείο του: «Από το 1826 ο εμφύλιος πόλεμος και η πειρατεία των Ελλήνων είχαν οδηγήσει την Ελλάδα σε τέτοια δεινή θέση, ώστε όχι μόνον από τους Τούρκους να μην μπορεί πλέον να σωθεί, αλλά ούτε και από αυτά τα ίδια τα παιδιά της».

Η ελληνική πειρατεία αποτέλεσε τότε το μεγαλύτερο επιχείρημα εκείνων που αντιδρούσαν σε μία ελεύθερη Ελλάδα.

Περισσότερα για τα προβλήματα που προκαλούσε η μανία της κερδοσκοπικής ληστείας και του δουλεμπορίου αναφέρονται σε επόμενο κεφάλαιο.

Υπηρετούν στον οθωμανικό στόλο και πολεμούν μαζί του

Πριν από την Ελληνική Επανάσταση οι Υδραίοι αναγκάζονταν να υπηρετούν στον τουρκικό στόλο του Αιγαίου και να συμμετέχουν και με δικά τους πλοία σε επιχειρήσεις στο πλευρό των Τούρκων. Από το 1745 διέθεταν στον καπουδάν πασά 100 ναύτες που σταδιακά έφθασαν τους 500, οι οποίοι υπηρετούσαν υποχρεωτικά στον στόλο του (6 - 12 μήνες) και πληρώνονταν από την Κοινότητα της Ύδρας και από τους Τούρκους.

Επίσης είχαν την υποχρέωση να μισθώνουν μόνιμα στους Τούρκους πάνω από 15 λατινάδικα (καϊκια με τριγωνικά πανιά) και κιρλαγκίτσια (ελαφροί πάρωνες), καθώς και ένα ξεχωριστό κιρλαγκίτσι με εκλεκτό υδραϊκό πλήρωμα. Το τελευταίο ακολουθούσε πάντοτε την τουρκική ναυαρχίδα στις επιχειρήσεις ως πλοίο ασφαλείας του Τούρκου ναύαρχου σε περίπτωση κινδύνου. Ο Τούρκος ναύαρχος εμπιστευόταν την προσωπική του ασφάλεια μόνον σε υδραϊκό καράβι! Αυτό το γεγονός αποτελεί μία σοβαρή αναγνώριση της ναυτοσύνης, της αξιοσύνης και γενναιότητας των Υδραίων ναυτικών, παρά τις όποιες αμφιβολίες ή αντίθετες παρατηρήσεις άλλων που καταγράφονται στην παρούσα συγγραφή.

Κατά τον Ρωσο-τουρκικό πόλεμο του 1778, οι Υδραίοι διέθεσαν ναύτες στον τουρκικό στόλο και 32 φορητά πλοία για τις επιχειρήσεις της Κριμαίας εναντίον των Ρώσων, αμειβόμενοι από τους Τούρκους. Για τη σημαντική αυτή προσφορά τους προς την Πύλη ο Σουλτάνος τους παραχώρησε αρκετά προνόμια αυτοδιοίκησης.

Υποχρεώθηκαν επίσης οι Υδραίοι να συμμετάσχουν με 15 καράβια στις επιχειρήσεις του οθωμανικού στόλου εναντίον του Ναπολέοντα, όταν αυτός αποβιβάστηκε στην Αίγυπτο (1798-1799). Κυβερνήτης της ναυαρχίδας του Χουσεΐν ήταν ο Υδραίος καπ. Γεώργιος Βούλγαρης (ο Μπέης) και το περισσότερο πλήρωμα,

Ιστορικά θέματα

Jurien de la Gravière

Υδραίοι. Ακόμη, 15 υδραϊκά πλοία εστάλησαν στην Αλεξάνδρεια για να μεταφέρουν αυτή τη φορά το γαλλικό στράτευμα στην Τουλώνα, ύστερα από την ήττα του στόλου του Βοναπάρτη στη ναυμαχία του Αμπουκίρ της Αιγύπτου (1/8/1799).

Οι υπηρεσίες αυτές των Υδραίων προς τον τουρκικό στόλο, μπορεί να τους επιβάλλονταν εν μέρει και να τους κάλυπταν ανάγκες απασχόλησης ή να τους εξασφάλιζαν ελευθερία στη ναυσιπλοΐα και στη διοίκηση της κοινότητάς τους, δεν παύουν όμως να αποτελούν μια σημαντική συμβολή προς τον δυνάστη τους.

Η ναυτοσύνη τους σε κριτική

Τα παλαιά χρόνια κυκλοφορούσε μια προφορική παράδοση στους γεροντότερους Υδραίους που έλεγε: «του Σταυρού και δέσε, του Σταυρού και λύσε». Δηλαδή, μεταξύ των δύο εορτών του Σταυρού (14 Σεπτεμβρίου και την Τρίτη Κυριακή της Μεγ. Σαρακοστής τέλη Μαρτίου ή αρχές Απριλίου), να μην ταξιδεύουν τα πλοία λόγω των κινδύνων του χειμώνα.

Αναφέρεται ακόμα ότι στο τέλος του 18ου αιώνα (από το 1780 περίπου), το όνομα των Υδραίων ως ναυτικών είχε δυσφημισθεί στην Ευρώπη. Ένα παράδειγμα, ο Πρώσος διπλωμάτης και περιηγητής J.L.S. Bartholdy (όχι ο ομώνυμος φιλέλληνας ιστορικός) γράφει προς τον Κοραή (1803-1804) για τους Υδραίους: «...Αλλά και όσα αφορούν την ικανότητά τους πρέπει να συμμαζευτούν λίγο. Σαν τυφλοί πέφτουν μέσα στους

σκοπέλους του Αιγαίου...».

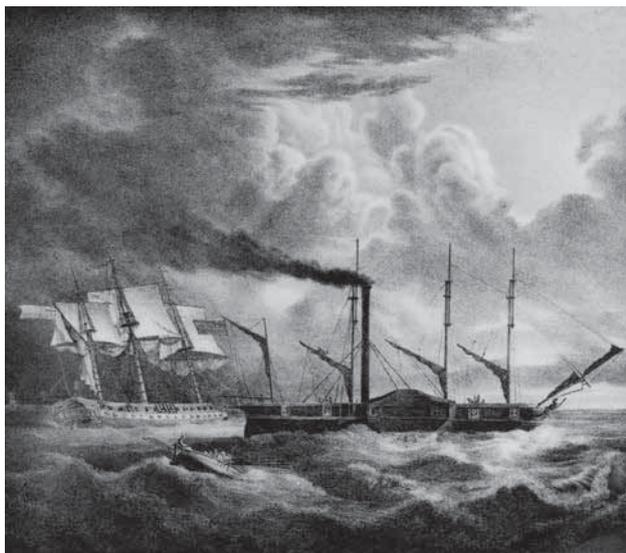
Λέγεται, επίσης, ότι από πιο παλιά οι Υδραίοι δεν εμπιστεύονταν κανένα άνεμο, εκτός αν τον είχαν κατάπρυμα ή στα πλευρά της πρύμνης. Αν έκανε πως φρεσκάριζε για καλά, σπάνιο να αναπρωρήσουν, κι όταν ο αντίθετος άνεμος πήγαινε να το γυρίσει σε φουρτούνα, αμέσως θυμιάτιζαν τον Αϊ-Νικόλα και «πότζα-λα-μπάντα» (έστρεφαν την πρύμη του καραβιού προς τον άνεμο). Είναι επίσης αλήθεια, ότι λόγω ελλείψεως γνώσεων θεωρητικής ναυτιλίας, προτιμούσαν να ταξιδεύουν γιαλό-γιαλό.

Ο Felix Beaujour, πρόξενος της Γαλλίας στη Θεσσαλονίκη (1794), σε έκθεση προς την κυβέρνησή του, γράφει: «Οι Έλληνες του Αρχιπελάγους και ειδικώς οι Υδραίοι εμπνέουν λίγη εμπιστοσύνη λόγω της φαυλοτητάς τους και είναι πολύ ριψοκίνδunami στα ταξίδια τους, επειδή δεν γνωρίζουν να χρησιμοποιούν σωστά την πυξίδα, τρέμουν να απομακρυνθούν από τις ακτές». Βέβαια το να είναι κάποιος ριψοκίνδunος δεν είναι πάντοτε αρνητικό, εφόσον δεν γίνεται από άγνοια και απερισκεψία.

Και ο δικός μας Κοραής (1803), κάνει κάποιες κρίσεις για το ναυτικό της Ύδρας: «Ο κανονισμός του ναυτικού των Υδραίων, ο τρόπος της ζωής και της διοίκησης τους, στα καράβια ή στο νησί τους, είναι πολύ περίεργοι, κυρίως διότι αυτοί οι ίδιοι οι Υδραίοι βρίσκονται σε βαθιά αμάθεια, παρά τις προσπάθειές τους που καταβάλλουν τον τελευταίο καιρό...».

Πολλά έχουμε μάθει από τον Άγγλο πλοίαρχο Frank Abney Hastings, πραγματικό φιλέλληνα, ο οποίος συμμετείχε ενεργά στις επιχειρήσεις του Αγώνα πάνω στην κορβέτα «Θεμιστοκλής» των Τομπάζηδun. Η Ελληνική Διοίκηση του εμπιστεύθηκε την κυβέρνηση της νεότευκτης ατμοκίνητης κορβέτας «Καρτερία». Φάνηκε χρησιμότετος τότε στον ελληνικό εθνικό στόλο, μέχρι που έδωσε και τη ζωή του μαχόμενος. Γνώρισε καλά τους Υδραίους ναυτικούς και γι' αυτό η γνώμη του είναι βαρύνουσα. Έχει περιγράψει τον απόπλου της υδραϊκής μοίρας, το Μάϊο του 1822, ως εξής: «Η επικρατούσα κατάσταση στα αποπλέοντα πλοία ήταν τέτοια ώστε μπορούσε να απογοητεύσει και τους φανατικότερους φίλους της Ελλάδας». Ομολογεί δε ότι σε όλη τη 15ετή σταδιοδρομία του ποτέ δεν είχε παραστεί σε παρόμοια σκηνή. «Στα πλοία επέβησαν όσοι άνδρες από τα πληρώματα συγκατατέθηκαν, ενώ οι λοιποί παρέμειναν στην ξηρά και επιβιβάστηκαν αργότερα, όποτε ήθελαν. Όταν χρειάστηκε να ανοίξουν τα πανιά, μπερδεύτηκαν όλοι με αυτά και τα αγόμενά τους. Με τις πρώτες ριπές του αέρα, καθένας φώναζε για να ελαττωθεί η ιστιοφορία...».

Μπορεί να μην αμφισβητούνται οι παραπάνω μαρτυρίες, αλλά δεν παύουν να αποτελούν προσωπικές και περιστασιακές επισημάνσεις, που δεν μπορούν να

Καρτερία. Λιθογραφία. Καρλ Κράτσαϊζεν

αποτελέσουν κανόνα. Ούτε μπορούμε να αγνοήσουμε το ότι μισό περίπου αιώνα νωρίτερα, στα μέσα του 18ου αι., οι Υδραίοι ναυτικοί θεωρούντο ως «οι καλύτεροι ναύτες της Ανατολής» ή ότι ένα αιώνα παλαιότερα η Ρωσία χρησιμοποιούσε Υδραίο-Σπετσιώτες για την οργάνωση του νεοσύστατου ναυτικού της.

Απειθαρχία και έλλειψη οργάνωσης στον στόλο

Τα χρόνια πριν από τον Αγώνα η εσωτερική υπηρεσία στα καράβια διεξαγόταν πολύ εμπειρικά και εμφανίζονταν σκηνές μεγάλης αταξίας και απειθαρχίας. Έχουν αναφερθεί περιστατικά, όπου μέλη πληρώματος τύλιγαν ξαφνικά τον καπετάνιο του πλοίου με χαλί για να μην βλέπει και τον μαστίγωναν ανηλεώς με κρυμμένα μαστίγια.

Επειδή δε τα πληρώματα συμμετείχαν στους κινδύνους και στα κέρδη κάθε ταξιδιού (συντροφοναυτικό σύστημα ναυτολόγησης), ερωτώντο για κάθε θέμα, αλλά και επέβαλλαν πολλές φορές τη γνώμη τους. Όταν το 1818 σταμάτησαν τα κερδοφόρα ταξίδια της εποχής των Ναπολεόντειων πολέμων και οι αμοιβές των πληρωμάτων λιγόστεψαν, η έννοια της πειθαρχίας χαλαρώθηκε ακόμα πιο πολύ.

Οι ξένοι αξιωματικοί που επέβαιναν σε πλοία του Αγώνα μαρτυρούν ότι οι γνώσεις των νησιωτών ναυάρχων, των καπετάνιων και προκρίτων -στην πρώτη περίοδο της Επανάστασης- όσον αφορά την οργάνωση, την τακτική και την τεχνική του πολέμου ήσαν πολύ περιορισμένες, και ούτε δέχονταν συμβουλές. Μόνο με την κοπιώδη πείρα των επτά ετών πολέμου, μπόρεσαν να κάνουν κάποιες στοιχειώδεις βελτιώσεις.

Ένα παράδειγμα. Ο Hastings με ενθουσιασμό είχε προτείνει στον Μιαούλη πολλά τεχνικά σχέδια για τη βελτίωση του πυροβολικού, εκπληκτικές τακτικές για καταναυμαχηση του οθωμανικού στόλου, και μεθόδους

για μια σωστή οργάνωση που τη θεωρούσε αναγκαία. Σε όλες όμως τις προτάσεις αυτές ο Μιαούλης το μόνο που έκανε ήταν να απαντάει στον αξιόλογο ξένο σύμβουλο με ένα ξερό «καλλλό» (με την υδραϊκή προφορά). Ποτέ δεν ρωτούσε τίποτε ο Μιαούλης ούτε ζητούσε κάποια διευκρίνιση. Ήταν μόνιμα διστακτικός και δύσπιστος να συγκατανεύσει σε εισηγήσεις, αφού δεν μπορούσε να σχηματίσει σαφή αντίληψη.

Ο Άγγλος περιηγητής James Emerson αναφέρει ότι δεν είναι καθόλου παράδοξο που με τέτοια αταξία στην εσωτερική οργάνωση των πλοίων του Αγώνα, σημειώνονταν επανειλημμένως ναυτικά ατυχήματα. Τα τελευταία τα αποδίδει και στην ασυγχώρητη αμέλεια των ανδρών φυλακής.

Το Κοινόν του νησιού επέλεγε τα πλοία που θα λάβαιναν μέρος σε κάθε επιχείρηση. Οι καπετάνιοι και οι ναύτες επιστρατεύονταν με προκαθορισμένη μισθοτροφοδοσία και για συγκεκριμένο διάστημα. Όταν εξέπνεε ο χρόνος αυτός, τα πληρώματα δεν συνέχιζαν την επιχειρησιακή αποστολή τους, αν δεν τους προκαταβάλλονταν οι νέοι μισθοί. Ο ναύαρχος, Jurien de la Gravière, γράφει κάτι σχετικό: «Μόλις τα πληρώματα πατούσαν στην προκουμαία, περικυκλώνονταν από τις γυναίκες και τα παιδιά τους και σε μια σκηνή φρίκης απαιτούσαν με φωνές τούς μισθούς τους και το μερίδιό τους από τις λείες». Ο ναύαρχος De Rigny αναφέρει σε έκθεσή του: «Οι ναύτες στήριζαν τη μαχαίρα στο στήθος των προκρίτων και έβαζαν φωτιά στα σπίτια τους».

Με τέτοιες συμπεριφορές και εικόνες γίνεται αντιληπτό, τι διοίκηση μπορούσε να υπάρξει. Για τις επιχειρήσεις την ηγεσία εκπροσωπούσε ο χρηματοδότης, δηλαδή το Κοινόν του νησιού ή οι πλούσιοι πλοιοκτήτες. Ο χρηματοδότης αποφάσιζε, ποιος ήταν ο σκοπός της κάθε εκστρατείας και την πραγματοποιούσε μέσω του εκάστοτε διορισμένου επικεφαλής της εκπλεύουσας δύναμης ο οποίος ονομαζόταν μοίραρχος ή ναύαρχος.

Οι συνέπειες από την απειθαρχία, την έλλειψη γνώσεων και την ανυπαρξία τεχνικών μέσων, θα καταδειχθούν στο επόμενο κεφάλαιο.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

«Ανδρέας Μιαούλης» φωτο εισημμένη στις 20_08_22 από το: https://el.wikipedia.org/wiki/Ανδρέας_Μιαούλης#/media/Αρχείο:Μιαούλης.jpg

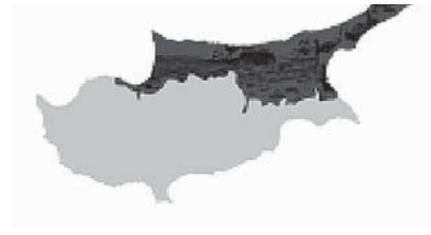
«Γεώργιος Κουντουριώτης» φωτο εισημμένη στις 20_08_2022 από το: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/61/Georgios_Kountouriotis.png

«Jurien de la Gravière» φωτο εισημμένη στις 20_08_2022 από το: https://en.wikipedia.org/wiki/Edmond_Jurien_de_La_Gravière#/media/File:Jurien_de_La_Gravière_C3%A8re_BNF_Gallica.png
«Καρτερία» φωτο εισημμένη στις 20_08_2022 από το: [https://el.wikipedia.org/wiki/Καρτερία_\(ατμόπλοιο\)#/media/Αρχείο:La_fregate_Hellas_et_le_vapeur_Carteria.jpg](https://el.wikipedia.org/wiki/Καρτερία_(ατμόπλοιο)#/media/Αρχείο:La_fregate_Hellas_et_le_vapeur_Carteria.jpg)

ΚΥΠΡΟΣ

Τουρκική Εισβολή - Ιούλιος 1974

του Αντιναυάρχου ε.α. **Ξενοφώντος Π. Μαυρογιάννη ΠΝ**

Ημερομηνία 20 Ιουλίου 1974. «Σήμερα είναι Σάββατο, ο ήλιος ανατέλλει στις 4.47 και δύει στις 6.59. Η σελήνη είναι μίας ημέρας. Η εκκλησία μας εορτάζει τη μνήμη Ηλίου του Προφήτου».

Ο ραδιοφωνικός σταθμός της Κύπρου ξεκινά την εκπομπή του με το συνηθισμένο καθημερινό του πρόγραμμα.

Η τουρκική εισβολή έχει ήδη αρχίσει, μα ακόμα κανένα μέτρο δεν λαμβάνεται στην αγουροξυπνημένη Κύπρο. Ο ουρανός του νησιού είναι φορτωμένος εχθρούς. Και η θάλασσα είναι φορτωμένη εχθρούς. Μια φοβερή τομή στην ιστορία της Κύπρου συντελείται. Αυτοί που βρίσκονται στην εξουσία δεν φαίνεται να αντιλαμβάνονται τι γίνεται γύρω τους.

Σε λίγο ο ραδιοφωνικός σταθμός θα μεταδώσει έκτακτο δελτίο ειδήσεων που πληροφορεί για την τουρκική εισβολή, την κήρυξη Γενικής Επιστράτευσης και καταλήγει: «Όλοι οι Έλληνες θα προασπίσωμεν το πάτριον έδαφος μέχρι και της τελευταίας ρανίδος του αίματός μας». Ακολουθεί αργότερα Έκτακτο Πολεμικό Ανακοινωθέν.

Από τις 05.25 τουρκικά αεροσκάφη προσβάλλουν κατά κύματα την περιοχή της Κυρήνειας, το μεσαιωνικό φρούριο του λιμανιού, στρατόπεδα της Εθνοφυρούρας, Σταθμούς Επιτήρησης, ραντάρ, το αεροδρόμιο Λευκωσίας, το στρατόπεδο της Ελληνικής Δύναμης Κύπρου (ΕΛΔΥΚ), το Στρατηγείο του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς (ΓΕΕΦ). Αλλά και στόχους που δεν έχουν καμμία σχέση με την άμυνα του τόπου. Το ψυχιατρείο δέχεται φοβερά πλήγματα και οι νεκροί είναι δεκάδες. Ξενοδοχεία, κατοικίες, δάση, δεν υπάρχει τίποτα που να σέβονται οι Τούρκοι Αλεξιπτωτιστές που πέφτουν στους θύλακες της Λευκωσίας, την περιοχή Κιόνελλι, Γερόλακκου και Μιας Μηλιάς. Τα αντιτορπιλικά βομβαρδίζουν τις βόρειες ακτές του νησιού, γύρω από την Κυρήνεια. Η... «ειρηνευτική επιχείρηση» που είχε εξαγγείλει ο Τούρκος Πρωθυπουργός Ετσεβίτ λίγο πριν από την εισβολή, έχει αρχίσει. «Μην αντιστέκεστε. Ερχόμαστε να αποκαταστήσουμε τη συνταγματική τάξη», λέει στους Κύπριους. Οι Κύπριοι όμως αντιστέκονται και μαζί με αυτούς και οι Ελλαδίτες, ακολουθώντας την ιαχή των προγόνων τους που φθάνει από τα

έγκατα της αιματοποτισμένης μαρτυρικής γης. Στρατιώτες, ναύτες, καταδρομείς μάχονται κατά του «Αττίλα».

Οι κυπριακές τορπιλάκατοι Τ1 και Τ3 εφορμούν κατά του εισβολέα. Δύο μικρά σκάφη, δύο κουκκίδες μέσα στην απέραντη θάλασσα, εναντίον ολόκληρης της αποβατικής δύναμης και της τουρκικής αεροπορίας. Για τους δύο κυβερνήτες και τα πληρώματά τους δεν υπάρχει άλλος δρόμος από αυτόν, που χιλιάδες χρόνια τώρα ακολουθούν οι Έλληνες. Ο δρόμος της θυσίας και της τιμής. Η θάλασσα γύρω τους μυρίζει θανατικό. Τα τουρκικά αεροσκάφη κατά κύματα πέφτουν πάνω τους με βλήματα και πολυβολισμούς, πριν προλάβουν να αφήσουν τις φονικές τους τορπίλες. Η Τ3 του υποπλοιάρχου Ελευθερίου Τσομάκη ανατινάζεται από εχθρικά βλήματα και βυθίζεται συμπαράσύροντας στον υγρό της τάφο τον κυβερνήτη και 8 άνδρες του πληρώματος. Ο έφεδρος σηματοφόρος Βερύκιος, κυβερνήτης της Τ1, ο ύπαρχος και η ομοχειρία του πυροβόλου τραυματίζονται από βλήμα αεροσκάφους. Το πλοίο τους θανάσιμα χτυπημένο βυθίζεται 3 μίλια από την ακτή, στην οποία καταφέρνουν να φθάσουν ορισμένοι κολυμπώντας.

Το αρματαγωγό ΛΕΣΒΟΣ με κυβερνήτη τον πλωτάρχη Ελευθέριο Χανδρινό, που είχε μεταφέρει άνδρες της ΕΛΔΥΚ στο νησί, βομβαρδίζει τον τουρκοκυπριακό θύλακα στη συνοικία Μούταλος της Πάφου, καταστρέφει τα οχυρωματικά έργα και δίνει τη δυνατότητα στα επιτιθέμενα τμήματα της 5ης Ανωτέρας Τακτικής Διοικήσεως (V ΑΤΔ) να τον εκπορθήσουν. Την επομένη (21 Ιουλίου) και ενώ απομακρυνόταν πλέοντας προς Ελλάδα, αλλά με παραπλανητική για τους Τούρκους πορεία, γίνεται η αιτία, τουρκικά αεροσκάφη, μετά από τραγικό λάθος, να βυθίσουν το δικό τους αντιτορπιλικό Κοτσάτεπε (64 νεκροί) και να προκαλέσουν μεγάλες ζημιές στο Αντάτεπε και μικρότερες στο Τσακμάκ. Το ΛΕΣΒΟΣ είχε πάρει εκδίκηση για τη βύθιση των τορπιλακάτων!

Νεκροί και τραυματίες υπάρχουν πολλοί από την πλευρά των Κυπρίων και Ελλαδιτών μαχητών που υπερασπίζονται το νησί.

Έχουν περάσει 48 χρόνια από τότε και ο εφιάλτης ξεπροβάλλει πολλές φορές μπροστά μας. Κάθε χρόνο το μήνα Ιούλιο, το μυαλό μου, άθελά μου, κολλάει στη μαύρη επέτειο που έφερε τους Τούρκους στην Κύπρο.

Όλα τα χρόνια σκέπτομαι τα ίδια πράγματα, θυμάμαι τα ίδια πρόσωπα που πολέμησαν, στρατιώτες και πολίτες, από τους οποίους ορισμένοι ήταν και φίλοι. Αναρωτιέμαι τα πώς και τα γιατί και η απάντηση έρχεται αβίαστα στα χείλη μου, ότι τις κερκόπορτες, ορισμένες φορές, τις ανοίγουμε εμείς. Η διχόνοια, το παλιό αλλά πάντα ζωντανό μικρόβιο της φυλής μας, κατατρώνει τα σωθικά μας.

Για πολλούς η περιπέτεια αυτή είναι σαν να έληξε μόλις χθες. Αυτοί που γνωρίζουν πράγματα και καταστάσεις, «έμπλεοι πάσης τιμής» αφέθηκαν στις αναμνήσεις τους μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Άλλοι πάλι, με βαθιές και μεγάλες πληγές που άφησε ο πόλεμος, κυκλοφορούν ανάμεσά μας, ψυχικά ράκη, με σακούλες ψυχοφάρμακα, προσπαθώντας με το θολό μυαλό τους να δώσουν απάντηση στα πολλά πώς και τα γιατί. Τους βλέπουμε μερικές φορές συνήθως σε επετείους, να ζητούν από την Πολιτεία να αναγνωρίσει το αυτονόητο. Τον αγώνα τους στην Κύπρο. Υπάρχουν

όμως και οι άλλοι, οι «χαρτογιακάδες» που κινούνται στο παρασκήνιο, μακριά από τις επικίνδυνες καταστάσεις και καπηλεύονται τον αγώνα των πραγματικών ηρώων. Αυτοί είναι οι επικίνδυνοι.

Η ελευθερία της γλυκιάς χώρας Κύπρου ανεστάλη το σωτήριο έτος 1974 μ.Χ. Ο «Αττίλας», που χρόνια καρδοκούσε με την αβελτηρία ορισμένων, εισέβαλε στο νησί—τελευταία ήταν το 1571—πατώντας σε πτώματα και ερημώνοντας. Μπροστά στα μάτια όλου του κόσμου συντελέστηκε ο χαλασμός.

Στην ολόμαυρη ράχη της Κύπρου ξεριζωμένοι, εγκλωβισμένοι, αγνοούμενοι. Και οι νεκροί κάτω από το χώμα της!

Η Ιστορία μάς διδάσκει, αρκεί να ξέρουμε να τη διαβάσουμε. Θα πρέπει να μάθουμε, γιατί ο κίνδυνος πάντα παραμονεύει. Αλίμονο σε αυτούς που κλείνουν τα μάτια μπροστά στις πραγματικότητες. Αυτοί είναι άξιοι της μοίρας τους.

* Αναδημοσίευση από το περιοδικό «Ναυτική Ελλάς» τ. 1064, Ιούλιος 2022

Ο ήρωας Πλωτάρχης Ελευθέριος Χανδρινός και το αρματαγωγό ΛΕΣΒΟΣ. Στις 20 Ιουλίου του 1974 το αρματαγωγό ΛΕΣΒΟΣ με κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Ελευθέριο Χανδρινό, σφυροκοπεί επί δύο ώρες το φρούριο της

Πάφου στην Κύπρο, τον τουρκικό θύλακα Μούτταλου. Το αποτέλεσμα είναι η πλήρης εξουδετέρωση των ισχυρών εχθρικών δυνάμεων. Στη συνέχεια, ο Χανδρινός εκτιμώντας σωστά τον κίνδυνο προσβολής του πλοίου του, από την Τουρκική Αεροπορία, αντί να πλεύσει προς δυσμάς στη Ρόδο, ακολουθεί νοτιοδυτική πορεία προς τις λιβυκές ακτές παραπλανώντας τους Τούρκους, που ήδη είχαν εξέλθει προς αναζήτησή του. Η μελετημένη αυτή κίνηση του Χανδρινού διασώζει το πλοίο του και παράλληλα δημιουργεί σύγχυση στο Τουρκικό Γενικό Επιτελείο, με αποτέλεσμα να βυθιστεί από την Τουρκική Αεροπορία το τουρκικό αντιτορπιλικό ΚΟCΑΤΕΡΕ και να χαθούν 13 αξιωματικοί και 64 άνδρες του πληρώματός του. Εκτός από το ΚΟCΑΤΕΡΕ, άλλα δύο τουρκικά αντιτορπιλικά, το ΑDΑΤΕΡΕ και το Μ. FΕVZΙ CΑΚΜΑΚ, υφίστανται σοβαρές και μικρότερες ζημιές αντίστοιχα.

Ο ήρωας Υποπλοίαρχος Ελευθέριος Τσομάκης και οι τορπιλάκατες T1 και T3, ανοιχτά της Κερύνειας. Στο βάθος ο Πενταδάκτυλος.

Το πρωί του Σαββάτου της 20ής Ιουλίου 1974, ο Υποπλοίαρχος Ελευθέριος Τσομάκης, Διοικητής της Ναυτικής Βάσης στη Κερύνεια το 1974, βγαίνει παράτολμα με δύο τορπιλάκατους, τις T1 και T3, για να αντιμετωπίσει τον Τουρκικό Στόλο. Η Τουρκική Αεροπορία χτύπησε πρώτα την T1, η οποία έπαθε σοβαρές ζημιές με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να προσαράξει. Ο Τσομάκης, ο οποίος ήταν κυβερνήτης της T3, απτόητος πήρε θέση βολής, όταν χτυπήθηκε από την Τουρκική Αεροπορία και από τα πυροβόλα εχθρικού αντιτορπιλικού. Πέθαναν όλοι οι επιβαίνοντες του πλοίου εκτός από έναν, τον Αρχικελευστή Διονύσιο Μαγέτο.

Ένας αιώνας από την Μικρασιατική καταστροφή (1922-2022)

Του Πλοιάρχου (Ε) ε.α. Χρήστου Δ. Γιανταμίδη ΠΝ

Μετά την λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, οι νικητές επέβαλαν τους όρους στους ηττημένους. Στην Δύση, στην ηττημένη Γερμανία επέβαλαν την Συνθήκη των Βερσαλιών, στην δε Οθωμανική Αυτοκρατορία την Συνθήκη των Σεβρών, η οποία προέβλεπε την απόσπαση εδαφών της. Το Ιράκ και η Παλαιστίνη μετατρέπονταν σε αποικίες της Αγγλίας. Η Συρία και ο Λίβανος αποικίες της Γαλλίας... Στην δε Ελλάδα δινόταν η Σμύρνη με την ενδοχώρα της και το ευρωπαϊκό τμήμα της Τουρκίας πλην της Κων/λης.

Τόσο η Αγγλία, όσο και η Γαλλία απέκτησαν τα εδάφη που προέβλεπε η Συνθήκη των Σεβρών, χωρίς να χυθεί σταγόνα αίματος. Ποτάμια όμως αίματος χύθηκε από τον Μικρασιατικό ελληνισμό και από τον ελληνικό στρατό, και όπως παρακάτω περιγράφονται συνοπτικά τα δραματικά γεγονότα που επακολούθησαν με την υπογραφή της αναφερομένης Συνθήκης.

Στις 23 Απριλίου 1919, ο Βρετανός Πρωθυπουργός Lloyd George ανακοίνωσε τηλεφωνικά στον Ε. Βενιζέλο, την απόφαση των μελών του Συμβουλίου να καταλάβει η Ελλάδα την Σμύρνη... Σύμφωνα λοιπόν με την απόφαση αυτή, στις 15 Μαΐου 1919 ο ελληνικός στρατός αποβιβάζεται στην Σμύρνη.

Στις 15 Μαΐου 1919, χρονολογική σύμπτωση; αλλά δεν είναι της παρούσης... ο Μουσταφά Κεμάλ μετά από ένα χρόνο παραμονής του στο αριστοκρατικό ξενοδοχείο «Πέρα Παλλάς» της Πόλης, αποπλέει με το πλοίο «ΒΑΔΙΡΜΑ» και στις 19 Μαΐου αποβιβάζεται στην Σαμψούντα του Πόντου με το επιτελείο του, και με την άδεια των Άγγλων... Ένας μοιραίος για τον ελληνισμό εθνικιστής Τούρκος αξιωματικός, στέλεχος του κινήματος των νεοτούρκων, ορκισμένος να ανατρέψει τον Σουλτάνο και να ξεριζώσει τον ελληνισμό από την Μ. Ασία.

Η Ελλάδα τότε ξεκίνησε για να ολοκληρώσει το όραμα της Μεγάλης Ιδέας, αλλά δυστυχώς έγινε μέσα σε κλίμα εθνικού διχασμού. Έκανε ένα μεγάλο άλμα με το ένα πόδι και δέχονταν τρικλοποδιά από το άλλο πόδι της αντιπολίτευσης, και από το κόμμα του ΣΕΚΕ (το ΚΚΕ της εποχής εκείνης). Η απόβαση πάρθηκε βεβιασμένα, χωρίς να προεκτιμηθούν οι πραγματικές δυνατότητες της χώρας για μια τόσο μεγάλη στρατιωτική εκστρατεία στην Μ. Ασία την εποχή εκείνη και

χωρίς να παρθούν εγγυήσεις για παροχή στρατιωτικής, οικονομικής και διπλωματικής στήριξης από τους Συμμάχους και όπως κατηγορηματικά έγραψε ο George Horton, Πρόξενος των ΗΠΑ στην Σμύρνη: «Η ελληνική απόβαση, με τις συνθήκες που πραγματοποιήθηκε, αποτελεί το μεγάλο λάθος του Βενιζέλου. Παρ' όλο που χωρίς αμφιβολία, ήταν οι εκπρόσωποι όλων των συμμαχικών κρατών που του ζήτησαν να πάει στην Σμύρνη, δεν θα έπρεπε να το πράξει χωρίς την υπογραφή της Συνθήκης, με γραπτή συμφωνία για την βοήθεια που αναλάμβαναν την υποχρέωση να του παράσχουν...». Ο Μάικ Σμιθ στο βιβλίο του «Το Όραμα της Ιωνίας» γράφει: «Με τόσο πρόχειρο τρόπο ελήφθη η μοιραία απόφαση... Η απόφαση να στείλουν τους Έλληνες στην Μ. Ασία ελήφθη ξαφνικά, πρόχειρα και με μεγάλη μυστικότητα από τους τρεις μεγάλους, με την ενθάρρυνση του Βενιζέλου αλλά με την δική τους πρωτοβουλία χωρίς να αναλογισθούν τις συνέπειες». Ο Στρατηγός της νίκης του Α΄ Π.Π. Γάλλος Στρατάρχης Φος είχε ρητά προειδοποιήσει τον Ε. Βενιζέλο ότι: «Για να συντριβεί η στρατιωτική δύναμη της Τουρκίας, θα χρειασθεί να καταληφθεί όλη η χώρα. Αυτό απαιτεί 27 μερραρχίες ή 450.000 άνδρες. Έχετε τόσες δυνάμεις; και αν ακόμα καταληφθεί... θα πρέπει να διαθέσετε 150.000 άνδρες επί μονίμου βάσεως στην Τουρκία... θα καταστρέψετε την χώρα σας», και παρά την προειδοποίηση του Γάλλου Προέδρου Κλεμανσώ ότι η παρουσία του ελληνικού στρατού στην Μ. Ασία δεν δημιουργούσε κανένα απολύτως δικαίωμα απελευθέρωσης, κατοχής ή προσάρτησης των εδαφών αυτών στην ελληνική επικράτεια.

Η Συνθήκη των Σεβρών υπογράφηκε την 10η Αυγούστου 1920. Ουδέποτε όμως επικυρώθηκε από τα κοινοβούλια των κρατών που την υπέγραψαν, επικυρώθηκε μόνο από το ελληνικό κοινοβούλιο. Παρόλα αυτά η εν λόγω Συνθήκη εμπεριείχε τα εξής:

1. Η Ελλάδα στην Σμύρνη είχε το δικαίωμα διοίκησης και μόνο και σε ακτίνα 100 χιλιομέτρων.

2. Η πόλη παρέμενε υπό τουρκική κυριαρχία

3. Η Δυτική και η Ανατολική Θράκη και μέχρι τα προάστια της Κωνσταντινούπολης-Τσαλτάντζα ενσωματώνονταν στην Ελλάδα.

4. Τα νησιά του Αιγαίου ενσωματώνονται στην ελληνική επικράτεια.

Η άποψη του Ι. Μεταξά ήταν ότι όλη η ελληνική εκστρατευτική δύναμη της Ουκρανίας έπρεπε να εγκατασταθεί στην ευρωπαϊκή Τουρκία για να δημιουργήσει έτσι μια ενιαία Θράκη, σύμφωνα και με το πνεύμα της Συνθήκης των Σεβρών, με σκοπό αργότερα να γινόταν η ανταλλαγή του μουσουλμανικού πληθυσμού με τους Έλληνες Χριστιανούς της ασιατικής πλευράς. Η άποψη αυτή δυνητικά θα μπορούσε να επιτευχθεί, καθόσον η Τουρκία τότε, ήταν υπό διάλυση. Δυστυχώς η ρεαλιστική αυτή άποψη του πλέον διορατικού αξιωματικού του ελληνικού στρατού του 20ού αιώνα αγνοήθηκε... Η άποψη του Ι. Μεταξά για την αποβίβαση του ελληνικού στρατεύματος στην Σμύρνη ήταν αντίθετη από εκείνη του Βενιζέλου, καθόσον πίστευε ότι η Μ. Ασιατική εκστρατεία ήταν εξωπραγματική για τις ελληνικές δυνατότητες της εποχής εκείνης. Την ίδια άποψη είχε και ο George Horton, που σε τηλεγράφημά του προς το STATE DEPARTMENT, προέβλεψε ότι «*Η ελληνική απόβαση στην Σμύρνη θα εξελιχθεί σε δεύτερη εκστρατεία κατά των Συρακουσών*».

Την 1η Νοεμβρίου 1920, ο οξυδερκής και διορατικός πολιτικός Ε. Βενιζέλος προκήρυξε εκλογές, και μάλιστα κατά την διάρκεια τρεχουσών πολεμικών επιχειρήσεων. Ενώ όφειλε, όπως με την δική του πρωτοβουλία εισήλθε στον πόλεμο, όφειλε και να τον τερμάτιζε, γιατί με αυτόν είχαν δεσμευτεί οι Σύμμαχοι. Εφαρμόζοντας πραξικοπηματικά την ρήση: «Υπερ άνω όλων η Πατρίς». Οι εκλογές μπορούσαν να περιμένουν. Για την ενέργειά του αυτή, οι αντίπαλοί του τον κατηγορούν, ότι μέσω των εκλογών προσδοκούσε την ήττα του, και μέσω αυτής να απέφευγε τις ευθύνες μιας τεράστιας εθνικής καταστροφής που ακολουθούσε. Στις εκλογές αυτές για πρώτη φορά δεν πολιτεύθηκε στην Κρήτη όπου ήταν βέβαιη η εκλογή του, με αποτέλεσμα να μην εκλεγεί ούτε Βουλευτής. Ο Γ. Βεντήρης καθιστά υπεύθυνο τον Ε. Βενιζέλο το ότι παραγνώρισε την ανάγκη για εθνική ολοκλήρωση πρώτα, και μετά εθνικές εκλογές γράφοντας: «*Τον έστω και με την βία εξαναγκασμό της παλαιάς Ελλάδας, να πάρει μέρος στην προσπάθεια και να καταβάλει τις απαιτούμενες θυσίες, γιατί η πλειοψηφία του λαού της παλαιάς Ελλάδας, συστηματικώς εξαπατηθείσα, παραγνώρισε κατά βάση την πραγματικότητα*».

Ακόμα και ο Ν. Καζαντζάκης, συνεργάτης του Ε. Βενιζέλου τον Δεκέμβριο του 1921 έγραψε: «*Άνθρωπος που με επανάσταση κατέλαβε την Αρχή και δικτατορικώς κυβέρνησε τόσο χρόνια Πώς; Και γιατί; Θυμήθηκε το Σύνταγμα και ενήργησε εκλογές αφού τόξερε πως θα χάσει*».

Το Λαϊκό κόμμα κέρδισε τις εκλογές με το σύνθημα

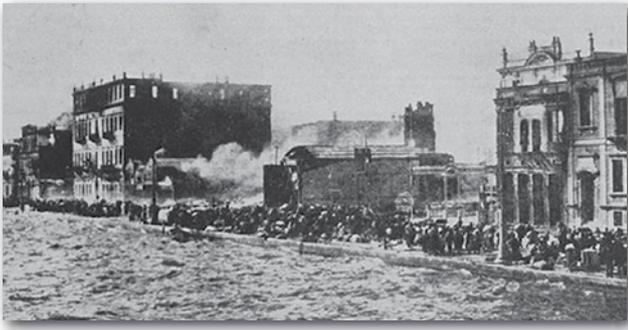
«Οίκαδε» (Επιστροφή των στρατιωτών από τον πόλεμο). Την 1η Δεκεμβρίου 1920, έγινε δημοψήφισμα για την επιστροφή του Κωνσταντίνου. Οι βενιζελικοί κατ' εντολή του Βενιζέλου δεν συμμετείχαν στις εκλογές, με αποτέλεσμα πανηγυρικά στις 6 Δεκεμβρίου 1920 ο Κωνσταντίνος ανέλαβε καθήκοντα ως βασιλεύς των Ελλήνων. Ήταν όμως όλων των Ελλήνων; Ήρθε με σκοπό να ενώσει τους Έλληνες, ή να συνεχίσει τον εθνικό διχασμό με την παρουσία του; Δυστυχώς η επιστροφή του δεν ένωσε όλους τους Έλληνες την κρίσιμη εκείνη χρονική περίοδο για το Έθνος.

Η διενέργεια εκλογών κατά την διάρκεια του πολέμου με τους Τούρκους είναι μια ανεξήγητη απόφαση που βαραίνει τον Βενιζέλο και τον Γούναρη που με την οίκαδε πολιτική του επεδίωκε εκλογές. Μετά την ήττα του Βενιζέλου η Κυβέρνηση Γούναρη εφάρμοσε μια πιο επιθετική εκστρατεία με σκοπό την κατάληψη της Άγκυρας, και παρά την προεκλογική τους δέσμευση να τερμάτιζαν τον πόλεμο. Η λανθασμένη εκείνη απόφαση των Κωνσταντίνου-Γούναρη να επεκτείνουν τον πόλεμο προς την Άγκυρα υπήρξε καταστροφική για τον Μικρασιατικό ελληνισμό και τον ελληνικό στρατό. Σχεδίασαν και υλοποίησαν την εις βάθος της αχανούς Τουρκίας εκστρατεία, χωρίς επαρκή διοικητική μέριμνα, χωρίς να υπολογίσουν την κόπωση των στρατιωτών μετά από συνεχείς πολέμους δέκα ετών, και το χειρότερο μέσα σε κλίμα εθνικού διχασμού, όπου η μισή Ελλάδα πολεμούσε τους Τούρκους, και η άλλη μισή πολεμούσε αυτούς που πολεμούσαν τους Τούρκους. Το δε Σ.Ε.Κ.Ε (το μετέπειτα ΚΚΕ) χαρακτήρισε την εκστρατεία ως ιμπεριαλιστική, υπακούοντας στις εντολές της Μόσχας, που συμμαχούσε με τον Κεμάλ από το 1921, ενισχύοντας τον αγώνα του με πολεμικό υλικό και οικονομική βοήθεια. Ενώ θα έπρεπε οι ηγέτες των δύο αντιπάλων κομμάτων και ο βασιλεύς Κωνσταντίνος να ομονοούσαν μεταξύ τους, δείχνοντας ως κοινό εχθρό τον Κεμάλ και όλοι μαζί με κοινή ηγεσία, βασιλεύς, πολιτικοί ηγέτες, στρατηγοί και επιτελείς αξιωματικοί να σχεδίαζαν το, πώς θα έβγαίναν νικητές από την Μικρασιατική εκστρατεία και με την στήριξη και υποστήριξη του ελληνικού λαού, αντί αυτού στα πιο κρίσιμα για το Έθνος χρόνια 1920-1922 δημιούργησαν κλίμα διχόνοιας στον λαό και οξεία αντιπαράθεση μεταξύ τους, κάτι το οποίο διευκόλυνε στην συνέχεια το Κεμάλ να πετύχει εύκολη νίκη εις βάρος των Ελλήνων.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι, η Ελλάς δεν ηττήθηκε στην Μ. Ασία από τον Κεμάλ -αυτοηττήθηκε- γιατί πήγε διχασμένη και παρέμεινε διχασμένη σε όλη την διάρκεια του πολέμου. Για την ήττα ο Μουσταφά Κεμάλ είπε: «*Στην Μ. Ασία δεν ηττήθηκε ο γενναίος ελληνικός στρατός, ηττήθηκαν οι πολιτικοί ηγέτες του*». Δεν μπορεί να έχεις ταυτόχρονα δύο πολέμους, τον εσωτερικό εμφύ-

Ιστορικά θέματα

λιο πόλεμο που είναι χειρότερος του εξωτερικού, και να περιμένεις νίκη. Ο Στρατηγός Ναπολέον είπεν, όταν αρχίζεις ένα πόλεμο πρέπει πρώτα να έχεις εσωτερική γαλήνη, αλλιώς θα προσφέρεις κρέας για τα κανόνια. Κάτι παρόμοιο είπεν και ο Στρατηγός Μακρυγιάννης: «Εγώ κρέας για εμφύλιο δεν πουλώ...»

Από την άλλη πλευρά ο Μουσταφά Κεμάλ, αφού έθεσε στο περιθώριο τον Σουλτάνο της Υψηλής Πύλης, και αποκτώντας την καθολική αποδοχή της μάζας του τουρκικού λαού-στρατού, και εφαρμόζοντας αυστηρά και με κάθε λεπτομέρεια την τακτική του στρατιωτικού δόγματος: «Ένας στρατός δεν συντρίβεται μόνο με ήττες, αλλά και με ακριβά πληρωμένες νίκες», και αφού συγκρότησε-εκπαίδευσε-ενίσχυσε τις δυνάμεις του, επωφελούμενος και από την 15μηνη αδράνεια του ελληνικού στρατού, περίμενε με υπομονή την κατάλληλη στιγμή για να ξεκινήσει την μεγάλη του επίθεση εναντίον του κουρασμένου και με μη επαρκή διοικητική μέριμνα ελληνικού στρατού. Αφού είχε εξοπλίσει το στράτευμά του με πολεμικό υλικό από τους Σοβιετικούς, Γάλλους και Ιταλούς, ιδίως με τα αποτελεσματικά πυροβόλα τύπου «ΣΚΟΝΤΑ» που έφεραν πανωλεθρία κατά την μεγάλη του επίθεση την 26η Αυγούστου 1922 στις ελληνικές γραμμές άμυνας, ακολούθησε πανικός, κατάρρευση του μετώπου και άτακτη υποχώρηση. Τα αποτελέσματα της ήττας τραγικά, και όπως παρακάτω παρατίθεται απόσπασμα του Συνδέσμου Εθνικής Σωτηρίας, αναφορικά με τις απώλειες από το 1912 μέχρι την 1η Νοεμβρίου 1920 και από την 1η Νοεμβρίου 1920 μέχρι της 11ης Σεπτεμβρίου 1922.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ - ΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΙ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΜΑΣ

«Εκ των μέχρι τούδε συγκεντρωθεισών εις τας αρμοδίας υπηρεσίας πληροφοριών προκύπτει ότι ο εθνικός στρατός μαχόμενος νικηφόρος από το 1912 μέχρι την 1ην Νοεμβρίου 1920 έσχεν 41.491 νεκρούς και τραυματίας. Οι νεκροί ανέρχονται εις 6.445. Διά των θυσιών τούτων απηλευθερώθησαν η Ήπειρος και η Μακεδονία, η Κρήτη, αι νήσοι του Αιγαίου, η Θράκη και η Ιωνία. Τουναντίον από της 1ης Νοεμβρίου 1920 μέχρι της 11ης Σεπτεμβρίου 1922, ήτοι μέχρι της Επανάστασεως, ο Εθνικός Στρατός έσχεν 97.675 νεκρούς, τραυματίες και

αιχμαλώτους. Οι νεκροί ανέρχονται εις 7.860. Εκ των αιχμαλώτων υπολογιζομένων εις 54.000 περίπου είναι βέβαιον ότι το ήμισυ τουλάχιστον θα έχει σφαγεί ή εξοντωθεί διά της πείνης υπό των Τούρκων ως βεβαιούσιν οι εν σπαρακτική καταστάσει αφικνούμενοι αιχμαλώτοι. Αι φοβεράι απώλειαι αύται υπήρξαν τελείως περιτταί. Όχι μόνο δεν ηυξήσαμεν τα εθνικά εδάφη, όχι μόνον δεν εκρατήσαμε όσα είχομεν, αλλά εχάσαμεν την Ιωνία, την Ανατολική Θράκη την Βόρειο Ηπειρο και τα Δωδεκάνησα. Αι τρομεράι αύται απώλειαι αποδεικνύουν πόσον ολίγον εσεβάσθη το καταλυθέν καθεστώς το τίμιον αίμα του ελληνικού λαού.

Εν Αθήναις τη 15η Απριλίου 1923».

Σύμφωνα με τον Πρόξενο των ΗΠΑ στην Σμύρνη George Horton, 1.000.000 Έλληνες σφαγιάστηκαν, ποτίζοντας με το αίμα τους τη γη των προγόνων τους. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι οι Έλληνες της Μ. Ασίας προ των διωγμών υπολογίζονταν σε 2.500.000, με 2.300 σχολεία, 200.000 μαθητές, 5.000 δασκάλους, 2.200 εκκλησίες και 3.000 ιερείς, η δε οικονομία κατά μεγάλο μέρος ευρίσκετο σε ελληνικά χέρια.

Στις 9 Σεπτεμβρίου 1922 τα τουρκικά στρατεύματα μπήκαν στην Σμύρνη όπου άρχισε η μεγάλη εκδίκεση και σφαγή του άμαχου Ελληνικού πληθυσμού που συγκεντρώθηκε στην προκουμαία της για να σωθεί, μάταια όμως. Ο Νουρεντίν Πασάς συνέλαβε την Δημογεροντία και τον Μητροπολίτη της Σμύρνης Χρυσόστομο, τους παρέδωσε στα λυσσασμένα από μίσος χέρια των Ατάκτων (Τσέτες) οι οποίοι τους εθανάτωσαν, αφού προηγουμένως τους εβασάνισαν φρικτά. Για τον μητροπολίτη Χρυσόστομο Καλαφάτη, ο Ρενέ Πουό γράφει: «τον έσυραν από το διοικητήριο έως την τουρκική αγορά και στις συνοικίες των δυο τσεσμέδων και από εκεί τον έφεραν αιμόφυρτο στην πλατεία Τιρκλίκ. Τα ράσα του σκισμένα, τα γένια ξεριζωμένα, τα μάτια βγαλμένα. Η δεσποτική ράβδος του, λάφυρο του όχλου, ό,τι απέμεινε από το σώμα του, το κρέμασαν στην πλατεία» και όλα αυτά συνέβαιναν με την ανοχή και την απάνθρωπη αδιαφορία των πρώην χριστιανών συμμάχων. Οι δολοφονίες και οι λεηλασίες κράτησαν αρκετές ημέρες όπου τα θύματα υπολογίζονται σε δεκάδες χιλιάδες και ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων ανδρών ηλικίας 17-45 ετών αιχμαλωτίσθηκε και στάλθηκε στα περιβόητα τάγματα εργασίας στα βάθη της Μ. Ασίας, όπου κατά το πλείστον εξοντώθηκαν από τις κακουχίες, πείνα, επιδημίες κ.λπ. Το πρακτορείο Reuters μεταδίδει ότι: «... ο αριθμός των θυμάτων οπωσδήποτε υπερβαίνει τις εκατό χιλιάδες». Ο ανταποκριτής των Times του Λονδίνου μεταδίδει: «Οι σκοτωμοί εκτελούνται με σύστημα. Με την συνδρομή ατάκτων, και με στρατιώτες του τακτικού τουρκικού στρατού συλλαμβάνουν στους δρόμους ανθρώπους που φαίνονται

εύποροι και, αφού τους γδύσουν, τους σκοτώνουν κατά ομάδες. Πολλοί χριστιανοί είχαν καταφύγει σε εκκλησίες, αλλά κήκαν μέσα στα κτίρια που πυρπολήθηκαν». Για τις σφαγές στην Σμύρνη, ο Γάλλος συγγραφέας Εντουάρ Ντριό γράφει: «χιλιάδες από δυστυχείς υπάρξεις σωρευμένες κατά μήκος της προκουμαίας ρίχτηκαν στην θάλασσα. Σε μεγάλο μήκος του λιμανιού, εκατοντάδες πτωμάτων είχαν γεμίσει την θάλασσα ώστε να μπορεί κανείς να βαδίσει πάνω σε αυτά. Τους επιπλέοντες αποτελείωναν οι Τούρκοι με σπαθιά και ξύλα. Αναρίθμητες υπάρξεις, γυναίκες, παιδιά και γέροντες εσφάγησαν μέσα σε αίσχιστες θηριωδίες».

Για την καταστροφή της Σμύρνης, ο Οκτάβιος Μερλιέ γράφει: «άκουσα τον πιο σπαραχτικό θρήνο για τον Ελληνισμό που είχε δολοφονηθεί, για την προδοσία των μεγάλων δυνάμεων, για τον θάνατο χιλιάδων ανθρώπων που είχαν σκοτωθεί, κρεμαστεί, πολλοί μάλιστα είχαν ενταφιαστεί ζωντανοί, για τις κατεστραμμένες πολιτείες, για το σβήσιμο μέσα στο αίμα Πολιτισμού τριών χιλιάδων ετών, για το απέραντο Βυζαντινό κράτος, που υπήρξε για αιώνες πιο ευρωπαϊκό από τα κράτη της Ευρώπης και μονοκοινηλιάς, είχε εξαφανιστεί κάθε ανάμνησή του από τον χάρτη της υφελίου...».

Η γνωστή σε όλους μας Φιλιά Χαϊδεμένου που έζησε την καταστροφή θυμάται: «... βάλανε φωτιά στην Σμύρνη – Σφαγή! Σφαγή! Παναγιά βοήθα! Σώστε μας! Προφτάστε! Τούρκοι, Τσέτες. Μας σφάζουνε. Έλεος! Αχ, γκρέμισε ο κόσμος μας! Γκρέμισε η Σμύρνη μας! Γκρέμισε η ζωή μας! Έτσι η Σμύρνη καταστράφηκε και οι Έλληνες σφάχτηκαν από τους Τούρκους με την ανοχή των μεγάλων δυνάμεων της ANTANT, των συμμάχων της Ελλάδας... και οι προστάτες μας με κινηματογραφικές μηχανές αποθανάτιζαν τις στιγμές του εξολοθισμού μας. Μια κανονιά. Μια μόνο κανονιά έφτανε για να σωθούμε. Και η κανονιά δεν ρίχτηκε και η εντολή δεν δόθηκε...». Μα πώς ήταν δυνατόν να δοθεί η εντολή, όταν οι εντολές των πρώην συμμαχικών κυβερνήσεων ήταν ρητές: Καμιά ενέργεια που θα ενοχλούσε τους Τούρκους. «Αυστηρά ουδετερότητα».

Ο Πρόξενος των ΗΠΑ στην Σμύρνη γράφει: «Και όμως θα αρκούσε μια οβίδα στον βρόντο, πάνω από την τουρκική συνοικία για να συγκρατηθεί η θηριωδία των Τούρκων». Τόσο μεγάλα ήταν τα συμφέροντά τους, που μπούκωσαν τα κανόνια των πλοίων των, και άφησαν τον άμαχο πληθυσμό, και κατά τις δικές τους πάντα μαρτυρίες στην σφαγή, στους βιασμούς και σε κάθε είδους φρικαλεότητες, στον θάνατο ή τον πνιγμό στη θάλασσα της Σμύρνης. Αυτός ήταν ο ανθρώπινος πολιτισμός τους, αυτή ήταν η χριστιανική τους συμπαράσταση σε χριστιανικό λαό που σφαγιάζετο στην παραλία της Σμύρνης, και μάλιστα κάτω από τα ψυχρά και αδιάφορα βλέμματά τους. Η μη παροχή βοήθειας από τον

συμμαχικό στόλο που ήταν αγκυροβολημένος στο λιμάνι της Σμύρνης, στον άμαχο Μικρασιατικό ελληνισμό που συγκεντρώθηκε στην παραλία της για να σωθεί από την σφαγή, την ατίμωση και την αιχμαλωσία, είναι ενέργεια που χαρακτηρίζεται ως έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. Ο Πρόξενος των ΗΠΑ στην Σμύρνη George Horton, για την θηριωδία και τις φρικαλεότητες των Τούρκων κατά του άμαχου και απροστάτευτου λαού στην παραλία της Σμύρνης είπε: «Στην καταστροφή της Σμύρνης υπάρχει ένα χαρακτηριστικό το οποίο δεν έχει προηγούμενο ούτε στην περίπτωση της Καρχηδόνας. Εκεί, δεν υπήρχε στόλος χριστιανικών πολεμικών πλοίων που να παρατηρεί μια σφαγή για την οποίαν υπεύθυνες ήταν οι κυβερνήσεις τους. Στην Καρχηδόνα δεν υπήρχαν αμερικάνικα αντιτορπιλικά. Οι Τούρκοι ήταν ελεύθεροι να κορέσουν το φυλετικό και το θρησκευτικό τους πάθος για σφαγή, βιασμό και πλιάτσικο σε απόσταση βολής λίθου από τα συμμαχικά και αμερικάνικα πολεμικά πλοία. Η ουδετερότητα που είχαν επιδείξει οι Σύμμαχοι μέχρι την πυρπόληση της Σμύρνης τούς είχε δημιουργήσει την πεποίθηση ότι κανείς δεν επρόκειτο να επέμβει στο καταστροφικό έργο τους... Ντρέπομαι που ανήκω στο ανθρώπινο αυτό γένος». Ευτυχώς η ανθρώπινη μεγαλοψυχία και αξιοπρέπεια βρέθηκε στα κατώτερα πληρώματα, σε ναύτες και στρατιώτες, που με δική τους πρωτοβουλία συνέδραμαν στο έργο του μεγάλου ανθρωπιστή, προξένου των ΗΠΑ στην Σμύρνη Τζόρτζ Χόρτον για την διάσωση, επιβίβαση του άμαχου πληθυσμού στα πλοία και την διεκπεραίωσή των στα νησιά του Β. Ανατολικού Αιγαίου. Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί και η μεγάλη βοήθεια που προσέφερε ο Αμερικανός Μεθοδιστής Asa Jennigs που με την δική του πρωτοβουλία και σε συνεργασία με τον κυβερνήτη του Θωρηκτού «ΚΙΛΚΙΣ» Θεοφανίδη, έσωσε από βέβαιο θάνατο 300.000 Έλληνες.

Λίγες μέρες πριν από την είσοδο στη Σμύρνη των Τουρκικών στρατευμάτων ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος, προείδε τον βέβαιο πλέον θάνατό του και το κακό που θα ακολουθούσε, έστειλε την τελευταία του επι-

Ιστορικά θέματα

στολή προς τον Ε. Βενιζέλο όπου έγραφε. «Ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας, το Ελληνικό κράτος αλλά και σύμπαν το Ελληνικό Έθνος, κατεβαίνει πλέον εις τον Άδην, από τον οποίον καμμία πλέον δύναμις δε θα δυνηθεί να το αναβιβάσει και να το σώσει. Της αφαντάστου ταύτης καταστροφής βεβαίως αίτιοι είναι οι πολιτικοί και προσωπικοί σας εχθροί, πλην και υμείς φέρετε μέγιστον της ευθύνης βάρος» και ενώ θα μπορούσε να σώσει τη ζωή του αν δεχόταν την πρόταση του Γάλλου προξένου να τον φυγαδεύσει από τη Σμύρνη, ο Άγιος αυτός Μητροπολίτης προτίμησε να παραμείνει με το ποίμνιό του και να θυσιαστεί μαζί του.

Στις 26 φεβρουαρίου του 156 μ.Χ., τον πολιούχο Άγιο της Σμύρνης Πολύκαρπο τον έκαψαν ζωντανό στο αρχαίο στάδιο της πόλης. Στις 9 Σεπτεμβρίου του 1922, ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος κατατεμαχίστηκε από τον τουρκικό όχλο του Νουρεντίβ πασά στην προκουμαία της Σμύρνης.

Με τον ηρωικό θάνατο του Άγιου Μητροπολίτη της αξέχαστης Σμύρνης σταμάτησαν να κτυπούν και οι καμπάνες της Αγίας Φωτεινής.

Απόρροια των αναφερομένων δραματικών για το ελληνισμό γεγονότων ήταν η επανάσταση της 11ης Σεπτεμβρίου 1922 από τον Συνταγματάρχη Νικ. Πλαστήρα που σηματοδότησε αλλεπάλληλες εξελίξεις.

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1922, ο βασιλιάς Κωνσταντίνος παραιτήθηκε και στην θέση του ορκίστηκε ο υιός του Γεώργιος Β', και στις 30 Οκτωβρίου ο τέως βασιλιάς αναχώρησε για την Σικελία, όπου στις 11 Ιανουαρίου μετά από κατάθλιψη, πεθαίνει στο Παλέρμιο.

Στις 31 Οκτωβρίου 1922 αρχίζει η δίκη των υπαιτίων της Μικρασιατικής καταστροφής. Από την δίκη απουσίαζε ο νεαρός τότε πρίγκιπας Ανδρέας, ένας από τους κύριους υπαίτιους της ήττας στο Σαγγάριο ποταμό, όταν στην κρίσιμη στιγμή της μάχης του Σαγγαρίου, διέταξε οπισθοχώρηση και χωρίς την έγκριση του Αρχιστράτηγου Παπούλα. Γεννάται το ερώτημα, ποιος και γιατί τοποθέτησε έναν άπειρο νεαρό πρίγκιπα, που δεν είχε φοιτήσει σε καμιά στρατιωτική σχολή, σε μια τόσο κρίσιμη για την χώρα χρονική περίοδο;

Στις 15 Νοεμβρίου 1922 καταδικάζονται σε θάνατο τρεις πρώην Πρωθυπουργοί, ο Γούναρης, ο Πρωτοπαπαδάκης, ο Στράτος, δύο πρώην Υπουργοί, ο Θεοτόκης, Μπαλταντζής και ο Αρχιστράτηγος Χατζηανέστης. Το 2010 ο Άρειος Πάγος αθώωσε τους εκτελεσθέντες, αναιώντας την απόφαση του στρατοδικείου του 1922.

Στις 24 Ιουλίου 1923, ο Ε. Βενιζέλος υπογράφει την Συνθήκη της Λωζάνης. Με την Συνθήκη αυτή έγινε η ληξιαρχική πράξη θανάτου της προηγηθείσας Συνθήκης των Σεβρών. Και οι δύο Συνθήκες φέρουν την υπογραφή του Ε. Βενιζέλου. Οι εν λόγω Συνθήκες έθεσαν την ταφόπλακα στον ελληνισμό της καθ' ημάς Ανατολής.

(Μ. Ασία-Πόντο-Ανατολική Θράκη). Ο Βασίλης Ι. Τζανακάρης στο ιστορικό του βιβλίο «Δακρυσμένη Μικρασία» γράφει για την Μικρασιατική καταστροφή, και την Συνθήκη της Λωζάνης: «Υστερα σχεδόν από 2800 χρόνια ο ελληνισμός αποχωρεί θραυρατισμένος από την πέρα του Αιγαίου πελάγους χώρα, την "καθ' ημάς Ανατολή" αφήνοντας πίσω του 2.400 ελληνικές πόλεις και χωριά, χάνοντας 302.000.000 χρυσές λίρες, θρηνώντας 1.250.000 νεκρούς, μετρώντας μια ατελείωτη σειρά από πρόσφυγες».

Πέρα των άλλων η Συνθήκη της Λωζάνης προέβλεπε και την ανταλλαγή 1.250.000 Ελλήνων Χριστιανών της Μ. Ασίας και των 670.000 Τούρκων μουσουλμάνων της ελληνικής επικράτειας. Της ανταλλαγής εξαιρέθηκαν οι 150.000 Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και οι 6.000 Έλληνες των νησιών Ίμβρου και Τενέδου, καθώς και οι 50.000 Έλληνες μουσουλμάνοι της ελληνικής Θράκης, και οι 25.000 μουσουλμάνοι της Θεσπρωτίας. (Το 1942-1944 ο Ναπολέων Ζέρβας εκδίωξε τους εναπομεινάντες 20.000 Μουσουλμάνους της Θεσπρωτίας στην Αλβανία). Η ανταλλαγή έγινε με κριτήριο μόνο το θρήσκευμα, έτσι από την Ελλάδα έφυγαν οι εξισλαμισμένοι Έλληνες, οι λεγόμενοι «Βαλαάδες» ενώ έμειναν στην Μ. Ασία εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες μουσουλμάνοι μεν, αλλά όχι Τούρκοι, γιατί το θρήσκευμα δεν αλλάζει την βιολογική υπόσταση ενός λαού.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι η ιστορία διδάσκει τους λαούς. Λαοί που δεν διδάχθηκαν ή αγνόησαν την ιστορία υπέστησαν αποτυχίες, τραγωδίες και συμφορές.

Η ιστορία μάς διδάσκει ότι οι Έλληνες μεγαλούργησαν μόνο όταν ήταν συμφιλιωμένοι-ενωμένοι από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι και σήμερα, όπως: Ο Μέγας Αλέξανδρος, ο νεαρός τότε Βασιλιάς της Μακεδονίας πρώτα ένωσε-συμφιλίωσε όλους τους Έλληνες και μετά έκανε την Ασιατική του εκστρατεία, αυτό έπρεπε να πράξει και ο βασιλεύς Κωνσταντίνος κατά την επιστροφή του. Η συνεργασία των δύο Β.Β. (Βασιλέως και Βενιζέλου) στους βαλκανικούς πολέμους τους οδήγησε στον θρίαμβο και στον διπλασιασμό του ελληνικού κράτους. Το έπος του 1940, με Πρωθυπουργό τον Ιωάννη Μεταξά, πραγματοποιήθηκε με ενωμένο-συμφιλιωμένο τον ελληνικό λαό. Η επιτυχής φύλαξη των συνόρων στον Έβρο το 2020 από την μαζική εισβολή των λαθρομεταναστών με υποκίνηση των τουρκικών Αρχών, έγινε και πάλι με τον ελληνικό λαό ενωμένο-συμφιλιωμένο.

Γι' αυτό να έχουμε πάντα υπόψη μας την λαϊκή παροιμία: «Η ομόνοια είναι έργο του Θεού, η διχόνοια είναι έργο του σατανά». Με την ομόνοια μεγαλουργούμε, ενώ με την διχόνοια δημιουργούμε τραγωδίες, συμφορές και καταστροφές στο Έθνος μας. Επίσης, να

έχουμε σοβαρά υπόψη μας και την τουρκική παροιμία: «Ελληνικός καβγάς τουρκικός χαλβάς».

Εάν στο μέλλον δημιουργήσουμε νέο διχασμό που θα οδηγήσει σε εμφύλια σύρραξη, τότε η χώρα μας θα φτάσει στα σύνορα της Μελούνας.

Από την άλλη πλευρά του Αιγαίου οι Τούρκοι, ανεξάρτητα από τις όποιες διαφορές μεταξύ τους, πάντα έβαζαν και βάζουν από πρόσωπα και πολιτικές παρατάξεις, το κράτος. Οι Έλληνες από το 1821 μέχρι και σήμερα δημιούργησαν επτά εμφύλιους, λόγω κακής πολιτικής παιδείας και ιδιοτέλειας, τοποθετούσαν και τοποθετούν τα πρόσωπα, την παράταξη, το κόμμα και την ιδιοτέλεια πάνω από το κράτος και όχι το υπεράνω όλων, η Πατρίς. Αποτέλεσμα, σε μόλις 200 χρόνια ανεξαρτησίας είχαμε επτά εμφύλιους, και λόγω του εθνικού διχασμού χάσαμε την ευκαιρία να απελευθερώσουμε αλύτρωτα εδάφη της Μ. Ασίας το 1919-1922. Λόγω του εμφυλίου του 1943-1946 κινδυνέψαμε να χάσουμε την Μακεδονία και την ελληνική Θράκη μας, και πάλι λόγω του εθνικού μας διχασμού χάσαμε την μισή σχεδόν Κύπρο (38% του νησιού), το 1974. Αν ανατρέξουμε στις αρχές του αγώνα για την παλιγγενεσία του Έθνους, λόγω του πολιτικού φανατισμού και ιδιοτέλειας, ο Ανδρέας Μιαούλης κατέστρεψε ναυλοχημένα πλοία του εθνικού μας στόλου στον Πόρο την 1ην Αυγούστου 1831, και στις 27 Σεπ. 1831, ο Γεώργιος και Κων/νος Μαυρομιχάλης δολοφόνησαν τον Θεόσταλτο Κυβερνήτη Ι. Καποδίστρια... τον ανιδιοτελή-αναμορφωτή της νεότερης Ελλάδας... δυστυχώς για την Ελλάδα δεν ολοκλήρωσε το έργο του, το όραμά του...

Πότε επιτέλους θα μάθουμε από τα λάθη μας; Πότε επί τέλους θα σταματήσουμε να αυτοκαταστρεφόμεστε;

Βρισκόμαστε στην αρχή του 21ου αιώνα και στα εκατό χρόνια μετά την Μικρασιατική καταστροφή, την μεγαλύτερη καταστροφή που υπέστη ο ελληνισμός στην ιστορία του. Τα τύμπανα του πολέμου ηχούν στην γειτονιά μας, ο εξ ανατολών γείτονας και υποτίθεται σύμμαχος στο ΝΑΤΟ, διεκδικεί, διεκδικεί... Ο πόλεμος

με την Τουρκία δεν τελείωσε το 1922, συνεχίζεται, και μάλιστα εις βάρος του ελληνισμού, όπως το 1935, το 1942, το 1955, το 1964, το 1974 και συνεχίζει με τις παράλογες αξιώσεις της, εις βάρος της ελληνικής μας κυριαρχίας. Είναι ένας λαός που με τακτική και στρατηγική σχεδίαση, με υπομονή-επιμονή, περιμένει την κατάλληλη ευκαιρία και από τα δικά μας λάθη να επιτεθεί, να κατακτήσει ελληνικά εδάφη, ακολουθώντας τους όρους του εθνικού τους όρκου του 1923. Γιατί πιστεύει ότι ο ζωτικός της χώρος είναι η ανατολική Μεσόγειος, το Αιγαίο και κατ' επέκταση τα Βαλκάνια. Γι' αυτό, για να μην χάσουμε και άλλα εδάφη, θα πρέπει να είμαστε έτοιμοι, **ΣΥΜΦΙΛΙΩΜΕΝΟΙ και με ΙΣΧΥΡΕΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ**, έτσι ώστε η Ελλάς και η Κύπρος να βρεθούμε προετοιμασμένοι και αποφασισμένοι για την υπεράσπιση της ακεραιότητας της πατρίδας μας. Το οφείλουμε στους προγόνους μας, το οφείλουμε και στις επερχόμενες γενεές. Παραφράζοντας και πάλι στίχο του εθνικού μας ποιητή Ρήγα Φεραίου: «Σε Ανατολή σε Δύση, στον Νότο στον Βοριά, όλοι για την Πατρίδα να έχουμε μια συμφιλιωμένη καρδιά».

Το άρθρο αυτό αφιερώνεται στους Έλληνες της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης, που σφαγιάστηκαν με τον πλέον θηριώδη και απάνθρωπο τρόπο, γιατί... γιατί γεννήθηκαν Έλληνες και Ορθόδοξοι Χριστιανοί και έτσι ήθελαν να παραμείνουν. Αυτό ήταν το έγκλημά τους, γι' αυτό υπέστησαν την γενοκτονία. Όσοι επέζησαν, ξεριζώθηκαν με βία από τις πατρογονικές τους εστίες μετά από 3000 χρόνια παραμονής τους στο χώρο αυτό. Ο ξεριζωμένος αυτός λαός, τόσο κατά την διάρκεια του ξεριζωμού του, όσο και κατά την διάρκεια του ριζωμού του στην ελεύθερη Ελλάδα, σήκωσε τον Σταυρό του Μαρτυρίου για να έρθει η Ανάσταση στους απογόνους του. Επίσης αφιερώνεται και στους Έλληνες Στρατιώτες που θυσίασαν τις ζωές τους για την απελευθέρωση αλύτρωτων πατρίδων.

ΑΙΩΝΙΑ τους η ΜΝΗΜΗ. Εσαεί θα τους θυμόμαστε, ζουν και θα ζουν ανάμεσά μας, όσο θα τους θυμόμαστε και θα τους μνημονεύουμε.

Διακοπτό 10-6-2022

Βιβλιογραφία

Ιστορία του ελληνικού Έθνους του Παύλου Καρολίδη
Ιστορία της νεότερης σύγχρονης Ελλάδας του Τάσου Βουρνά
Δακρυσμένη Μ. Ασία του Βασίλη Τζανάκαρη
Το όραμα της Ιωνίας του MICHAEL LLEWELLYN SMITH
Η Μάστιγα της Ασίας του GEORGE HORTON
Οθωμανική Αυτοκρατορία 1300-1923 του CAROLINE FINKEL

φωτό εισημμένη στις 20_8_22 από το: <https://1.bp.blogspot.com/-HHd2A5Q-IzO/YSnTL-6fdII/AAAAAAAABZgc/KUOkM-25CF%2582.jpg>

φωτό εισημμένη στις 20_8_22 από το: <https://www.cretanmagazine.gr/wp-content/uploads/2015/09/smnrni322-e1442137246907.jpg>

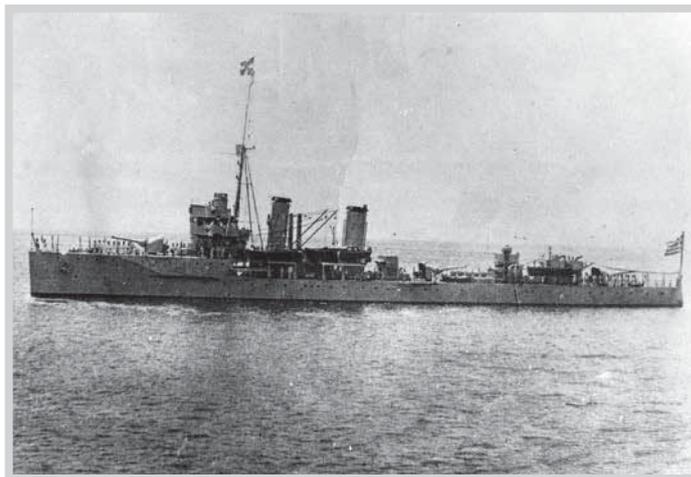
φωτό εισημμένη στις 20_8_22 από το: https://i1.prth.gr/images/963x541/files/2021-12-20/smnrni_katastrophi.jpg

Πόρισμα Ανάκρισης επί των συνθηκών τορπιλισμού του εύδρομου «ΕΛΛΗ» έξω από το λιμάνι της ν. Τήνου την 15 Αυγούστου 1940

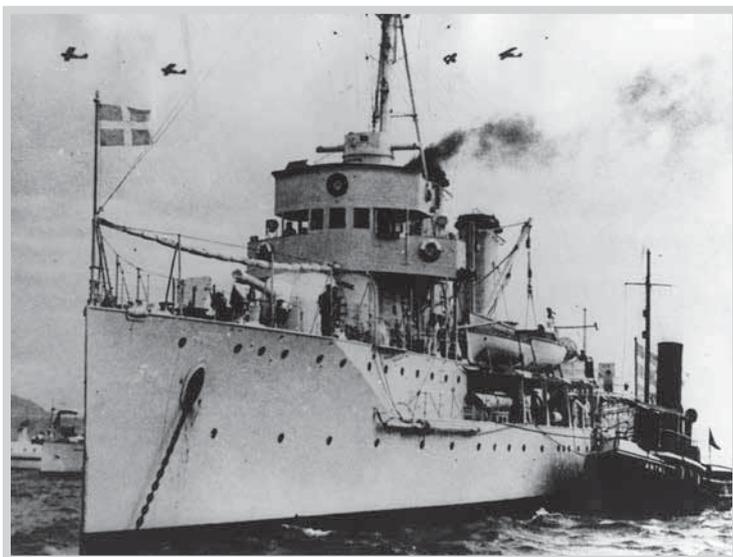
Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, Τμήμα Ναυτικής Ιστορίας και Περιοδικών

Τα κείμενα που ακολουθούν αποτελούν απόσπασμα από τη «Διαταγή Α.Σ Διενεργηθείσης Ανακρίσεως επί των Συνθηκών Τορπιλισμού του Εύδρομου «ΕΛΛΗ» και αναφέρονται στο ιστορικό πριν και μετά από την επί-

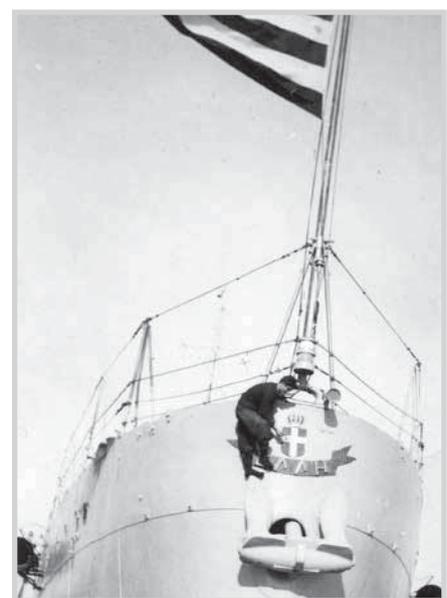
θεση από το ιταλικό υποβρύχιο «DELFINO». Οι φωτογραφίες που συνοδεύουν το κείμενο ανήκουν στο φωτογραφικό αρχείο της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού (Υ.Ι.Ν.).

Το εύδρομο «ΕΛΛΗ» σε εν πλω δραστηριότητα.

Είσοδος του εύδρομου «ΕΛΛΗ» στην νήσο Τήνο την 14 Αυγούστου 1940.

Προετοιμασία του εύδρομου «ΕΛΛΗ» για τον εορτασμό της 15 Αυγούστου 1940.

4

3

ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΗΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. Ε/1256 17.8.40 ΔΙΑΤΑΓΗΣ Ε.Σ.
ΔΙΕΝΕΡΓΗΘΕΙΣΗΣ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΤΟΥ ΤΟΡΠΙΛΛΙΣΜΟΥ
ΤΟΥ ΕΥΔΡΟΜΟΥ " ΕΛΛΗ "

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

1. Τό εϋδρομον ΕΛΛΗ όρμουϋν έν ΜΗΛΩ διετάρχη δια τής Ω.Π. 1703 8.8.40 διαταγής μου είς έκτέλεσιν Ω.Π. 1345 8.8.40 του Ύπουργείου Γ.Ε.Ν.-Γ', όπως πλεύση είς ΤΗΝΟΝ δια τήν έκει πανήγυριν .-
2. Ό πλοϋς δέν ήτο άπηλλαγμένος κινδύων .Ύφ' ής αί θάλασσαί του Ν. Αίγαίου είχον μεταβληθή είς πεδίον μάχης, έπανειλημμένοι προσβολαί τής Έθνικής Κυριαρχίας μας και έναντίον πολεμικών και έμπορικών σκαφών είχον άποδείξει ότι ό αντίπαλος έχων τό θράσος τής άτιμωρησίας δέν θά έδίσταζε πρό οϋδενός .-
3. Τήν αντίληψιν ταύτην είχον γενικώς πάντες οί αξιωματικοί του Στόλου, τόσοσιν δέ ό Α.Δ.Α. όσον και οί Κυβερνήται μου τήν είχον έκφράσει .Διά τοϋτο ό τε Κυβερνήτης και ό Ύπαρχος παρέμενον καθ' όλον τόν πλοϋν επί τής γεφύρας, έτηρήθη δέ αύτηρά έπαγρύπνησις .Τό πλοϊον κατέπλευσε είς ΤΗΝΟΝ και ήγκυροβόλησε τήν 0625 τής 15.8.40 μέ 5 άμματα δια τής άριστερᾶς άγκύρας πρός 227^ο και άπόστασιν 550 μέτρων άπό του πρασίνου φανου του λιμενοβραχίονος του λιμένος ΤΗΝΟΥ ,Κατάστασις θαλάσσης έλαφρά έύθαλασσία και τό πλοϊον άνεπρώρησε πρός τόν πνέοντα Ν έντάσεως Ι .-
4. Ύφ' ής στιγμής τό πλοϊον ήτο ήγκυροβολημένοσιν ,δια μέν έπίθεσιν άπό άέρος είχε τουλάχιστον τό πυροβολικόν του, έναντίον όμως ύποβρυχίου ήτο έντελως άνίσχυρον μή δυνάμενον νά κινήθη πρός άποφυγήν ή έμβολισμόσιν και μή δυνάμενον νά τό πλήξη δια του πυροβολικου του .Ύ Η ΕΛΛΗ δέν έφερε βόμβας αίτινες άλλωστε έν όρμψ ήσαν άπρηστοί, καθ' ότι τό Ναυτικόν μας δέν έχει έφοδιασθῆ δια βομβοβόλων μεγάλου βεληνεκουσ .-
5. Ός έν του έπισφαλουσ τής θέσεως ,πλήν τών άντιαεροπορικών ΤΕΡΝΙ έξωπλίσθησαν και τά δύο έσχάτως τοποθετηθέντα ταχυβόλα ΣΚΟΝΤΑ (κατάθεσις ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ) επί πλέον ό Ύπαρχος παλαιός αξιωματικός Υ/Β έχων υπ' όψιν τήν τόσοσιν πρόσφορον δια τορπιλλισμόσιν θέσιν είς ήν εύρίσκετοσ τό σκάφος είχε δώσει οδηγίας όπως στείγαναί θύραι τηρώνται κλεισταί,ώσ έν πλῆ.(Κατάθεσις Σημαιοφ.Μηχ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ).-
6. Άμα τῆ άγκυροβολία επέβη του πλοίου Λιμενικός πρός συνεννόησιν δια τήν τελετήν όρισθείσης ως ώρας έξόδου του άγήματος τής 1030. Οί πλεῖστοι τών έλευθέρων έργασίας αξιωματικών και ύπαξιωματικών άπεσύρθησαν είς τά διαμερίσματά των,άλλοι πρός άνάπαυσιν και άλλοι όπως προετοιμασθῶσι δια τήν τελετήν ήτις έν τῷ Ναυτικῷ άπό έτών καθηρωμένη άνάμενεται μετά άνυπομονησίας ύπό τών ύπαξιωματικών .-
7. Περί ώραν 0700 έφάνη αεράκατος ήτις κατόπιν συζητήσεως μεταξύ τών επί του καταστρώματος αξιωματικών άνεγνωρίσθη ως Ύταλική.Αύτη κατώπτευσεν τό άγκυροβόλιον επί άρκετόν χρόνον. Ύπειδή συμφώνως πρός τάς ίσχυούσας διαταγάς οϋδέν έδει νά έπιχειρηθῆ κατ' αύτης έφ' όσον δέν έβαλε πρώτη ,πα

- 2 -

ρηκολογήθη υπό τῶν ὁμοχειριῶν τῶν πυροβόλων μέχρις οὗ ἐξηφανίσθη.-

8. Ὡραν 0800 ἐγένετο ἔπαρσις Σημαίας καί ταυτοχρόνως Μεγάλου Σημαιοστολισμοῦ ,λόγῳ τῆς ἑορτῆς .-

9. Περὶ ὥραν 0825 ἰσχυροτάτη δόνησις ἐτάραξε τὸ πλοῖον. Ἡ δόνησις ἐγένετο δοαφοροτρόπως αἰσθητὴ ἀναλόγως τῆς θέσεως καί τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὐρίσκετο ἕκαστος, ὁ Κυβερνήτης ἡμικοιμώμενος τὴν ἀντελήφθη μικρὰν εἰς ὃν Ὑπαρχος ὡς βιαιότατον συγκλονισμόν μέ σειρὰν παλινδρομικῶν κινήσεων τοῦ πλοίου πρὸς τὰ ἄνω καί κάτω, πάντες συμφωνοῦσι ὅτι τὸ πλοῖον ὑψώθη ὀλόκληρον

10. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁ Σημαιοφόρος ΧΟΡΣ ἀξιωματικὸς φυλακῆς ἀνετράπη ὡς καὶ οἱ πλεῖστοί ἄλλοι. Παρ' αὐτόν ἐτραυματίσθη θανασίμως ὁ Κελευστής ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ καὶ ὁ ἐπιβάτης Μοίραρχος ΜΠΡΑΤΣΟΣ Διοικητῆς Χωροφυλακῆς ΜΗΛΟΥ .-

11. Οἱ ἐξελεθόντες ἐν τάχει ἐκ τῶν δωμάτων των Κυβερνήτης καί Ἀξιωματικοὶ παρέστησαν πρὸ τοῦ ἐξῆς θαλάμου :

α/ Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος μεταξύ τῶν δύο καπνοδόχων καί ὑπερθεν τοῦ β' λεβητοστασίου ὀπὴν ἦς τὰ χεῖλη εἶχον συστραφῆ πρὸς τὰ ἄνω .

β/ Ἀτμόν καλύπτοντα τὸν ἄνωρον τοῦτον .

γ/ Συντρίμματα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος προερχόμενα ἐκ τῆς ἐκτινάξεως τοῦ β' λεβητοστασίου , ἐκ τοῦ καταστρώματος τῶν λέμβων καί ἐκ τοῦ καταπεσόντος τμήματος τοῦ πρῶτου ἴστου.

δ/ Κάθετον ρωγμὴν διήκουσαν ἐξωτερικῶς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλοίου μέχρι τῆς ἰσάλου ὅπου εἶχε ἄνοιγμα 0,10 περίπου .

ε/ Τὸ κατάστρωμα κενυμένον ὑπὸ πετρελαίου καί ὕδατος τὰ ὅποια ἔρρεον πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν λόγῳ κλίσεως τοῦ πλοίου περί τὰς 10° - 15° ἀριστερὰ .

στ/ Πολλοὶ τραυματῆται οἰμόζοντες ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ,οἱ πλεῖστοι κατὰμαυροὶ ἐκ τοῦ πετρελαίου, ἐπίσης πολλοὶ τραυματῆται ἢ μὴ, πέριξ τοῦ πλοίου ἐκσφενδονισθέντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τῆς ἐκρήξεως.-

12. Ὡς ἐξηκριβώθη κατόπιν τὸ πλοῖον ἐβλήθη ὑπὸ τορπίλλης ἐκσφενδονισθείσης παρ' ἀγνώστου ὑποβρυχίου ,εἰς τὸ ὕψος τοῦ β' λεβητοστασίου καί προκαλέσασαν τὴν ἐκρήξιν τοῦ λέβητος ὅστις εὐρίσκειτο ἐν ἐνεργείᾳ .

13. Τὴν αὐτὰ κατὰ τῆς τορπίλλης διισχυρίζονται ὅτι διέκρινον διάφοροι ἄνδρες τοῦ πληρώματος, τινὲς δὲ ὅτι εἶδον καί τὸν πυργίσκον τοῦ ὑποβρυχίου, (κατέθσις Ἀρχιμελ. Τηλ. ΜΠΟΤΣΕΒΑ) ἀρκετοὶ δὲ διατείνονται ὅτι ἐφώναζον "τορπίλλη δεξιὰ" Ἀλλὰ οὔτε ὁ Σημαιοφόρος ΧΟΡΣ οὔτε ὁ πλησίον του οἰκονομικὸς ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΣ οὔτε ὁ πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ μεσοδόμου ἀξιωματικῶν εὐρισκόμενος Σημαιοφόρος ΝΟΤΑΡΑΣ τὸ ἤκουσεν.

14. Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι πλὴν τοῦ Σημαιοφόρου ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ οὐδεὶς ἐσκέφθη τὴν πρώτην στιγμὴν τορπίλλισμὸν . Ἡ δόνησις ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς ἄλλους

- 3 -

ἐκρήξεως πυρομαχικῶν ,φιαλῶν ἀνθρακικοῦ ἢ βομβῶν ἀεροσκαφῶν ἢ ἐμφάνησις τῆς ὀπῆς τοῦ καταστρώματος μάλιστα τόσοσιν πολὺ ἐνίσχυσε τὴν ἰδέαν ταύτην , ὥστε πολλοὶ ἠρεύνουσιν τὸν ὀρίζοντα.-

15. Περὶ μέτρων ἀντεπιθέσεως οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ γίνῃ λόγος ἐφ' ὅσον ἀεροσκάφος δέν ἐφαίνετο οὔτε τὸ Υ/Β .-

16. Ὁ Πλοίαρχος ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ μετὰ ταχεῖαν διασκόπησιν τῆς καταστάσεως ἀντελήφθη ὅτι μόνον προσπάθεια διασώσεως τοῦ πλοίου ἀπέμενε· πρὸς τοῦτο διέταξε :

α/ Τοποθέτησιν ρίπου . Ἄλλ' ὁ Ὑπαρχος ὅστις ἤδη εἶχεν ἐξετάσει τὸ ζήτημα τοῦ ἀνέφερον ὅτι ἡ ἄλυσσος εἶχεν ἀποκοπῆ (εὐρίσκειτο διαβεβλημένη περίπου εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἐκτύπησεν ἡ τορπίλλη) καὶ ὅτι ὁ ρίπος εὐρισκόμενος εἰς τὸ κατάστρωμα τῶν λέμβων εἶχεν ἐκτιναχθῆ .-

β/ Κίνησιν τῶν μηχανῶν. Ὁ Ἀΐμηχανικός διερευνήσας ἐν τάχει εὗρεν τὰς μηχανὰς φαινομενικῶς ἀθίκτους καὶ μόνον τὸ δάπεδον κατεστραμμένον, ὁ ἐν ὑπηρεσίᾳ λέβης ὅμως ἦτο ὁ ἐκτιναχθεὶς , ἐπὶ πλέον ὑπῆρχον διαρροαὶ πρὸς τὰ τὸ γ καὶ τὸ β λεβητοστάσια (Κατάθεσις ἀνθυποπλοίαρχου ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΗ) ἅτινα εἶχον ἀπομονωθῆ καὶ εἶχον θραυσθῆ οἱ ἀτμοσωληνες. Οὕτω οὔτε κίνησις μηχανῶν , οὔτε ἐξάντλησις διὰ τῶν ἀτμοκινήτων μέσων ἠδύνατο νὰ γίνῃ . Ἄλλὰ καὶ οὔτε αἱ ἠλεκτρικαὶ ἀντλῖαι ἦσαν χρησιμοποίησιμοι διακοπέντος τοῦ ρεύματος .

γ/ Κατάκλισιν πυριταποθηκῶν ἠρνήθη νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ Κυβερνήτης διότι οὐδεὶς κίνδυνος πλέον ὑφίστατο καὶ δέν ἤθελε δικαίως νὰ βαρύνῃ ἐπὶ πλέον τὸ σκάφος (Κατάθεσις Σημαιοφόρου ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ)

17. Δέν ἀπέμενε ἄλλο ἀπὸ τὴν προσάραξι διὰ τὴν ὁποῖαν ὑπῆρχον ἐλπίδες τινές διότι παραδόξως τὸ πλοῖν ἐβυθίζετο βραδέως. Ὁ Κυβερνήτης διέταξε ἀποκρίκωσιν τῆς ἀλύσσου. Ἄλλ' ἐκ τοῦ καταστρώματος τοῦτο ἐστάθη ἀδύνατον παρ' ὅλας τὰς προσπάθειας τῶν ἀξιωματικῶν (ὀλόκληρος ἢ ὁμοχειρία προστέγου μὲ τὸν ναύικληρον εἰχῶν τραυματισθῆ) διότι δέν εἶχον τὰ κατάλληλα ἐργαλεῖα οὐδέ ἐστάθη δυνατόν νὰ εὐρεθῶσιν ἐν μέσῳ τῶν συντριμμάτων, τὸ μόνον ὅπερ ἐγένετο ἦτο παρέασις ὀλόκληρου τῆς ἀλύσσου, ἡ ἀποκρίκωσις ὅμως ἐκ τῶν φρεσῶν αὐτῶν ἦτο ἀδύνατος καθ' ὅτι ταῦτα εἶχον κατακλυσθῆ , ὡς καὶ ἡ ἄνωθεν ἀποθήκη τοῦ ναυκλήρου .-

18. Δέν ἀπέμεινε εἰμή ἡ αἴτησις συνδρομῆς ἐξωτερικῶς καὶ πρὸς τοῦτο ὁ Κυβερνήτης πάπεστελε τὸν Ταμίαν τοῦ πλοίου Ἀνθυποπλοίαρχον ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΝ δι' αὐτοκινήτου ἰδιωτικῆς λέμβου ὅπως ζητήσῃ ῥυμούλικησιν παρὰ τῶν ἐντὸς τοῦ λιμένος ἐπιβατηγῶν πλοίων .-

19. Ἐν τῷ μεταξύ εἶχανσπεύσει εὐθύς ὡς ἀντελήφθησαν τὸ δυστύχημα μετὰ πάσης προθυμίας λέμβοι καὶ βενζινοκάϊνα ἅτινα βοηθούμενα ὑπὸ τῶν λέμβων τῆς ΒΛΛΗΣ περισυνέλεξαν τοὺς ναυαγούς καὶ παρελάμβανον καὶ τοὺς ἐκ τοῦ πλοίου ἀποβεβαζομένους τοιοῦτους. Οἱ Ἀξιωματικοὶ περιῆλθον ὀλόκληρον τὸ πλοῖον ἐσωτερικῶς ὅπως βεβαιωθῶσιν ὅτι οὐδεὶς παρέμεινε ὑπὸ τὸ κατάστρωμα . Οἱ Σημαιοφόροι ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ καὶ ΧΟΡΣΕ τῆ βοηθείᾳ πελέεων ἠλευθέρωσαν τὰς

- 4 -

ἐν τῷ θεραπευτηρίῳ τοῦ πλοίου, οὐτινος ἡ θύρα εἶχεν σφηνωθῆ, ὁ Ὑποπλοίαρχος ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ καὶ οἱ ἀνθυποπλοίαρχοι ΛΕΒΑΝΤΙΝΟΣ καὶ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΗΣ περιῆλθον καὶ ὀλόκληρον τὸ πλοῖον ὅπως βεβαιωθῶσιν ὅτι οὐδεὶς εἶχε ἐγκαταλείφθῃ. Οὐδ' ἀξιωματικοὶ μετέφερον οἱ ἴδιοι τοὺς τραυματίας οὓς ἐπέδνε προχείρως ὁ ἰατρός τοῦ πλοίου Σημαιοφόρος ΜΟΣΧΟΣ πρὸ τῆς ἀποβιβάσεώς των.

20. Ἄλλα καθ' ὃν χρόνον ἐγένοντο ταῦτα 10 λεπτά περίπου μετὰ τὴν πρώτην ἐκρηξιν ἠκούσθησαν δύο ἕτεραι ἐκρήξεις διαδοχικαί πρὸς τὴν ξηράν. Ἦσαν δύο ἄλλαι τορπίλλαι ὧν ἡ μὲν πρώτη διέρρηξε τελείως τμήμα τοῦ λιμενοβραχίονος ἐκτοξεύσασα ὕδατα καὶ λίθους εἰς μέγα ὕψος, ἡ δὲ δευτέρα ἐκρηγείσα ἐπίσης πλησίον τῆς πρώτης δὲν ἔκαμε μεγάλην ζημίαν. Τότε διὰ πρώτην φοράν ἀντελήφθησαν πολλοὶ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τορπιλλισμοῦ καὶ οὐχὶ βόμβας μολονότι καὶ τῆς δευτέρας τορπίλλης ὁ πίδαξ ἐξελήφθη ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τινων. -

21. Αἱ τορπίλλαι αὗται ὡς ἐκινήσας διευθύνσασα, φαίνεται ἐκρήχθησαν οὐχὶ κατὰ τῆς ΕΛΛΗΣ ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ λιμένος, εἶναι δὲ εὐτύχημα ὅτι κακὴ σκόπευσις ἠμπόδισε νὰ ἐπιτύχουν τὰ φράσσοντα τὸ στόμιον ἀτμόπλοια ΕΛΣΗ καὶ ΕΣΠΕΡΟΣ κατὰφορτα ἐπιβατῶν ἐκ τῶν ἀσθενεστέρων καὶ μᾶλλον κειμηλότων νοῦτινες εἶχον ἤδη ἐπιβῆθαι διὰ τὰ παρακολουθήσουν ἐκεῖθεν τὴν τελικὴν λιτανειάν (Κατάθεσις Πλοίαρχου ΦΩΚΑ Ἀνθυποπλοίαρχου Λιμ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ μετὰ σχεδιαγράμματος). -

22. Αἱ δύο ἐκρήξεις ὡς ἦτο ἐπόμενον κατετρόμαξαν τοὺς λεμβάχους ὧν οἱ πλεῖστοι ἀπεμακρύνθησαν ἐν τάχει ἀφοῦ ἐφόρτωσαν. -

23. Τὸ πλοῖον ἐβυθίζετο ὀλοέν καὶ ἡ κλίσις ηὔξανεν, ὁ Κυβερνήτης ἀπεφάσισε τὴν βαθμιαίαν ἐγκατάλειψιν, ἐπιβιβάσας τῶν τε λέμβων τοῦ πλοίου, ἰδιωτικῶν καὶ πλοιαρίων τὸ πλεῖστον τοῦ πληρώματος, παραμείνας τελικῶς μόνον τοὺς ἀξιωματικούς καὶ μερικοὺς ναῦτας (οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπαξιωματικῶν εἶχον τραυματιοθῆ).

24. Σημειῶ ἐνταῦθα ὅτι μετὰ δυσφορίας οἱ ναῦται ἐγκατέλειπον τὸ πλοῖον πολλοὶ δὲ καὶ μικροτραυματαῖαι ἀκόμη ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν θάλασσαν κατ' ἄρθρον νὰ ἐπανεέλθωσι εἰς τὸ πλοῖον διὰ τῶν ἐπιστρεφουσῶν λέμβων. -

25. Ἡ ἐξ ἀξιωματικῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτελουμένη ὁμάς βοηθοῦντος αὐτοπροσώπως τοῦ Κυβερνήτου παρεσκευάσασα μετ' ἀριετοῦ κόπου δύο συρματόσχοινα καὶ ἓνα κάλω πρὸς ρυμούλκησιν ἐκ πρύμνης. -

26. Ὁ Ἀνθυποπλοίαρχος ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΣ ἐν τῷ μεταξύ διηυθύνθη πρὸς τὴν ΕΛΣΗΝ τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν ἐν τῇ θάλασσᾳ ἀτμοπλοίων καὶ ἐπιβάς ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Πλοίαρχον νὰ ἀπάρη τὸ ταχύτερον καὶ νὰ τοὺς ρυμούλκησῃ. Οὗτος ὁμῶς ἀπήντησε ὅτι δὲν ἔχει ἀτμόν, πράγματι ὁμῶς ὡς ἀντελήφθη ὁ ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΣ, τὸ πλήρωμά του ἐφοβήθη καὶ οἱ θερμασταὶ ἐζήτησαν ἐπιμόνως νὰ ἀποβιβασθῶσι, -

27. Τότε ὁ Ἀνθυποπλοίαρχος ἔσπευσε πρὸς τὸν ΕΣΠΕΡΟΝ οὐτινος ὁμῶς αἱ κλίμακες ἦσαν κατελιημμέναι ὑπὸ πλήθους ἐπιβατῶν σπευδόντων νὰ ἀποβιβασθῶσι πανικόβλητοι μετὰ τὴν ἐκρηξιν τῶν τορπιλλῶν. Μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιβιβασθῆ

- 5 -

7 (8)

έφύναξε από μακράν πρὸς τὸν Πλοίαρχον καὶ ἐπεκαλέσθη καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐντὸς λέμβου πλησίον εὐρισκόμενου Ὑποπλοίαρχου Λιμεν. ΒΑΓΕΝΑ ὅπως μεσο- λαβήσῃ καὶ αὐτός .-

28. Ὁ Πλοίαρχος τοῦ ΒΣΠΕΡΟΥ Γεράσιμος Φωκῆς μετὰ πραγματικοῦ θάρρους καὶ αὐταπαρνήσεως ἐπετάχυνε τὴν ἐκκένωσιν τῶν ἐπιβατῶν τῶν καὶ ἔπλευσε πρὸς τὴν ΕΛΛΗΝ .-

29. Κατὰ τὴν στιγμήν τῆς προσεγγίσεως (ῥα 0910 περίπου) ἡ κλίσις τοῦ πλοίου εἶχεν ἀυξήσει καὶ τὸ κύριον κατὰστρωμα ἀπεῖχεν ἕως 0,20 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης τοῦ ρ. λεμβούχου εὐρισκόμενου πλησίον τῆς θαλάσσης.

30. Ἐπὶ τῆς ΕΛΛΗΣ εἶχον ἤδη ἀρχίσει ἀποπείρας ρυμουλικήσεως διὰ τῆς ἀνάτου τοῦ πλοίου καὶ ὅταν αὕτη ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ἀποβίβασιν ἀντεκατεστάθη ὑπὸ τοῦ μικροῦ πετρελαιοκινήτου ΕΛΒΝΙΤΣΑ ὅπερ λίαν προθύμως παρέμεινε παρά τὸ πλοῖον.- Ὡς ἦτο ἐπόμενον τὸ μόνον ὅπερ ἐπετεύχθη ἦτο ἀνεπαίσθητος στροφή τῆς πρύμνης πρὸς τὴν ξηράν .-

31. Ὁ Ἀνθυποπλοίαρχος ΚΥΡΠΑΖΟΠΟΥΛΟΣ δὲν ἐθεώρησε περατωθεῖσαν τὴν ἀποστολήν του ἐπειδὴ εἰδοποίησε τὸν ΒΣΠΕΡΟΝ, μολονδὶ ἀσθενῆς ἐπανῆλθεν ἐπὶ τῆς ΕΛΛΗΣ καὶ διαταγῇ τοῦ Κυβερνήτου προσεπάθησε νὰ σώσῃ τὰ ἐν τῷ ταμείῳ φυλασσόμενα χρήματα καὶ τὰ ἐμπιστευτικά βιβλία . Ἀλλὰ κατέστη ἀδύνατον ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν τοῦ γραφείου οἰκονομίας ἴσως διότι εἶχεν πέσει καὶ σφηνωθῆ ἔπ' αὐτοῦ τὸ χρηματοκιβώτιον .-

32. Ὁ ΒΣΠΕΡΟΣ ἐπλησίαζε. Ὁ Κυβερνήτης κρίνων ὅτι ἡ περαιτέρω παρουσία οἰουδήποτε ἐπὶ τοῦ βυθιζομένου πλοίου ἦτο, ἄσκοπος, διέταξε τὴν ἐκκένωσιν αὐτοῦ ἣτις ἤρχισε ἀπὸ τῶν ναυτῶν .-

33. Ὅταν ἦλθεν ἡ σειρά τῶν ἀξιωματικῶν ἐδήλωσεν ὅτι αὐτός θὰ παραμείνῃ . Ὁ Ὑπαρχος ἀντιληφθεὶς περὶ τίνος ἐπρόκειτο ἀντέτεινε ἐντόνως "ἦ ὅλοι ἢ κανεῖς " .-

34. Ὁ Κυβερνήτης τότε διέταξε ὅπως ἡ ἀποβίβασις γίνῃ ἐκ τῶν νεωτέρων.

35. Ὅταν παρέμεινε μόνος ἀπεχαιρέτησε τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ἠθέλησε νὰ κατευθυνθῆ πρὸς τὸ πρόστεγον, τότε ὁ Ὑπαρχος διέταξε τὸν Ἀνθυποπλοίαρχον ΛΕΒΑΝΤΙΝΟΝ ὅστις ἀνελθὼν, διὰ τῆς βίας σχεδὸν κατεβίβασε τὸν Κυβερνήτην ἐντὸς τῆς ἀνάτου .-

36. Ἡ ἄνατος λαβοῦσα τὰ ἐτοιμασθέντα ρυμούλκια ἔπλευσε πρὸς τὸν ΒΣΠΕΡΟΝ καὶ τὰ παρέδωσε παραμείνασα πλησίον του ὅπως παρακολουθήσῃ τὴν ἀπόπυραν ρυμουλικήσεως .-

37. Κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν ρυμουλικῶν ὁ Πλοίαρχος τοῦ ΒΣΠΕΡΟΥ παρετήρησε πυκνὸν μαῦρον καπνὸν ἐξερχόμενον πρύμνηθεν τῆς β' καπνοδόχου καὶ ἐρωτήσας τὴν ἄνατον ἔλαβε ὡς ἀπάντησιν ὅτι προήρχετο πιθανῶτα ἐκ τοῦ μαγειρείου .-

38. Ἦρξατο ἡ ρυμούλικσις, ὁ καπνὸς ἤϋξανε καὶ ἐφαίνοντι καὶ φλόγες, εἴτε τοῦτο ἐξηνάγκασε τὸν Κυβερνήτην τοῦ ΒΣΠΕΡΟΥ εἰς κάπως ἀποτόμους κινήσεις, εἴτε διότι τὸ πλοῖον συνεκρατεῖτο ὑπὸ τῆς ἀγκύρας του καὶ ἦτο πολὺ

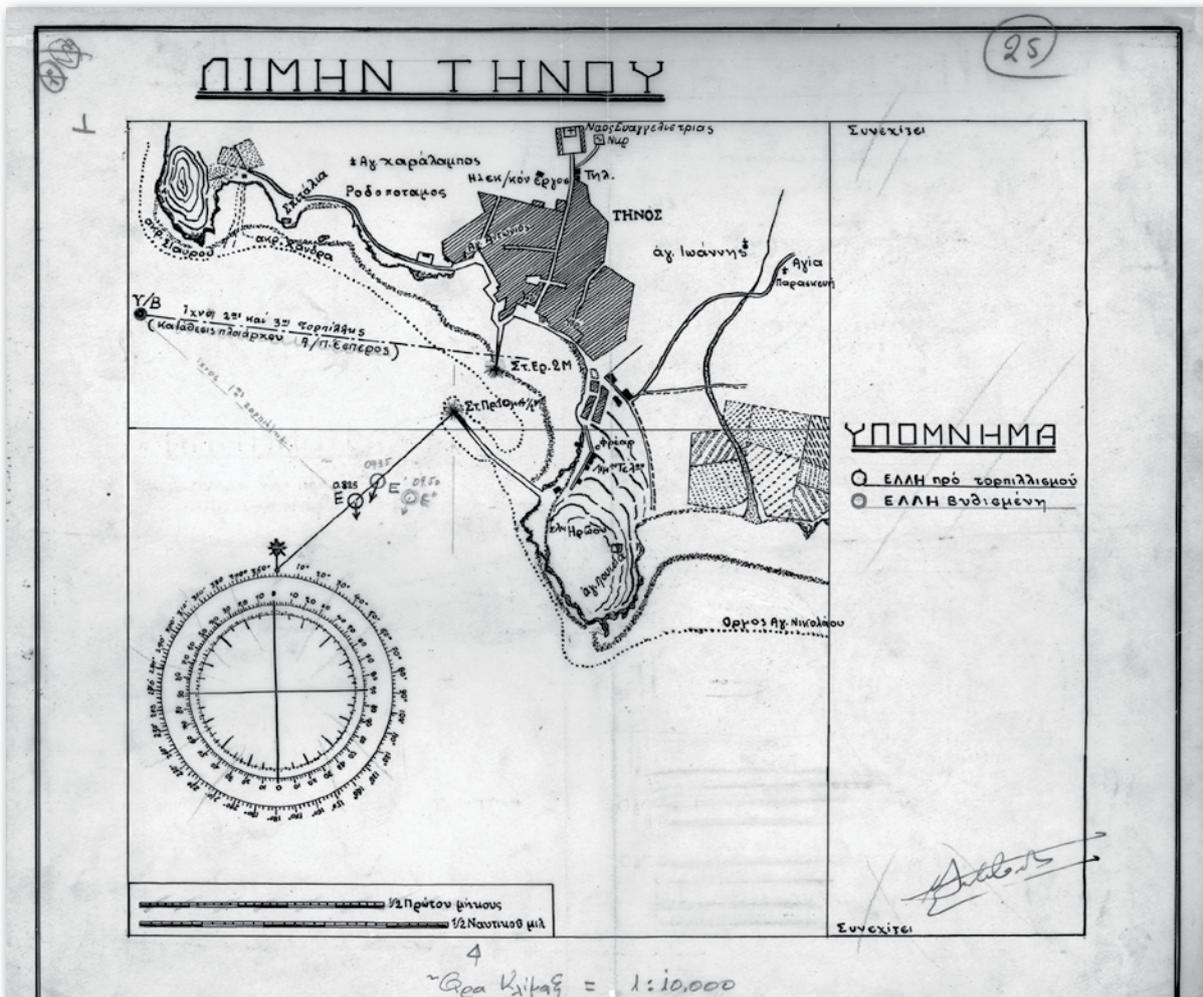
- 6 -

βαρύ , γεγονός είναι ότι τὰ δύο ρυμούλκια ἐκόπησαν καί τό ἕτερον διολίσθη-
σεν.-

39. Ἐπειδή ταυτοχρόνως ἡ πυρκαϊά ἤύξανε καί τό πλοῖον ἔκλινε ἐπικινδύ-
νως ὁ Πλοίαρχος ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ διέταξε τόν ΒΣΠΕΡΟΝ νά ἐγκαταλείψῃ πᾶσαν ἀπό-
πειραν ρυμουλκήσεως καί νά ἀπομακρυνθῇ τῆς ΕΛΛΗΣ , τήν ὁποίαν ἡμιβυθισμέ-
νην , καιομένην κλίνουσαν ἀριστερά καί κρατουμένην διά τῆς ἀγύρας τῆς , οὐ-
δέν πλέον ἡδύνατο νά σφῶσῃ .- Ἡ ὥρα θά ἦτο περίπου 0935 ἤτοι 75 λεπτά μετά
τόν τορπιλλισμόν .-

40. Ὁ Κυβερνήτης μετά τῆς ἀνάτου ἀπέβη εἰς τήν ξηράν ὅπου τόν ἐζήτ-
ησαν ἐπειγόντως εἰς τό τηλεγραφεῖον. Ὁ ΒΣΠΕΡΟΣ κατηθύνθη εἰς ὄρμον ΑΓ.
ΝΙΚΟΛΑΟΥ πρὸς προφύλαξιν ἀπό ἐνδεχομένης νεωτέρας ἐπιθέσεως . Ὅταν μετά
ἡμίσειαν ὥραν ἐπανῆλθεν τό πολεμικόν εἶχε βυθισθῇ .-

41. Ὁ Πλωτάρχης Λιμεν. ΣΑΜΑΝΑΖΟΠΟΥΛΟΣ εἶδε τήν ΕΛΛΗΝ ἀνατρεπομένην
πρὸς τὰ ρ. Τελευταῖον ἐφαίνετο τό πρωαῖον μέρος τῆς τρόπιδος . Ἐβυθίσθη
μέ τήν πρῶμην ἰ ὥρα καί 55 λεπτά περίπου μετά τόν τορπιλλισμόντης .-

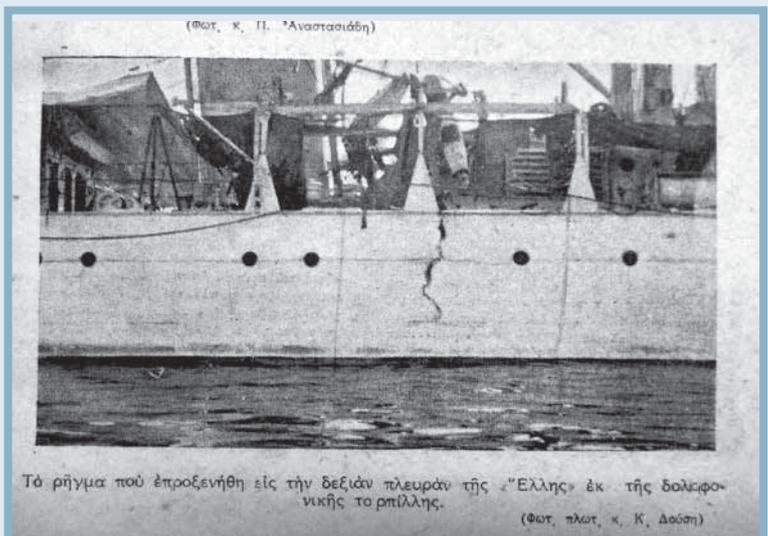
Ο торπιλισμός του εϋδρομου «ΕΛΛΗ» την 15 Αυγούστου 1940.

Οι ναυαγοί του εϋδρομου «ΕΛΛΗ» στο προαύλιο της Παναγίας Τήνου την 15 Αυγούστου 1940.

Το πρωτοσέλιδο εφημερίδας «ΠΡΩΙΑ» την 17 Αυγούστου 1940.

Το ρήγμα που έπροξενήθη εις την δεξιάν πλευράν της «Ελλης» εκ τής βολεφο- νικής το ρπίλλης. (Φωτ. πλωτ. κ. Κ. Δούση)

Το ρήγμα που προξένησε η торπιλή στο εϋδρομου «ΕΛΛΗ».

Η Δυνατότητα των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων να Υποστηρίξουν την Κύπρο

Του Αντιναυάρχου ε.α. **Κωνσταντίνου Βαρβαρέσου** ΠΝ

Μέρος Α'

Εισαγωγή

Η μελέτη που ακολουθεί έχει κύριο σκοπό να παρουσιάσει καθαρά από στρατιωτικής και μόνο άποψης την δυνατότητα της Ελλάδος, να παρέχει διαχρονικά στρατιωτική βοήθεια στην Κύπρο, κατά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των τούρκων και γενικά στο νησί. Δεν λαμβάνει υπόψιν άλλους παράγοντες, όπως πιέσεις μεγάλων δυνάμεων, απειλές πολέμου, νουθεσίες συμμάχων που ασκήθηκαν και οι οποίες θα απέτρεπαν την στρατιωτική εμπλοκή της Ελλάδος υπέρ της Κύπρου. Η Τουρκία δεν δίστασε ούτε έλαβε υπόψιν απολύτως τίποτα, γνωρίζοντας πάντα την ατολμία που διακατέχει διαχρονικά την Ελλάδα, απλώς εκτελούσε δυναμικά και αποφασιστικά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις που αποφάσιζε και χωρίς να έχει πλήρεις στρατιωτικές δυνατότητες. Βέβαια η Τουρκία δρούσε πάντα με την ανοχή και την σιωπηρή στήριξη κάποιων μεγάλων δυνάμεων, οργανισμών που επικροτούσαν σιωπηρά τις κινήσεις της, για τα δικά τους γεωπολιτικά συμφέροντα. Πάντα με γνώμονα να μην διαταραχθεί πρωτίστως η νοτιοανατολική πτέρυγα του NATO με έναν Ελληνοτουρκικό πόλεμο και δευτερευόντως η ισορροπία στην νοτιοανατολική Μεσόγειο εις βάρος της Τουρκίας και προς όφελος της Ελλάδος- Κύπρου, γεγονότα που θα ήταν υπέρ των συμφερόντων της Σοβιετικής Ένωσης/Ρωσίας.

Κεφάλαιο 1:

Ελληνοτουρκικές Κρίσεις 1964 και 1967

α. Η Κρίση του 1964 στην Κύπρο

Στις αρχές της δεκαετίας του '60 η κατάσταση των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων ήταν ανεπαρκής για την κάλυψη τόσο των εθνικών αναγκών, όσο και για την εκτέλεση επιχειρήσεων στην Κύπρο. Ο στρατός ξηράς διέθετε παλαιά οπλικά συστήματα από τις δωρεάν χορηγήσεις των ΗΠΑ, πλην ελαχίστων αγορών νέων συστημάτων, όπως τα τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού (ΤΟΜΠ) M113 και τις 6 συστοιχίες Hawk με τους 500 αντιαεροπορικούς πυραύλους επιφανείας-αέρος MIM 23A εμβέλειας 24 χιλιομέτρων. Το ναυτικό διέθετε τις εξής κύριες μονάδες

επιφανείας: 8 αντιτορπιλικά κρούσεως (6 Fletcher 1942-1944, 2 Cleeves 1938-1940), 4 συνοδείας Cannon (1942-1943) και 3 υποβρύχια Balao/Gato (1942-1946) από την δωρεάν αμερικάνικη βοήθεια. Τέλος η αεροπορία εξοπλιζόταν με αεροσκάφη αμερικανικής βοήθειας κυρίως διώξεως βομβαρδισμού F-84F Thunderjet (1947), αναχαίτισης F-86 E/M Sabre καναδικής κατασκευής, φωτοαναγνώρισης RF-84F Thunterflash (1953-1958), εκπαιδευτικά T-33 (1948-1959), T-6G Shooting Star/Texan/Harvard (1937) και μεταφορικά C-47 Dakota (1946).

Η κατάσταση και στους τρεις κλάδους δεν επέτρεπε την παροχή ουσιαστικής στρατιωτικής συνδρομής στην Κύπρο, παρά μόνο οριακά τη διάθεση των ελληνικών υποβρυχίων σε επιθετικές περιπολίες βορείως της Κύπρου, για πιθανή αποτροπή της τουρκικής απόβασης στο νησί. Τον υποβρύχιο στόλο του ελληνικού ναυτικού της δεκαετίας του '60, τον αποτελούσαν τρία παλαιά πρώην αμερικανικά υποβρύχια ναυπήγησης της εποχής του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (ΒΠΠ), τα υποβρύχια Ποσειδών S78 και Αμφιτρίτη S09 τύπου Cato και το Τρίαίνα S86 τύπου Balao (οι κλάσεις Cato και Balao είναι παρόμοιες). Την ίδια εποχή η Τουρκία διέθετε δέκα παρόμοια υποβρύχια, καθόσον οι Αμερικανοί της είχαν αναθέσει το έργο της καταστροφής του σοβιετικού στόλου, ενώ την Ελλάδα την είχαν προμηθεύσει με πολλά αποβατικά πλοία, δίνοντάς της προτεραιότητα στις αποβατικές επιχειρήσεις, μάλλον λόγω των πολλών νησιών που κατείχε. Οπότε η υποστήριξη της Κύπρου με ελληνικά υποβρύχια ήταν στοιχειώδης, αν και τα συγκεκριμένα υποβρύχια είχαν κατασκευαστεί για να επιχειρούν σε ωκεανούς και είχαν περίπου ταχύτητα εν καταδύσει 7,5 κόμβους. Οριακά μπορούσαν να αναλάβουν αποτελεσματικές πολεμικές περιπολίες και να εκτελέσουν επιχειρήσεις αμφισβήτησης θαλασσίου ελέγχου, ώστε να αποτρέψουν την τουρκική απόβαση, τόσο στην ελληνική επικράτεια όσο και στην Κύπρο. Παρόλο που τα πληρώματα διέθεταν εμπειρία (επιθετικών περιπολιών, προσβολών πλοίων επιφανείας σε συνδυασμό με την ναυτοσύνη και την ευφυή χρήση του όπλου, στο δύσκολο και απαιτητικό υποβρύχιο πόλεμο), λόγω συμμετοχής τους

σε πολεμικές επιχειρήσεις του ΒΠΠ, σε σχέση με τους απόλεμους τούρκους.

Βέβαια το ελληνικό ναυτικό από το 1964 είχε εκτιμήσει την αδυναμία της Τουρκίας να εκτελέσει σύγχρονη αποβατική επιχείρηση στην Κύπρο, λόγω έλλειψης αποβατικού στόλου καθόσον διέθετε μόνο 10 μικρά αποβατικά σκάφη. Ο κίνδυνος για την Κύπρο παρέμενε όμως, λόγω της ύπαρξης ισχυρής τουρκικής αεροπορίας που είχε την απόλυτη αεροπορική κυριαρχία πάνω από το νησί, γιατί διέθετε αριθμητική, τεχνολογική υπεροχή με πάνω από 200 αεροσκάφη τύπου F-100 C/D/ F, τα οποία διέθεταν μεγαλύτερη ακτίνα δράσης και μεταφορική ικανότητα σε οπλικό φορτίο από τα ελληνικά αεροσκάφη. Επιπλέον η Τουρκία πλεονεκτούσε με τα υπερηχητικά (ταχύτητα 2 Mach) αεροσκάφη της τύπου F-104G και F-5A της δεύτερης φάσης της Α' γενιάς, τα οποία δεν διέθετε η ελληνική αεροπορία. Η Ελλάδα διέθετε τα παλαιού τύπου αεροσκάφη F-84F και F-84D, τα οποία έφθαναν οριακά στην Κύπρο με ιδανικές συνθήκες, ευνοϊκό άνεμο, οικονομικά στοιχεία πτήσης σε μεγάλο ύψος με τις μεγάλες εξωτερικές δεξαμενές καυσίμων. Επιβαρυντικό στοιχείο αποτελούσε για το νησί, η ένδεια όσον αφορά την αμυντική θωράκιση της νήσου.

Μετά τις επιχειρήσεις στην Τηλλυρία και στα χωριά της Μανσουρίας από τον Ιανουάριο έως τον Αύγουστο του 1964, η Ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε την αποστολή της Ελληνικής Μεραρχίας και την αποστολή πολεμικών αεροσκαφών της Ελληνικής Αεροπορίας. Η πρώτη αποστολή έγινε στις 9 Αυγούστου του 1964 με τέσσερα οπλισμένα με βόμβες και ρουκέτες αεροσκάφη F-84F, τα οποία απογειώθηκαν από το αεροδρόμιο της Σούδας, με αποστολή την προσβολή τουρκικών ναυτικών δυνάμεων. Αλλά στην συνέχεια αποφασίστηκε να ακυρωθεί η αποστολή και επέστρεψαν στην Σούδα. Σχεδόν ταυτόχρονα με την παραπάνω αποστολή στάλθηκαν στις 8 Αυγούστου 1964, 5 εκπαιδευτικά/ελαφρά επιθετικά αεροσκάφη Χάρβαντ T-6G Texan, οπλισμένα με ρουκέτες που παρέλαβαν από το αεροδρόμιο Μαριτσών Ρόδου (και τις οποίες φόρτωσαν και εκφόρτωσαν 3 με 4 φορές), ώστε να προσβάλουν μια δύναμη τουρκική 4 πλοίων που έπλεε βόρεια της Κύπρου αλλά τελικά διατάχθηκαν να γυρίσουν πίσω στο αεροδρόμιο Καστελίου Κρήτης. Στις 9 Αυγούστου και μετά την βύθιση της ακταιωρού **Φαέθων** (P-151) και την προσβολή της ακταιωρού Αρίων, από 4 τουρκικά αεροσκάφη τύπου F-100C με πολυβόλα και βόμβες στο Καραβοστάσι, διεταχθησαν εκ νέου 6 εκπαιδευτικά/ελαφρά επιθετικά αεροσκάφη Χάρβαντ T-6G Texan οπλισμένα με ρουκέτες, να πετάξουν σε πολύ χαμηλό ύψος, να προσγειωθούν και να παραμείνουν στην Κύπρο

Ο Πρόεδρος Μακάριος

στο αεροδρόμιο της Λακαταμίας (όπου το ένα έκανε αναγκαστική προσγείωση και καταστράφηκε), με σκοπό να εκτελέσουν επιχειρήσεις προσβολής στόχων ξηράς και πλοίων. Μετά από δύο μέρες ακυρώθηκε η αποστολή τους και διατάχθηκαν να επιστρέψουν στην Ελλάδα. Δέκα ημέρες αργότερα αποφασίστηκε η αποστολή 6 αναγνωριστικών RF-84F, ώστε να καταστεί δυνατός ο εντοπισμός των τουρκοκυπριακών θυλάκων και των οχυρωματικών τους έργων. Τα πληρώματα πέταξαν χωρίς σαφείς οδηγίες προς την Κύπρο, όπου έφθασαν τα 5 για φωτογράφιση, αλλά αναχαιτίστηκαν από 2 βρετανικά αεροσκάφη BAC Lightning F MK6, με την υπόδειξη να εγκαταλείψουν τον εναέριο χώρο της Κύπρου. Το ίδιο απόγευμα πέταξαν εκ νέου 2 RF-84F Thunderflash πάνω από Κύπρο όπου πέτυχαν την φωτογράφιση των στόχων. Επίσης βρετανικά αεροσκάφη το καλοκαίρι του 1964 φωτογράφησαν το αεροδρόμιο της Σούδας για να αποκτήσουν πληροφορίες σχετικά με τις μετασταθμεύσεις των ελληνικών μαχητικών αεροσκαφών στην Κρήτη. Αξιοσημείωτο γεγονός αποτελεί, ότι στις 8 Αυγούστου κατά την προσβολή των ακταιωρών στο Καραβοστάσι καταρρίφθηκε ένα τουρκικό αεροσκάφος F-100C και στον νεκρό πιλότο βρέθηκαν χάρτες με σημειωμένες πορείες προς την Σούδα της Κρήτης.

Μετά από τα επεισόδια του 1964 και τους σφοδρούς βομβαρδισμούς της τουρκικής αεροπορίας από τις 7 έως τις 9 Αυγούστου με 34 αεροσκάφη τύ-

Ιστορικά θέματα

που F-100C/D, με εμπρηστικές βόμβες Narahm που προκάλεσαν θύματα μεταξύ των αμάχων, ο Πρόεδρος Μακάριος αποφάσισε την προμήθεια σοβιετικής κατασκευής οπλικών συστημάτων, αρμάτων μάχης T34/85 (1942), οχημάτων BTR 15V1, πυροβόλων M1944T των 100 χιλιοστών (παλαιός οπλισμός του ΒΠΠ) και την σύσταση κυπριακού ναυτικού με την αγορά 6 σοβιετικών τορπιλακάτων τύπου P4 τις T1, T2, T3, T4, T5 και T6 (εκτοπίσματος 20 τόνων, μήκους 19,5 μέτρων, ταχύτητας 52 κόμβων, 2 τορπιλοσωλήνες και δίδυμο πυροβόλο των 14,5 χιλιοστών), που μεταφέρθηκαν από την Αίγυπτο κρυφά με οπλισμό τορπιλών, πυρομαχικών και ανταλλακτικών. Άμεσα αποφασίστηκε η κατασκευή ναυτικής βάσης στο Μπογάζι με εγκαταστάσεις και τα απαραίτητα μέσα για την εξυπηρέτηση των πλοίων. Τα πλοία και η βάση στελεχώθηκαν με πληρώματα του ελληνικού ναυτικού κυρίως. Επίσης είχε αποφασιστεί και η προμήθεια σοβιετικών αντιαεροπορικών πυραύλων επιφάνειας-αέρος τύπου SA2 (V-750VK Dvina), με εμβέλεια ελάχιστη τα 5 μίλια και μεγίστη τα 25 μίλια για επερχόμενο αεροσκάφος, σαν συνέπεια των τουρκικών βομβαρδισμών και της διαπίστωσης, πώς η ελληνική αεροπορία δεν μπορούσε να επιχειρήσει στην Κύπρο.

Βέβαια κατόπιν πιέσεων από τους Αμερικάνους το 1965, ακυρώθηκε η προμήθεια αυτή και οι πύραυλοι τελικά παρέμειναν στην Αίγυπτο. Οι ΗΠΑ και οι νατοϊκές χώρες δεν θα εφοδίαζαν την Κύπρο με οπλικά συστήματα, γιατί προτιμούσαν κάποια ισορροπία στην Κύπρο. Επιπρόσθετα οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία πίστευαν ότι με την παρουσία της ελληνικής μεραρχίας υπήρχε σιωπηρώς κάποια ισορροπία, ώστε να αποφεύγεται η κλιμάκωση μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας (δηλαδή ηρεμία στην νοτιοανατολική πτέρυγα του NATO), πράγμα που απέτρεπε την τουρκική εισβολή, διασφάλιζε και ήταν εγγύηση των Δυτικών/Νατοϊκών συμφερόντων, επίσης επέτρεπε την επιβολή νατοϊκής λύσης στο Κυπριακό ζήτημα.

Μετά την κρίση του 1964 οι ΗΠΑ αρνήθηκαν στην Τουρκία τη χορήγηση αποβατικών πλοίων. Οπότε ενεργοποιήθηκαν τα εγχώρια τουρκικά ναυπηγεία και άρχισαν σταδιακά την κατασκευή 11 Landing Craft Utility (LCU) των 405 τόνων (C205/C216) και 16 Landing Craft Mechanized -8 (LCM8s) των 113 τόνων. Τα πρώτα τουρκικής κατασκευής και σχεδίασης αποβατικά, ήταν απλά ανοικτού καταστρώματος αρματαγωγά (ελαφρά ferry boat). Επίσης τον Αύγουστο του 1965 συγκροτήθηκε η Διοίκηση των Αποβατικών πλοίων του τουρκικού ναυτικού.

1. Συμπεράσματα

Η κρίση του 1964 στην Κύπρο ανέδειξε τις αδυναμίες υποστήριξης από τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις

Βομβαρδισμός Αμμοχώστου

τόσο με τις ναυτικές όσο και με τις αεροπορικές της δυνάμεις. Η δράση του πολεμικού ναυτικού στο θέατρο επιχειρήσεων, με παλαιό αντιαεροπορικό οπλισμό και χωρίς αεροπορική υποστήριξη θα ήταν αδύνατος. Η παλαιότητα των αεροσκαφών της πολεμικής αεροπορίας με μειωμένες εμβέλεις και παρωχημένα όπλα, καθιστούσε τη δράση της αδύνατη και αναποτελεσματική. Η Ελλάδα παρόλα αυτά την χρησιμοποίησε για πρώτη φορά σε αεροπορικές επιχειρήσεις πάνω από την Κύπρο (ιδιαίτερα για ψυχολογικούς λόγους). Με αφορμή την αριθμητική και τεχνολογική υπεροχή της τουρκικής αεροπορίας, έγινε η πρώτη προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση της ελληνικής πολεμικής αεροπορίας με την προμήθεια αεροσκαφών Β' γενιάς. Το 1965 ζητήθηκε από τις ΗΠΑ η προμήθεια σύγχρονων αεροσκαφών τύπου F-4E, αλλά για πολιτικούς και οικονομικούς λόγους δεν απέδωσαν οι προσπάθειες.

Στα πλαίσια αυτών των αδυναμιών που διαπιστώθηκαν αποφασίστηκε η αποστολή μιας μεραρχίας που αριθμούσε 8.500 άνδρες (3 Συντάγματα Πεζικού, 2 Μοίρες Καταδρομών), 2 ίλιες αρμάτων μάχης με 17 άρματα M-47 Patton και 17 Ελαφρά άρματα M-24 Chaffee και πυροβολικό. Η ισχύς πυρός της Μεραρχίας ήταν μεγαλύτερη από μεραρχία, με δύναμη περίπου 10.000 ανδρών μαζί με την ελληνική δύναμη Κύπρου (ΕΛΔΥΚ), που αριθμούσε στους 1.200 άνδρες (3 Τάγματα Πεζικού).

Επίσης κατέδειξε την αποφασιστικότητα των τούρκων με τους σφοδρούς βομβαρδισμούς των ελληνοκυπριακών θέσεων και χωριών, αλλά ταυτοχρόνως και την αδυναμία τους, να εκτελέσουν σύγχρονη αμφίβια επιχείρηση λόγω ελλείψεως αποβατικών. Βέβαια έβαλαν τις βάσεις για εγχώρια κατασκευής αποβατικών πλοίων και τεχνολογικής αναβάθμισης των ναυπηγείων της. Από στοιχεία προκύπτει ότι σχεδίαζαν και επιθετική αποστολή αεροσκαφών στην

Σούδα της Κρήτης. Διέθεταν όμως το σημαντικό πλεονέκτημα της αεροπορικής υπεροχής πάνω από την Κύπρο, διότι εκτός της αριθμητικής και τεχνολογικής υπεροχής, η Κύπρος ήταν κοντά στα αεροδρόμιά τους: η απόσταση Κρήτης-Κύπρου είναι 350 ναυτικά μίλια (ή 650 χιλιόμετρα), ενώ η απόσταση Ικονίου-Κύπρου και Ιντζιρλίκ (Αδανα) είναι αντίστοιχα 175 ναυτικά μίλια (ή 320 χιλιόμετρα) και 157 ναυτικά μίλια (ή 290 χιλιόμετρα).

β. Η Πρώτη Μεταπολεμική Αγορά Πολεμικών Πλοίων με Εθνικούς Πόρους

Το 1966 η Ελληνική κυβέρνηση έκανε για πρώτη φορά μετά τον ΒΠΠ, νέα παραγγελία 6 τορπιλακάτων τύπου Nasty (2 δίδυμα πυροβόλα Bofors 40 χιλιοστών, 4 τορπιλωσλήνες των 21 ιντσών και ταχύτητα 45 κόμβους), που ναυπηγήθηκαν στην Νορβηγία στο Mandal. Οι παραδόσεις των πλοίων έγιναν το 1966 για τον Τοξότη P 228, τον Ηνίοχο P 22, την Ανδρομέδα P 196 και το 1967 για τον Πήγασο P 199, το Κύκνο P 197 και τον Κάστωρα P 197. Τα σκάφη αυτά ήταν κατάλληλα για δράση στο χώρο του Αιγαίου, με την πληθώρα των νησιωτικών συμπλεγμάτων και τις πολλές συστάδες των νησίδων και βραχονησίδων.

γ. Η Ελληνοτουρκική Κρίση του 1967

Η νέα κρίση στο κυπριακό προέκυψε το 1967 με την επιμονή της Τουρκίας να αποχωρήσει η ελληνική μεραρχία. Στις 8 Νοεμβρίου εορτής της πολεμικής αεροπορίας έγιναν μαζικές παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου από την τουρκική αεροπορία, από Αλεξανδρούπολη έως τα Δωδεκάνησα και σε βάθος μέχρι τα παράλια της Εύβοιας. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο τότε Αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας (ΑΤΑ) Πτέραρχος (Ι) ε.α. Ιωάννης Αναγνωστόπουλος, επέβαλε την ανατολική γραμμή του Flight Information Region (FIR) Αθηνών, ως το όριο μεταξύ των περιοχών αεράμυνας των δύο χωρών από την αρχή της κρίσης, γεγονός που αποτέλεσε την de facto καθιέρωσης και την αποδοχή της, από τις αρχές του ΝΑΤΟ και την Τουρκία,.

Ο Πρωθυπουργός Ντεμιρέλ αποφάσισε την απόβαση στην Κύπρο, πλην όμως οι στρατιωτικοί του δήλωσαν ότι θέλουν επαρκή χρόνο για να προετοιμάσουν την επιχείρηση, λέγοντας ότι πρέπει να φέρουν οχηματαγωγά από την Κωνσταντινούπολη, να αυξήσουν τον αριθμό των 7 ελικοπτέρων που διέθεταν (εκ των οποίων τα δύο ήταν εκτός λειτουργίας), σε περισσότερα και να συγκεντρώσουν τις ειδικές δυνάμεις που ήταν διασκορπισμένες στην τουρκική επικράτεια. Μάλλον οι πολιτικοί λογάριαζαν χωρίς τον στρατό, που δεν είχε την δυνατότητα να εκτελέσει απόβαση, άλλα ούτε και αποβίβαση. Τότε αποφάσισαν την άμεση ναυπήγηση επιπλέον αποβατικών και

την αγορά πολλών νέων ελικοπτέρων για μελλοντική επιχείρηση στην Κύπρο.

Βέβαια με την απειλή των τούρκων για απόβαση στο νησί και τις πιέσεις των Αμερικανών, επιδιωκόταν η συναίνεση της ελληνικής κυβέρνησης. Οι Αμερικανοί όταν διαπίστωσαν ότι η ελληνική Νατοϊκή δύναμη (Η μεραρχία), δεν ελέγχει την Κύπρο από στρατιωτικής πλευράς, είτε από πολιτικής, ακολούθησαν φιλοτουρκική πολιτική. Τελικά η ελληνική κυβέρνηση στις 29 Νοεμβρίου του 1967, οδηγήθηκε στη λάθος απόφαση τής αποχώρησης της Μεραρχίας από την Κύπρο, που άρχισε σταδιακά τον Δεκέμβριο του 1967 και περατώθηκε τον Ιανουάριο του 1968.

Επισημαίνεται ότι οι ΗΠΑ στην προσπάθειά τους να εκτονώσουν την κρίση και να αποτρέψουν την ένταση μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, όρισαν προσωπικό απεσταλμένο του Προέδρου Τζόνσον τον Σάιρους Βανς. Ο οποίος αργότερα δήλωσε, ότι κατά την μεσολαβητική μου προσπάθεια: «... η τουρκική κυβέρνηση με ταλαιπώρησε 7 ώρες μέχρι να μου επιδώσει τις προτάσεις της, ενώ η ελληνική κυβέρνηση τον εξέπληξε ευχάριστα, γιατί σε σύντομο διάστημα και χωρίς δυσκολία αποδέχθηκε το αίτημα για απόσυρση της Μεραρχίας και υπέγραψε το κείμενο της συμφωνίας...». Βέβαια το καθεστώς ισχυρίστηκε ότι η παραμονή της Μεραρχίας θα προκαλούσε Ελληνοτουρκικό πόλεμο και χωρίς την αεροπορική κάλυψη θα ήταν άχρηστη.

Η Τουρκία μετά από αυτήν την κρίση αποφάσισε το 1967, την απόκτηση περισσότερων αποβατικών πλοίων με την αγορά 2 Landing Craft Tank (LCT MK IV) από την Μεγάλη Βρετανία και 1 βοηθητικό πλοίο μεταφορών του Erkin των 10.000 τόνων από την Δανία. Το 1971 προχώρησε στην αγορά 2 πρώην αμερικανικής κατασκευής Ναρκοθέτιδες (Minelayer) των 650 τόνων από την Γερμανία, τις οποίες το 1972 μετασκεύασε σε Landing Ship Tank (LST), επίσης τον ίδιο χρόνο με την αναβάθμιση των τεχνολογικών δυνατοτήτων των εγχώριων ναυπηγείων, κατέστη δυνατή η κατασκευή Landing Craft Tanks (LCTs) των 600 τόνων. Οπότε στη συνέχεια προχώρησαν στη ναυπήγηση των 12 εγχώριας κατασκευής Landing Craft Tanks (LCTS), τα οποία περατώθηκαν πριν το καλοκαίρι του 1974. Σημαντικό δίδαγμα που προέκυψε ήταν η απαίτηση για δημιουργία Αμφιβίου Συντάγματος (Marine Regiment) και νέου Σώματος Πεζοναυτών (Corps Naval Infantry) του 1ου το 1968 και του 2ου το 1973. Στη συνέχεια ενεργοποίησε 2 Συντάγματα Αλεξιπτωτιστών το 1973, τα οποία αυξήθηκαν κατά 2 επιπλέον στο επόμενο χρονικό διάστημα.

1. Συμπεράσματα

Η κρίση του 1967 κατήργησε το πλεονέκτημα της αμυ-

ντικής θωράκισης που είχε η Κύπρος απέναντι στις τουρκικές απειλές και μεγιστοποιούσε τις δυνατότητες που είχε πλέον η Τουρκία, να εκτελέσει μελλοντικά μία επιτυχή απόβαση στο νησί. Παρέμεινε όμως η αδυναμία της Ελλάδος να στηρίξει στρατιωτικά την Κύπρο με ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις, έστω και με την Ελληνική Μεραρχία στο νησί, λόγω μεγάλης απόστασης του νησιού από τον ελλαδικό χώρο και των ελλείψεων σε κατάλληλα σύγχρονα αεροπορικά και ναυτικά μέσα και οπλικά συστήματα.

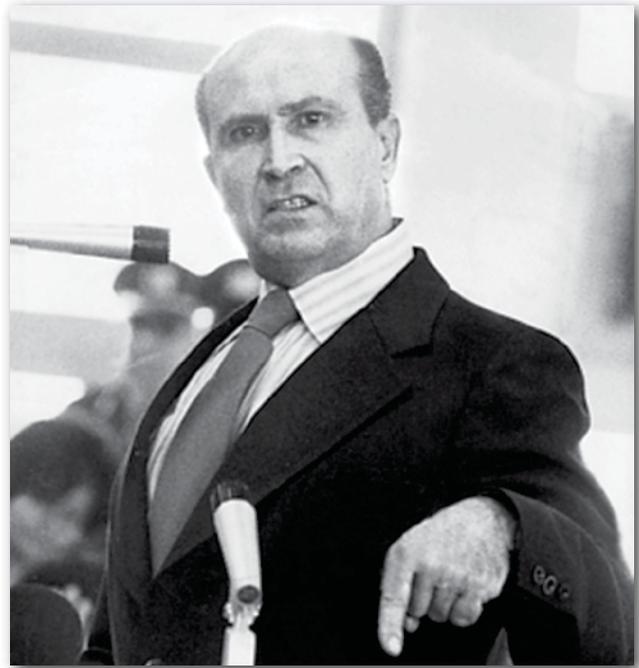
Η δε Τουρκία με στόχο την απόκτηση επάρκειας για επιχείρηση απόβασης στην Κύπρο, αύξανε προοδευτικά τις αμφίβιες και αερομεταφερόμενες δυνατότητες, τόσο σε έμφυχο όσο και σε μέσα των ενόπλων δυνάμεών της.

Κεφάλαιο 2: Η Κυπριακή Κρίση του 1974

α. Το Πραξικόπημα του Δικτάτορα Ιωαννίδη και η Εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο

Στις 15 Ιουλίου 1974 έγινε το πραξικόπημα της ανατροπής του Προέδρου Μακαρίου, που οργανώθηκε από τον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας Στρατηγό Φαίδωνα Γκιζίκη (όπως δήλωσε ο ίδιος τον Αύγουστο του 1977), τον Αρχηγό της Στρατιωτικής Κυβέρνησης Ταξίαρχο Δημήτρη Ιωαννίδη, τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων Στρατηγό Γρηγόριο Μπονάνο και τον Επιτελάρχη Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς (ΓΕΕΦ) Μιχαήλ Γεωργίτη,

Με πρόφαση την συνταγματική εκτροπή που δημιούργησε το ελληνικό πραξικόπημα, στις 20 του μηνός εκδηλώνεται η τουρκική εισβολή στο νησί της Κύπρου. Οι τούρκοι εκτελούν στην πραγματικότητα ανενόχλητοι αποβίβαση και όχι επιχείρηση απόβασης. Συγχρόνως επιβάλουν **ναυτικό αποκλεισμό 40 ναυτικών μιλίων γύρω από το νησί και αντίστοιχη ζώνη απαγόρευσης πτήσεων**. Είναι απορίας άξιο το γεγονός, ότι ενώ οργανώθηκε η ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου και οι τούρκοι είχαν χρόνια πριν ενεργοποιήσει ναυτικές και αεροπορικές βάσεις στην νότια Τουρκία και συγκεντρώσει 2 μεραρχίες πεζικού, δυνάμεις πεζοναυτών, εκατοντάδες άρματα μάχης, το 60% του ναυτικού και το 40% της αεροπορίας τους απέναντι από την Κύπρο, δεν αποφασίστηκε εγκαίρως κανένα μέτρο ετοιμότητας των ελληνικών και κυπριακών δυνάμεων, ιδιαίτερα με την αποστολή ναυτικών δυνάμεων, όπως υποβρυχίων τύπου 209 και μεταστάθμευση αεροπορικών δυνάμεων σε αεροδρόμια της Κρήτης. Η παραπάνω προετοιμασία ήταν επιβεβλημένη λόγω του βεβαρημένου ιστορικού των απειλών, για επέμβαση των τούρκων στο νησί, έστω και αν υπήρχαν διαβεβαιώσεις από αμερικανικούς παράγοντες (πράκτορες της CIA) προς το καθεστώς των

Ο δικτάτορας Ιωαννίδης

Αθηνών. Αντίθετα μέχρι να προσγειωωθεί το πρώτο τουρκικό αποβατικό στην κυπριακή ακτή και να αρχίσουν να βγαίνουν τούρκοι στρατιώτες, να γίνεται ρίψη τούρκων αλεξιπτωτιστών στον θύλακα της Λευκωσίας και αεραπόβαση με ελικόπτερα στο τομέα της Τουρκικής Δύναμης Κύπρου (ΤΟΥΡΔΥΚ), στην Αθήνα ο Αρχηγός της Δικτατορίας και η Στρατιωτική Ηγεσία, πίστευε ότι η Τουρκία εκτελεί ασκήσεις, ώστε να ασκήσει πιέσεις προς την Αθήνα (ή έτσι μας είπαν ότι πίστευαν). Τότε συνειδητοποιήσαν την πραγματικότητα και διέταξαν επιτέλους την αποδέσμευση των όπλων στην Κύπρο με τρίωρη περίπου καθυστέρηση, που πλέον ήταν αργά.

Αν και οι αριθμοί είναι για θεωρητική αποτύπωση της στρατιωτικής ισχύος μιας χώρας, η Ελλάδα στις 20 Ιουλίου 1974 διέθετε: 11 αντιτορπιλικά κρούσεως αμερικανικής κατασκευής: 4 Gearing (1944-1945) εκσυγχρονισμένα σε Fram I (1959-1957) και 1 Allen M. Sumner (1943-1945) εκσυγχρονισμένα σε Fram II (1959-1960), 6 Fletcher (1942-1944) και 4 συνοδείας Cannon (1942-1943) όλα κατασκευασμένα στον ΒΠΠ, 8 υποβρύχια εκ των οποίων τα 4 σύγχρονα γερμανικά τύπου 209 (1970-1972) και 4 εκσυγχρονισμένα υποβρύχια τύπου Guppy IA (1951)/IIA (1952-1954)/II (1947-1951) αμερικανικής κατασκευής του ΒΠΠ, 4 σύγχρονες γαλλικές πυραυλακάτους τύπου combattane II (1972) και 22 αποβατικά.

Το τουρκικό ναυτικό διέθετε 16 αντιτορπιλικά κρούσεως, κάποια εκσυγχρονισμένα αμερικανικής κατασκευής του ΒΠΠ: 5 Gearing Fram I, 2 Allen M. Sumner Fram II εκσυγχρονισμένα, 5 Fletcher, 2 Cleaves

(1938-1940), 1 αντιτορπιλικό συνοδείας τύπου Berk (1972), και 15 εκσυγχρονισμένα υποβρύχια επίσης αμερικανικής κατασκευής τύπου Guppy IA(1951)/IIA(1952-1954)/II(1947-1951) του ΒΠΠ και 90 διαφόρων τύπων αποβατικά πλοία.

Η ελληνική αεροπορία διέθετε στις 20 Ιουλίου: 220 αεροσκάφη (290 συνολικά ιπτάμενα μέσα) αεροσκάφη Α' γενιάς: F-84F, F-5A, F-104G, F-102A, RF-84F, RF-5A και με 22 σύγχρονα αεροσκάφη Β' γενιάς F-4E, τα οποία της δίνουν πλέον την δυνατότητα να επιχειρούν στην Κύπρο. Η διάταξη των μαχητικών αεροσκαφών της ήταν, για τα τύπου αναχαίτισης στον άξονα βορράς νότος της χώρας και για τα βομβαρδισμού στην κεντρική Ελλάδα και στην Κρήτη με 60 αεροσκάφη τύπου F-84F. Επιπλέον διαθέτει 12 Αεροσκάφη Ναυτικής Συνεργασίας τύπου Albatros H-16B και 35 μεταγωγικά τύπου C-47 και Noratlas. Συγκεκριμένα:

- α) Τα 22 σύγχρονα αεροσκάφη F-4E διέθεταν ικανοποιητικό αριθμό βομβών τύπου Cluster Bomb Unit (CBU) οι οποίες εκρήγνυνταν πάνω από το έδαφος και διασκόρπιζαν μεγάλο αριθμό σφαιριδίων, είχαν παραληφθεί χωρίς πυροσωλήνες τους οποίους προμηθευτήκαμε από τις αμερικάνικες αποθήκες στην Σούδα.
- β) Η εκπαίδευση των πιλότων ήταν σε υψηλό επίπεδο και είχε μεγάλα ποσοστά διαθεσιμότητας αεροσκαφών και συστημάτων, πράγμα που επιβεβαιωνόταν στις νατοϊκές ασκήσεις.
- γ) Αξιοποιούσε 10 βοηθητικά αεροδρόμια διασποράς αεροσκαφών.
- δ) Διέθετε μεγάλο αριθμό ταπήτων για άμεση αποκατάσταση των διαδρόμων των αεροδρομίων μετά από πιθανή τουρκική αεροπορική προσβολή.
- ε) Διέθετε μεγάλο αριθμό αντιαεροπορικών κατευθυνόμενων βλημάτων τύπου ΧΩΚ (αντιαεροπορικό πυροβολικό του στρατού ξηράς).
- στ) Διέθετε 175 καταφύγια αεροσκαφών (Hardened Aircraft Shelter) και 50 υπό κατασκευή, που παρείχαν προστασία από συμβατικά όπλα.

Η τουρκική διέθετε 290 (520 συνολικά ιπτάμενα μέσα) αεροσκάφη Α γενιάς: F-5A, F-100 (σε μεγάλους αριθμούς και αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα της αεροπορικής υπεροχής των τούρκων άνωθεν της Κύπρου), F-104G, F-102A, RF-84F, RF-5A και F-84F. Επίσης 3 μοίρες μεταγωγικών με 14 C-47, 10 C-130 και 20 C-160 Transall. Αναλυτικά διέθετε 16 μοίρες μαχητικών αεροσκαφών, επτά μοίρες **Δίωξης Βομβαρδισμού**: δύο μοίρες με 18 αεροσκάφη εκάστη τύπου F-102A (142^α, 182^α), πέντε μοίρες με αεροσκάφη τύπου F-5A (151^η, 152^α, 161^η, 162^α, 192^α), η 192^α είχε και μικρό αριθμό **φωτοαναγνωριστικών** RF-5A και εννέα

μοίρες **Βομβαρδισμού**: επτά με 18-23- αεροσκάφη εκάστη τύπου F-100C/D (111^η, 112^α, 131^η, 132^α, 171^η, 172^α, 181^η) και δύο μοίρες με 18 αεροσκάφη εκάστη τύπου F-104G (141^η, 191^η). Επίσης μία μοίρα **φωτοαναγνωριστικών** αεροσκαφών τύπου RF-84F (114^α) στο Eskisehir και μια μοίρα ιδίου τύπου την 184^α στο Diyarbakir. Η τουρκική αεροπορία διέθετε 8 μεγάλα αεροδρόμια, χωρίς την ύπαρξη καταφυγίων (Hardened Aircraft Shelter) για τα αεροσκάφη της.

1. Συμπεράσματα

Από τα παραπάνω προκύπτουν ότι σε κύριες ναυτικές μονάδες επιφανείας οι δύο χώρες ισοδυναμούν, στα υποβρύχια πλεονεκτεί ποιοτικά η Ελλάδα, ασχέτως αριθμών λόγω των σύγχρονων υποβρυχίων τύπου 209, τα πλέον σύγχρονα αθόρυβα συμβατικά υποβρύχια με τις σύγχρονες ηλεκτρονικές τορπίλες SST-4. Επίσης πλεονεκτεί ποιοτικά και στις πυραυλάκτους combattane II με τους πυραύλους επιφανείας-επιφανείας Exocet MM 38 και τις σύγχρονες ηλεκτρονικές τορπίλες SST-4. Βέβαια η δράση των ελληνικών κυρίων ναυτικών μονάδων επιφανείας (αντιτορπιλικών κρούσεως και συνοδείας) στην περιοχή της Κύπρου είναι ακόμη αδύνατη, λόγω της τουρκικής αεροπορικής υπεροχής, της αριθμητική υπεροχής και της εγγύτητας των αεροδρομίων της από το θέατρο επιχειρήσεων, όπου η τουρκική αεροπορία θα αναλάμβανε δράση.

Παρόλη την αριθμητική υπεροχή της τουρκικής αεροπορίας, η ελληνική αεροπορία διέθετε 22 αεροσκάφη Β' γενιάς με εκπαιδευμένους πιλότους και κατάλληλα πυρομαχικά. Επίσης η εκπαίδευση των πιλότων και η διαθεσιμότητα των αεροσκαφών ήταν σε υψηλά επίπεδα. Στην βόρεια, δυτική και νότια ηπειρωτική Τουρκία τα αεροσκάφη δεν είχαν προστασία στα αεροδρόμια, λόγω παντελούς έλλειψης καταφυγίων αεροσκαφών. Γεγονός που σε πιθανή επιδρομή των ελληνικών αεροσκαφών κινδύνευαν να καταστραφούν στο έδαφος, αφού δεν ήταν προστατευμένα και καλυμμένα σε καταφύγια στα αεροδρόμιά τους. Τόσο η ελληνική, όσο και η τουρκική αεροπορία διέθεταν τους ίδιους τύπους αεροσκαφών αναχαίτισης. Τα τουρκικά αεροσκάφη βομβαρδισμού τύπου F-100C/D ήταν ανώτερα σε σύγκριση με τα βομβαρδισμού F-84F, τα οποία διέθετε η ελληνική αεροπορία.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

«Μακάριος» φωτό εισημμένη στις 25_08_2022 από το: https://el.wikipedia.org/wiki/Πραξικόπημα_του_1974_στην_Κύπρο#/media/Αρχείο:Makarios_III_and_Robert_F._Wagner_NYWTS_cropped.jpg
 «Ιωαννίδης» φωτό εισημμένη στις 25_08_2022 από το: <https://booksjournal.gr/kritikes/istoria/3623-ta-mystika-tis-xoyntas-kai-oi-ipa>
 «Βομβαρδισμός Αμμοχώστου» φωτό εισημμένη στις 25_08_2022 από το: https://el.wikipedia.org/wiki/Τουρκική_εισβολή_στην_Κύπρο#/media/Αρχείο:Βομβαρδισμός_Αμμοχώστου.jpg

Η Ναυμαχία της Σάμου στις 5 Αυγούστου 1824. Οι ναυτικές τακτικές του Τρινήσιου Στόλου, τα πλοία και τα πληρώματα των Ελλήνων.

Του **Μιχάλη Κατσικαρέλη** ιστορικού, ΠΝ

Μέρος Α'

Η Σάμος ως προωθημένη ναυτική βάση

Η Σάμος προσέφερε τα μέγιστα στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 και στάθηκε σαν βράχος στο Ανατολικό Αιγαίο, την αντίσταση της οποίας οι Οθωμανοί δεν μπόρεσαν να κάμψουν. Αποτέλεσε για χρόνια, ένα από τα προπύργια των Επαναστατημένων Ελλήνων στα καταγάλανα νερά του Αιγαίου απέναντι στις Τουρκικές προσπάθειες κατάληψής της. Η νικηφόρα ναυμαχία στις 5 Αυγούστου του 1824 την οποία διεξήγαγε ο ελληνικός επαναστατικός στόλος στα νερά της Σάμου, αποτέλεσε το αποκορύφωμα μικρότερων ναυμαχιών που προηγήθηκαν την περίοδο εκείνη,¹ ανάμεσα στον οθωμανικό στόλο και τον ελληνικό προκειμένου να αποτραπεί η κατάληψη του νησιού. Η τόλμη των ελληνικών πληρωμάτων, αλλά και η ταχύτητα με την οποία δραστηριοποιήθηκαν οι ελληνικές κυβερνήσεις της περιόδου για την αποτροπή της υποδούλωσης του νησιού, έγραψαν ακόμα μια σελίδα της ένδοξης ναυτικής Ιστορίας της Ελλάδας, στην ακριτική αυτή γωνιά.

Η Επανάσταση εξάλλου τον Απρίλιο του 1821 στη Σάμο με την στρατηγική θέση πάνω στους βασικούς άξονες του ναυτεμπορίου του Αιγαίου, καταθορύβησε την Υψηλή Πύλη, ενώ οι σαμιώτικες επιδρομές στην ενδοχώρα της Μ. Ασίας τρομοκρατούσαν τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς των παραλίων στα πλαίσια ψυχολογικών επιχειρήσεων.² Οι σαμιώτικες Χιλιαρχίες, τα πολλά κανονιοστάσια και οι βαρδιάνοι στις παραθαλάσσιες βίγλες συνέδραμαν παράλληλα στην άμυνα του νησιού συνεργαζόμενοι με τον παράκτιο εξοπλισμένο στόλο του.³

1 Κωνσταντίνος Μεταλληνός, *Ο Ναυτικός πόλεμος κατά την ελληνική επανάσταση 1821-1829*, τ. Β', Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, Αθήνα 2020, σ. 108. 193-197

2 Νικόλαος Σταματιάδης, *Σαμιακά*, Ηγεμονικό Τυπογραφείο, Σάμος 1899, σ. 68.

3 Μ. Βουρλιώτης, «Καράβια και ναυπηγοί στη Σάμο», *Απόπλους Σαμιακών Γραμμάτων και τεχνών περιήγηση*, 87 (2021), σ. 225-227.

Αναμνηστική Καρτ Ποστάλ για τους εορτασμούς των 100 χρόνων από την Επανάσταση στην Σάμο (1921) με τους πιο επιφανείς Σαμιώτες πρωταγωνιστές.

Από το προσωπικό Αρχείο του Κωνσταντίνου Κόϊγια.

Το αντίκτυπο στο εμπόριο του Ανατολικού Αιγαίου, ανάγκασε την Πύλη να δράσει άμεσα. Στο εγχείρημά της να καταληφθεί η Σάμος υπό τον Οθωμανό ναύαρχο Καρά Αλή τον Ιούλιο του 1821, οι Έλληνες κινητοποίησαν επιτυχημένα, συνολικά 106 εξοπλισμένα πλοία και πυρπολικά και επικουρούμενοι από 200 Σαμιώτες υποστηριζόμενοι και από τα σαμιακά πυροβολεία, απέκρουσαν τις εχθρικές αποβάσεις. Και έτσι ο Τρινήσιος ελληνικός στόλος καθώς αποτελούνταν στο σύνολό του από πλοία των τριών ισχυρότερων νησιών Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά, κατάφερε να ματαιώσει το πρώτο έτος της Επανάστασης τα σχέδια των Οθωμανών για την Σάμο.

Τα αντίπαλα πλοία και πληρώματα

Πώς όμως τα οπλισμένα ελληνικά εμπορικά πλοία ματαίωναν επιχειρήσεις πολεμικών πλοίων των Οθωμανών; Τα πληρώματα των ελληνικών πλοίων έφεραν ήδη από την προεπαναστατική περίοδο οπλισμό προκειμένου να προστατευθούν από την πειρατεία. Οι μετέπειτα επαναστάτες ναυτικοί απέκτησαν έτσι πολεμική εμπειρία ταξιδεύοντας ενώ την ίδια στιγμή εξοικειώνονταν με τις κλιματικές συνθήκες, τους όρους και τα λιμάνια της Μεσογείου.

Με την έκρηξη της Επανάστασης ο Οργανικός Νόμος που ψηφίστηκε στην Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου τον Ιανουάριο του 1822 δημιούργησε μεταξύ άλλων το *Μινιστέριο* (Υπουργείο) των Ναυτικών ώστε, να συντονίζεται ο κατά θάλασσα Αγώνας. Συστάθηκε μάλιστα και επιτροπή από την Ύδρα, τις Σπέτσες και τα Ψαρά για την ανάλογη διοικητική μέριμνα, ενώ κάθε ένα από τα τρία αυτά νησιά εξέλεξε από ένα ναύαρχο,⁴ ο οποίος είχε μεγάλα περιθώρια ελευθερίας και πρωτοβουλίας, λογοδοτώντας ουσιαστικά μόνο στο Κοινό του νησιού του, το οποίο όρισε ακόμα και αρχηγούς ναυτικών μοιρών. Στην περίπτωση της Ύδρας ήταν ένας ανά 5 πλοία. Ο ναύαρχος της Ύδρας, αναγνωρίστηκε ως ο πρώτος μεταξύ ίσων, στις κοινές ναυτικές τους επιχειρήσεις.

Κορβέτα του 19ου αιώνα.
Μοντέλο υπό κλίμακα του
μικροναυπηγού Ευάγγελου Γρυπιώτη.

Βασικό πλοίο των Ελλήνων ήταν το βρίκι με δύο ιστούς (κατάρτια) και αυξημένη ευελιξία. Έφερε οπλισμό με 8-18 πυροβόλα, με πλήρωμα ως και 91 άνδρες. Πολλά επίσης από τα πλοία που συμμετείχαν στην ναυμαχία στις 5 Αυγούστου ήταν βριγαντίνια, ουσιαστικά βρίκια άνευ υποφράγματος με 2 πανύψηλους ιστούς.⁵

4 Αρχείον της κοινότητας της Ύδρας 1778-1832, τ. Ζ' (1926), δημοσιευμένο υπό του Αντωνίου Λιγνού, Σφαίρα, Πειραιάς, σ. 49. Στις 28 Απριλίου του 1821 ο Υδραίος πλοίαρχος Γιακουμάκης Τουμπάζης ή Τομπάζης έδωσε τον όρκο του Ναυάρχου της Ύδρας στην Χίο. Ουσιαστικά όμως αναλάμβανε καθήκοντα Ναυάρχου του Τρινησίου Στόλου.

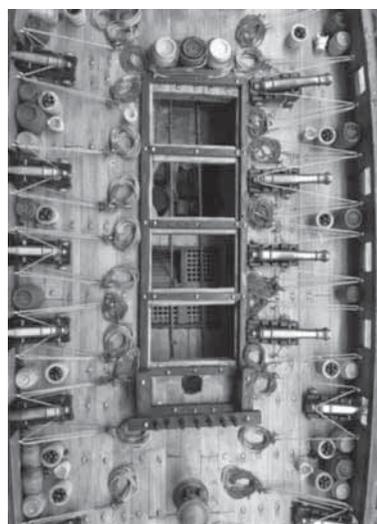
5 Κωνσταντίνος Μεταλληνός, *Ο Ναυτικός πόλεμος κατά την ελληνική επανάσταση 1821-1829*, τ. Α', Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, Αθήνα 2020, σ. 107.

Βρίκι ή πάρων του 19ου αιώνα. Μοντέλο υπό κλίμακα του μικροναυπηγού Ευάγγελου Γρυπιώτη.

Τακτική μάχης των ιστιοφόρων της εποχής ήταν η γραμμική μάχη, κατά την οποία τα πυροβόλα της πλευράς του κάθε πλοίου κανονιοβολούσαν τον εχθρό. Όταν πλησίαζαν το εχθρικό πλοίο, εκτελούσαν εμβολή (ρεσάλτο). Οι Έλληνες χρησιμοποιούσαν και πυρπολικά, μετασκευασμένα πλοία γεμάτα με εκρηκτικές ύλες, τα οποία με την έναυσή τους κατά την επαφή με το εχθρικό πλοίο, του μετέδιδαν την πυρκαγιά.

Στον αντίποδα τα πληρώματα του οθωμανικού Πολεμικού Ναυτικού ήταν φτωχά εκπαιδευμένα, υπερτερώντας όμως σε υλικό. Χρησιμοποιούσαν κατά κόρον στις ναυτικές επιχειρήσεις φρεγάτες, κορβέτες και βρίκια. Οι φρεγάτες έφεραν 3 ιστούς, οπλισμό 32 έως 60 πυροβόλα σε μία ή δύο σειρές σε κάθε πλευρά του σκάφους, με 400 έως 600 άνδρες. Οι κορβέτες ήταν τριστιες και αυτές, φέροντας έως 26 πυροβόλα, με πλήρωμα έως 200 άνδρες. Σύντομα οι Έλληνες ναυτικοί θα αντιμετώπιζαν ξανά στην Σάμο τούς παραπάνω τύπους πλοίων.⁶

Μεσόστεγο βρικίου. Στην ψηφιακή απεικόνιση φαίνεται καλά μέρος του τμήματος του αμπαριού. Μοντέλο υπό κλίμακα του μικροναυπηγού Ευάγγελου Γρυπιώτη.

Η έξοδος του Οθωμανικού στόλου από τα Στενά

Στις αρχές του 1824 ο Σουλτάνος Μαχμούτ ο Β', ήρθε σε συμφωνία με τον υποτελή του Μωχάμετ Άλι της Αιγύπτου για βοήθεια καθώς τα στρατιωτικά αδιέξοδα που αντιμετώπιζε για την καταστολή της Ελληνικής Επανάστασης ήταν ανυπέρβλητα. Τα βασικά σημεία

6 Στο ίδιο, σ. 90-93.

Ιστορικά θέματα

της συμφωνίας αυτής, ήταν η υποταγή των Ψαρών μέσω ναυτικών επιχειρήσεων από τον Οθωμανό Ναύαρχο Χοσρέφ ή Τοπάλ Πασά αλλά και της Κάσου από τον υιό του Αιγύπτιου Μωχάμετ Άλι, τον Ιμπραήμ Πασά εφαρμόζοντας επιθετική ναυτική στρατηγική. Εν συνεχεία, θα κατέστειλαν την Επανάσταση στην Σάμο και στο εγγύς μέλλον θα μεθόδευαν την καταστροφή της Υδρας και των Σπετσών.

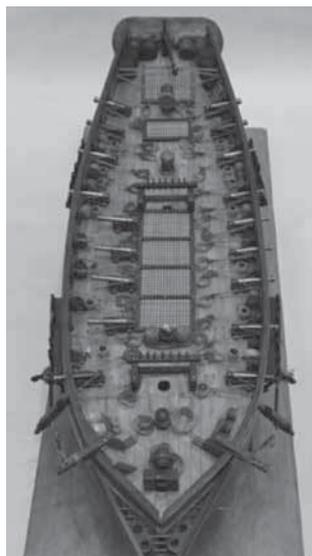
Πράγματι, μέχρι τα τέλη Ιουνίου ο Οθωμανικός στόλος κατέστειλε την Επανάσταση στα Ψαρά, ενώ ο

Το μεσόστεγο ενός βρικού του 19ου αιώνα. Μοντέλο υπό κλίμακα του μικροναυπηγού Ευάγγελου Γρυπιώτη.

Αιγυπτιακός υπέταξε την Κάσο μειώνοντας την συνολική ισχύ του επαναστατικού στόλου που απώλεσε, πέρα από πολύτιμα πλοία και πληρώματα, δυο προωθημένες βάσεις του στο βορειοανατολικό και νοτιοανατολικό Αιγαίο αποδυναμώνοντας το σύστημα επιτήρησης και έγκαιρης προειδοποίησής του.

Στις 25 Ιουλίου, οι Αιγύπτιοι έπλεαν αργά προς την Κω με προορισμό την Αλικαρνασό, το πρώτο ενδιάμεσο σημείο ένωσης. Τον οθωμανικό στόλο που πλησίαζε την Σάμο αποτελούσαν 7-8 μικρότερες και μεγαλύτερες φρεγάτες, τουλάχιστον 10 κορβέτες και μεταγωγικά σκάφη μεταφέροντας 15.000 άνδρες. Ταυτόχρονα παρατηρήθηκε συγκέντρωση μουσουλμανικών ατάκτων στρατευμάτων στην γειτονική Μ. Ασία με σκοπό την άμεση απόβαση στη Σάμο τις επόμενες ημέρες. Αν και το αρχικό σχέδιο προέβλεπε από κοινού ενέργειες με τον Αιγυπτιακό στόλο, ο Χοσρέφ αποφάσισε τελικά να επιτεθεί στην Σάμο διενεργώντας αμφίβιες επιχειρήσεις, πριν την συνένωση με τους Αιγυπτίους στηριζόμενος αποκλειστικά στην δύναμη του δικού του στόλου.

Πολεμικό βρίκι χωρίς τα κατάρτια και ιστία του 19ου αιώνα. Μοντέλο υπό κλίμακα του μικροναυπηγού Ευάγγελου Γρυπιώτη.

Η συγκέντρωση του Τρινήσιου στόλου στη Σάμο

Η ελληνική Κεντρική Διοίκηση, στις 14 Ιουλίου 1824, χρηματοδότησε την κινητοποίηση των ελληνικών πλοίων από την πρώτη δόση του Αγγλικού δανείου για την υπεράσπιση της Σάμου. Στο επιχειρησιακό σχέδιο του Μινιστέριου των Ναυτικών, προβλέπονταν η αποστολή μιας ναυτικής δύναμης 47 αρχικά αλλά μετέπειτα 56 υδραϊκών, σπετσιώτικων και ψαριανών πλοίων αλλά και 10 πυρπολικών υπό τον Υδραίο Αντιναύαρχο Γεώργιο Σαχτούρη, που θα αντιμετώπιζαν την ναυτική δύναμη του Οθωμανού Ναυάρχου Χοσρέφ.⁷ Η Σάμος πέρα από την στρατηγική της θέση προσέφερε χρήματα και τρόφιμα για την συντήρηση του ελληνικού στόλου. Στα πλαίσια εισφορών στο Εθνικό Ταμείο οι Σαμιώτες συνεισέφεραν μόνο για το 1824, συνολικά 126.087 γρόσια σύμφωνα με τον ετήσιο Λογαριασμό Εξόδων των Τοπικών συνελεύσεων της Ν. Σάμου την 13 Μαρτίου 1825.⁸

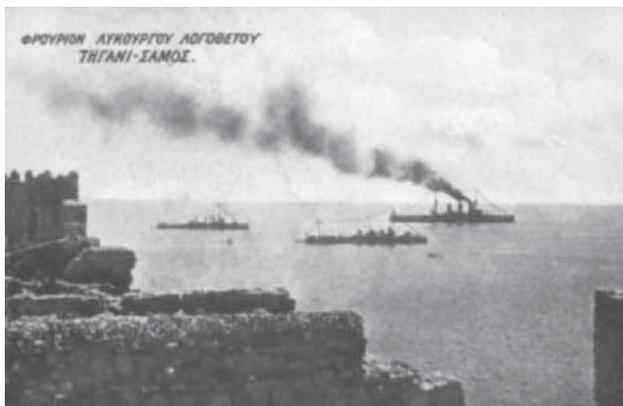
Οι στολίσκοι των τριών ναυτικών νησιών έφθασαν στη Σάμο τμηματικά. Πρώτα τα σπετσιώτικα πλοία αγκυροβόλησαν την 27η Ιουλίου στην Κολώνα. Ο Χοσρέφ, αναπτύσσοντας 200 συνολικά πλοία, από την Χίο μέχρι την νοτιοανατολική Σάμο την 28η Ιουλίου, αρχικά επιχείρησε αποβάσεις στο Καρλόβασι και στο Ακρωτήριο Κότζικα, όπου και αποκρούστηκαν όλες από τους Σαμιώτες. Στις 29 Ιουλίου όμως τα σπετσιώτικα πλοία αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν προς την Πάτμο λόγω εγγύτητας πολλαπλάσιων οθωμανικών πλοίων που προσεγγίζαν με αναμφισβήτητα καταστρεπτικό αποτέλεσμα. Εν συνεχεία τα μικρότερα οθωμανικά πλοία έπλευσαν προς τα ανατολικά της Σάμου, ενώ τα μεγαλύτερα δυτικά σε μια προσπάθεια απομόνωσης του νησιού ενισχυόμενα από 4 έως 8 πλοία από την Τυνησία και την Τρίπολη της Αφρικής, ουσιαστικά μικρές αντιβασιλείες οι οποίες ήταν φόρου υποτελής στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

7 Αρχείον της κοινότητας της Υδρας 1778-1832, τ. Ι' (1928), δημοσιευμένο υπό του Αντωνίου Λιγνού, Σφαίρα, Πειραιάς, σ. 309-310. Πρόκειται για επιστολή του Εκτελεστικού Σώματος της Προσωρινής Διοίκησης της Ελλάδος προς τους Πρόκριτους της νήσου Υδρας με ημερομηνία 14 Ιουλίου 1824.

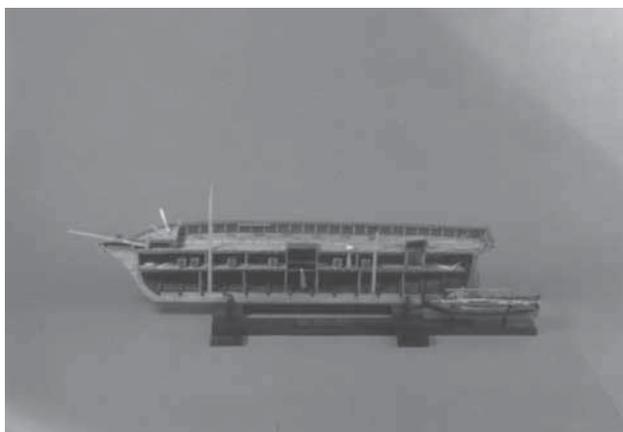
8 Αρχείο Σαμιακής Επανάστασης 1821, δημοσιευμένο υπό του Χρήστου Λάνδρου, Απόπλους Σαμιακών Γραμμάτων και τεχνών περιήγηση, Αθήνα 2021, σ. 262. Η εισφορά είναι καταγεγραμμένη στο τεκμήριο με αριθμό 51 και τίτλο «Γενικός λογαριασμός τών εξόδων τής Ν.Σάμου από αης Ιανουαρίου έως τέλος Δεκεμβρίου ακωδ'» των Γ.Α.Κ. Σάμου.

Η σταδιακή ανάπτυξη του ελληνικού στόλου στην Σάμο από τις 27 έως τις 30 Ιουλίου 1824. Με μαύρο χρώμα οι κινήσεις των ελληνικών πλοίων και με γκρι τα οθωμανικά. Η ευθύνη για την κατασκευή του χάρτη βαραιίνει αποκλειστικά τον Κατσικαρέλη Μιχαήλ.

Αναμνηστική Καρτ Ποστάλ για τους εορτασμούς των 100 χρόνων (1924) από την Ναυμαχία της Σάμου η οποία τραβήχτηκε από το φρούριο Τηγάνι. Στο βάθος διακρίνονται πλοία του Πολεμικού Ναυτικού, ανάμεσά τους και το Θ/Κ Γεώργιος Αβέρωφ. Από το προσωπικό Αρχείο του Κωνσταντίνου Κόϊγια.

Πυρπολικό υπό κλίμακα με κάθετη τομή. Έκθεμα του Ναυτικού Μουσείου Κρήτης.

Στις 30 Ιουλίου τα υδραϊκά πλοία υπό τον Σαχτούρη φτάνοντας στην βόρεια Σάμο το πρωί, διασκόρπισαν 40-50 πλοiάρια από τον Τσεσμέ με 2.000 Οθωμανούς, που ετοιμάζονταν να κάνουν απόβαση, στο Καρλόβασι. Τα σαμιώτικα κανονιοστάσια, χαιρέτισαν χαρμόσυνα τους Υδραίους με κανονιές και τουφεκισμούς. Στις 31 Ιουλίου τα υδραϊκά κανονιοβόλησαν και τις συγκεντρώσεις ατάκτων στα παράλια της Μ. Ασίας στην Μυκάλη και νοτιότερα. Ύστερα πλέοντας προς τον πορθμό Νταρ Μπογάζ όπως αλλιώς λέγεται το στενό της Μυκάλης, αγκυροβόλησαν με ανάπτυξη από το στενό της Μυκάλης μέχρι την Κολώνα στη Ν. Σάμο, για να έχουν την υποστήριξη των σαμιώτικων κανονιοστασίων στην θέση Τηγάνι, που ήταν και το πιο επικίνδυνο σημείο για απόβαση.

Οι προσπάθειες των Οθωμανών συνεχίστηκαν στις 1 Αυγούστου, όπου τρεις μπάλες πυροβόλου έπληξαν το Φρούριο στο Τηγάνι χωρίς ζημιές.⁹ Την νύχτα αυτή ο Σαχτούρης με επιστολή εφιστούσε την προσοχή στους βαρδιάνους Σαμιώτες και δηλώνοντάς τους ότι «φθάναντες εδώ χθές... με απόφασην τοῦ νὰ σᾶς διαφεντεύσομεν μέχρι θανάτου»,¹⁰ ενώ την επομένη συναντήθηκε με τη σαμιώτικη ηγεσία υπό τον Λυκούργο Λογοθέτη προκειμένου να υπάρξει ουσιαστικότερη συνεργασία. Το τακτικό σχέδιο των Ελλήνων, προέβλεπε κανονιοβολισμούς από τα ελληνικά πλοία επ' αγκύρα και την κατάλληλη στιγμή πυρπολικές επιθέσεις υπό την κάλυψη πλοίων για τον σκοπό αυτό. Στις 4 Αυγούστου επαναλήφθηκε ανεπιτυχώς η επιθετική προσπάθεια των Οθωμανών, ο δε ελληνικός στόλος υπό τον Σαχτούρη με την άφιξη του Ψαριανού Κωνσταντίνου Κανάρη και σπετσιώτικων ενισχύσεων, αριθμούσε πλέον 30 πλοία και 6 πυρπολικά.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

9 Αρχείο Σαματικής Επανάστασης 1821, δημοσιευμένο υπό του Χρήστου Λάνδρου, ό.π., σ. 158-159. Πρόκειται για τις εγγραφές από την 1 έως 9 Αυγούστου στο τεκμήριο «Εφημερίς τῶν Πράξεων τοῦ Γενικοῦ Διοικητηρίου ἀπὸ Ἰανουάριον 1824: ἔτους δυο τῆς Ἐλευθερίας Τῆς Τοπικῆς Δοικῆσεως Περίοδος δ΄» των Γ.Α.Κ. Σάμου.

10 Γεώργιος Σαχτούρης, Ιστορικά Ημερολόγια του Ναυτικού Αγώνος του 1821, Αθήνα 1890, Κουσουλίνου και Αναστασάδου, σ. 32. Πρόκειται για το ναυτικό ημερολόγιο του βριγαντινίου Αθηνά, πλοίαρχος του οποίου ήταν ο Υδραίος Γεώργιος Σαχτούρης.

Το ανθρώπινο πρόσωπο

Του αείμνηστου καθηγητή **Παναγιώτη Τέση** - Ζωγράφου, μέλους της Ακαδημίας Αθηνών

Στη μνήμη, όσο ισχυρή κι αν είναι, όντας εξαίρεση και μεγάλο χάρισμα για ορισμένους ανθρώπους, υπάρχει ο κανόνας της εξασθένησης με την πάροδο του χρόνου ώστε να επέρχονται αλλοιώσεις από την ομίχλη του μυαλού μας, νοητική και οπτική· που με την διαδοχή των γενιών πυκνώνει. Η ιστορία συντηρεί συμβάντα· φυσιογνωμίες όμως προσώπων διαφεύγουν ή παραποιούνται στη διήγηση της παραδόσεως, σώζονται μόνον εκείνων, όσων εφρόντισε το συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον ή και οι ίδιοι, προ του τέλους των, να τις διατηρήσουν για το μέλλον μέσω μιας απεικόνισης με ένα έργο γλυπτικής, ή ζωγραφικής, ή και φωτογραφίας. Το επέβαλαν κοινωνικοί θεσμοί και οι ισχυροί δεσμοί της οικογένειας, την διαιώνιση, κατά κάποιο λατρευτικό τρόπο, της εικόνας του προγόνου προς τους απογόνους. Από παλιά, στους ανατολικούς πολιτισμούς και στην Αίγυπτο, ήταν αναγκαίο χρέος προς τα σημαντικά πρόσωπα. Στην αρχαιότητα οι πρόγονοί μας δεν έδειχναν μεγάλο ενδιαφέρον -όσο γνωρίζω· αντιθέτως οι Ρωμαίοι -τους οποίους υποτιμούμε, έστω κι αν τους κρίνουμε φανφαρόνους και ματαιόδοξους-, ανέπτυξαν την τέχνη της προσωπογραφίας με προτομές ανδρών και γυναικών, όπως και ανδριάντων, σε υψηλό επίπεδο. Μεγάλη τέχνη ρεαλισμού, όπου το κάθε πρόσωπο εκπέμπει τον ψυχικό χαρακτήρα και το ήθος του ατόμου του· δείχνουν σαν να 'ναι ο χτεσινός σου γείτονας, ο φίλος σου, ο αδελφός σου· βίαιος ή αγαθός. Οι κυρίες με τη χωρίστρα και τις γλώσσες ή τις μπούκλες στα μαλλάκια τους, με τα κοσμήματα, φτυστές της καλής κοινωνίας ή καλές νοικοκυρούλες.

Στην Αίγυπτο παράλληλα και στους χρόνους που ακολούθησαν, κατά τις κοινωνικές και θρησκευτικές ιδέες που επικρατούσαν, επεβάλλετο η συντήρηση του λειψάνου με την τέχνη της ταρίχευσης, που είχε ως συνακόλουθο την διά άλλου τρόπου αποφυγή της παραμόρφωσης και διατήρηση της φυσιογνωμίας στη νεανική ομορφιά και το σφρίγος, με την τοποθέτηση στην περιοχή του προσώπου της ζωγραφισμένης εικόνας του νεκρού με ρεαλιστικό και πιστό τρόπο. Όπως επεξεργάζονταν και τις προτομές (απορία μου: πώς οι εικονιζόμενοι ήταν νεανικής ηλικίας; Οι κοινωνικές συνθήκες επέβαλαν την έγκαιρη φροντίδα για τούτο; Αλλά όταν έχουμε και δείγματα παιδιών;). Οι προτομές, πιο δαπανηρές, ήταν για τους πατρικούς ή για τους πλούσιους. Το πλήθος των προσωπογραφιών που ήρ-

θαν στο φως από τους τάφους της Αιγύπτου, μικρά αριστουργήματα, σε τέτοια διάδοση, μαρτυρούν πως και οι λιγότερο εύποροι είχαν την δυνατότητα (η Φρόσω Δοξιάδη στο εξαιρετο βιβλίο της για τα φαγιούμ ανέφερε την πιθανότητα φιλοτεχνήσεως από πλανόδιους ζωγράφους). Μετά τον Ιουστινιανό, προσωπογραφίες σημαντικών προσωπικοτήτων δεν υπάρχουν, εκτός από σκιαγραφήματα αυτοκρατόρων, μικρογραφίες σε χειρόγραφα και νομίσματα· μόνον μορφές ιερών προσώπων σε μεγάλες συνθέσεις που ακολουθούν την παράδοση ενός δογματικού τυπικού φιλοτεχνούνται στην Ορθόδοξη Εκκλησία του ανατολικού κράτους-Βυζαντίου. Η κοσμική τέχνη απουσιάζει. Από την Αναγέννηση, ανοίγεται η πορεία της μεγάλης τέχνης που σε κύριο στοιχείο της αναδεικνύεται η προσωπογραφία και που σ' αυτήν δεν καταγράφονται οι γνωστές αποκλειστικά, αλλά και το πλήθος των προσώπων που κινούνται στις χορταστικές συνθέσεις των μεγάλων ζωγράφων π.χ. στον «Εν Κανά γάμο» τα πρόσωπα που κινούνται είναι σίγουρα του περιβάλλοντος του Βερονέζε, δηλαδή της γνωστής του κοινωνίας και των φίλων του, τα οποία έχουν φιλοτεχνηθεί με εναργή διάθεση, έμπνευση και τόλμη. Θα πρέπει να είναι ο τάδε και ο δείνα, δηλαδή θα αναγνωρίζαμε πρόσωπα αν ήσαν γνωστά μας. Στις αποκλειστικές προσωπογραφίες διασώθηκαν μεγάλες φυσιογνωμίες της Ιστορίας· εκείνες του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην ψηφιδογραφία της εν Ισώ μάχης, όπως και στο ανάγλυφο των νομισμάτων του Φραγκίσκου του Α από τον Κλουέ, του Καρόλου του Ε' από τον Τιτσιάνο, του Πάπα Ινοκέντιου Γ από τον Βελάσκεθ, των Ισπανών βασιλιάδων από τον Γκόγια, του Ναπολέοντα από τον Γκρο και πολλών άλλων.

Η εφεύρεση της φωτογραφίας δεν ανέκοψε την ζωγραφική απεικόνιση προσώπων. Κάθε μεγαλοαστός δεν παρέλειπε, τον προπερασμένο αιώνα, να αφήσει την προσωπογραφία του στην οικογένεια, φιλοτεχνημένη κυρίως από *portraits* ζωγράφους, και τις οποίες είναι λάθος να τις τοποθετούμε στο περιθώριο. Σε εμάς ο μέγας προσωπογράφος Νικηφόρος Λύτρας έχει αφήσει κάποια αριστουργήματα, όπως το πορτραίτο της κυρίας Σερπιέρη (το οποίο η Εθνική Πινακοθήκη, προς το παρόν, αδυνατεί να εκθέσει λόγω στατικών προβλημάτων) του βασιλέως Όθωνος και άλλα.

Αν η φωτογραφία ανέκοψε κατά τι τη ροή της φιλοτεχνήσεως προσωπογραφιών, εντούτοις τέτοια φιλο-

Κις Φαν Ντόνγκεν στο εργαστήριό του.

δοξία εξακολουθούσε να ανθεί στον 20ο αιώνα¹ όπως σε εμάς με τους Νικόλαο Λύτρα, δυναμικό νεότερης τέχνης ζωγράφο, την ευαίσθητη χρωματικά Θάλεια Φλωρά-Καραβία, τον αέρινο στην προσωπογραφία Κωνσταντίνο Παρθένη, τον ιδιόμορφο Γιώργο Γουναρόπουλο και τον τωρινό μας Γιάννη Μόραλη. Όμως οι προσωπογραφίες που δεν μπορώ να παραλείψω και πρέπει να σημειώσω ως σταθμό στο στερέωμα της τέχνης του 20ού αιώνα, μεγάλη εξαίρεση της εποχής, είναι εκείνες του Κις Φαν Ντόνγκεν, σπουδαίου και τολμηρού ζωγράφου, ανανεωτή του είδους, σχεδόν επαναστάτη. Σήμερα στον τόπο μας -δεν ξέρω τι γίνεται αλλού- έχουμε φθάσει σε αναπαραγωγή της έγχρωμης φωτογραφίας. Αποφεύγω οποιοδήποτε σχόλιο. ■

από το βιβλίο «ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΡΑΦΑΗΛΙΑ» Παναγιώτη Τέτση, σελ.9-12, εκδ. Καστανιώτη, 2010.

«Κις Φαν Ντόνγκεν» φωτο εισηγμένη στις 26_08_22 από το: https://en.wikipedia.org/wiki/Kees_van_Dongen#/media/File:Kees_van_Dongen_in_his_studio_circa_1910.jpg

Ελληνική παιδεία την εποχή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας

Του Ανθυποπλοιάρχου (Ε) ε.α. **Γεωργίου Καλλιώρα ΠΝ**

Μέρος Α΄

Η προσφορά της ελληνικής παιδείας προς τους Οθωμανούς μέσω των λογίων του Βυζαντίου είχε ξεκινήσει πολλά χρόνια πριν την πτώση της Κωνσταντινούπολης. Οι Βυζαντινοί λόγιοι εκείνης της εποχής διέθεταν υψηλή παιδεία, ανώτερη μόρφωση και ήταν άριστοι γνώστες των σπουδαιότερων Ευρωπαϊκών γλωσσών. Όπως ήταν φυσικό οι Οθωμανοί εκμεταλλεύτηκαν όσο μπορούσαν καλύτερα αυτόν τον πλούσιο πνευματικό κόσμο κυρίως στις διάφορες διπλωματικές επαφές τους με τους ευρωπαίους πρεσβευτές. Επίσης με μεγάλη επιτυχία οι Βυζαντινοί λόγιοι εργάστηκαν στο μεταφραστικό τμήμα που είχαν δημιουργήσει οι Οθωμανοί Σουλτάνοι.

Οι σημαντικότεροι από αυτούς ήταν οι Γεώργιος Αμιρούτζης (αρχές 15ου αι.-1470), Γεώργιος Τραπεζούντιος (1395-1472) και Μιχαήλ Κριτόβουλος ο Ίμβριος (1400/10-μετά το 1467/8). Επίσης γνωρίζουμε ότι ο ίδιος ο σουλτάνος διατηρούσε στο παλάτι του ένα εργαστήριο αντιγραφής ελληνικών χειρογράφων. Επικεφαλής του τμήματος ήταν Βυζαντινός λόγιος Ιωάννης Δοκειανός.

Όλη η παραπάνω διπλωματική υπηρεσία καταργήθηκε μετά το θάνατο του Μεχμέτ Β΄ (το 1481). Αυτή η κατάργηση ίσως να οφείλεται στην έλλειψη των Βυζαντινών λογίων μετά την Άλωση της Πόλης. Επίσης το εργαστήριο αντιγραφής ελληνικών χειρογράφων που υπολειτούργησε επί Βαγιαζήτ Β΄, σταμάτησε να λειτουργεί στις αρχές του 16ου αιώνα.

Η Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Οθωμανούς το 1453 είχε σαν συνέπεια την αιφνίδια διακοπή της πνευματικής ζωής του Ελληνισμού γενικά και ειδικά της εκπαιδευτικής ζωής του. Πριν την Άλωση της Πόλης αλλά και μετά από αυτήν βλέπουμε μια ομαδική φυγή όλων σχεδόν των Ελλήνων λογίων προς την Δυτική Ευρώπη. Ανάμεσά τους ήταν και κάποιοι επιφανείς λόγιοι όπως ο Μανουήλ Χρυσολωράς, ο Ιωάννης Αργυρόπουλος ή ο Δημήτριος Χαλκοκονδύλης κ.α. Αυτή η ομαδική φυγή των πνευματικών ανθρώπων του Βυζαντίου είχε σαν συνέπεια τον μαρασμό και την διάλυση των πνευματικών κέντρων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Αμέσως μετά την άλωση της Πόλης διαμορφώθηκαν οι πρώτες προϋποθέσεις για την συγκρότηση των ελληνικών σχολείων στα πλαίσια του οθωμανικού δικαί-

ου. Συγκεκριμένα ο Μωάμεθ ο Β΄ παραχώρησε στον ορθόδοξο Πατριάρχη Γεώργιο Γεννάδιο, τα Βεράτια, δηλαδή τα προνόμια, που τον αναδείκνυαν σε Ρουμ-Μπασί, δηλαδή σε αρχηγό του μιλλέτ των Ρωμαίων ή Ρωμιών, των πάλαι ποτέ ορθόδοξων υπηκόων της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, οι οποίοι αναγνώριζαν τη θρησκευτική του δικαιοδοσία.

Ο Γεώργιος Σχολάριος ιδρύει την Πατριαρχική Σχολή τον ίδιο χρόνο της ανόδου του στον Πατριαρχικό θρόνο (1454). Στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της η Πατριαρχική Σχολή ήταν μια σχολή με υποτυπώδη οργάνωση, ισχνούς οικονομικούς πόρους και περιορισμένη ακτινοβολία.

Η κύρια πνευματική δραστηριότητα της Κωνσταντινούπολης περιλάμβανε κυρίως την οικοδιδασκαλία στα σπίτια πλουσίων Ρωμιών της Πόλης, συνεχίζοντας έτσι την βυζαντινή παράδοση. Σαν μεγάλοι οικοδιδάσκαλοι της εποχής αναφέρονται οι Μανουήλ Χριστώνυμος (μετέπειτα Πατριάρχης Μάξιμος Γ΄, περίπου 1400-1482) και ο Ματθαίος Καμαριώτης (περίπου 1400-1490).

Επίσης στις πρώτες δεκαετίες μετά την Άλωση συναντάμε διάσπαρτα δυο-τρία Ελληνικά σχολεία, ενώ μερικοί από τους τελευταίους λόγιους που απέμειναν στην Τουρκοκρατούμενη ανατολή είχαν κάποια διδακτική δράση.

Οι λύσεις για την αναβάθμιση της Ελληνικής Παιδείας αναζητήθηκαν στην επιστράτευση των ελάχιστων μορφωμένων εκείνης της περιόδου, που προέρχονταν από τις τάξεις των κληρικών και των μοναχών.

Η κατάσταση της εκπαίδευσης στις επαρχίες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας κατά τον 15ο αιώνα ήταν σε μηδαμινά επίπεδα. Στα Ιωάννινα π.χ. η Σχολή των Δεσποτών μετατράπηκε σε κατοικία των χριστιανών μετά την παράδοση της πόλης στους Τούρκους. Γενικά η πρώιμη περίοδος της Τουρκοκρατίας χαρακτηρίζεται από την παντελή έλλειψη κοσμικών και επίσημων διδακτηρίων.

Πενήντα χρόνια μετά την Άλωση η Κωνσταντινούπολη, στην έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, άρχισε σταδιακά να συγκεντρώνεται η αφρόκρεμα των Βυζαντινών λογίων, οι οποίοι δεν είχαν φύγει για τη Δύση ή όσοι από αυτούς επέστρεψαν πίσω. Έτσι σιγά σιγά και με τα χρόνια η σχολική εκπαίδευση των Ελλήνων κατά την Τουρκοκρατία άρχισε να γίνεται σε τοπικά σχολεία αλλά και σε μεγάλες σχολές που δημιουργήθηκαν με οικονομική συνδρομή πλούσιων Ελλήνων, ντόπιων ή της διασποράς, με την υποστήριξη και καθοδήγηση της Εκκλησίας, αλλά πάντα υπό την αυστηρή επίβλεψη του Οθωμανικού κράτους.

Παρ' όλες τις φιλότιμες προσπάθειες των εύπορων Ρωμιών και του Πατριαρχείου κατά το πρώτο ήμισυ του 16ου αιώνα τα ελληνικά εκπαιδευτήρια που λει-

τουργούν κατά την Οθωμανική περίοδο δεν συγκροτούν ακόμη ένα αξιόλογο εκπαιδευτικό σύστημα. Καλύπτουν όμως ένα εκτεταμένο γεωγραφικό πεδίο, με ακανόνιστη διασπορά και χαρακτηριζόμενο από τοπικές ιδιομορφίες.

Από την πρώτη δεκαετία του 16ου αιώνα οι σπουδαγμένοι στη Χριστιανική Δύση ιερωμένοι και κοσμικοί αρχίζουν πλέον να επανδρώνουν πολλά από τα οργανωμένα ή και τα υποτυπώδη εκπαιδευτήρια της ελληνικής Ανατολής.

Από τα χωριά και τις πόλεις που διέθεταν σχολεία μαθαίνουμε ότι στον ελληνικό χώρο λειτουργούσαν δύο τύποι σχολείων: Τα σχολεία των «ελληνικών γραμμάτων» και τα «κοινά σχολεία» ή «κοινών γραμμάτων» που ήταν διασπαρμένα σε όλο το χώρο που υπήρχαν Έλληνες, ακόμη και σε μικρά χωριά. Ο στόχος τους ήταν η παροχή μιας βασικής εκπαίδευσης. Τα σχολεία των «ελληνικών γραμμάτων», τα συναντάμε σε διάφορες πηγές με διάφορα ονόματα («Μουσειό», «Ελληνομουσειό», «Λύκειο», «Γυμνάσιο», «Φροντιστήριο» κ.τ.λ.).

Οι χώροι εκπαίδευσης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των «κοινών σχολείων» ιδιαίτερα αλλά και των «ελληνικών γραμμάτων» της επαρχίας, θα μπορούσαμε να πούμε πως ήταν οι νάρθηκες των εκκλησιών του χωριού, το σπίτι του δασκάλου ή κάποιος διαθέσιμος επαγγελματικός χώρος (π.χ. ένα κατάστημα ή εργαστήριο) ή σε ένα κελί των μοναστηριών. Ο κύκλος μαθημάτων τους εξαντλούταν στην εκμάθηση της ανάγνωσης και σπανιότερα της γραφής. Ο δάσκαλος δεν ήταν επαγγελματίας, αλλά προερχόταν από την ίδια την κοινωνία του χωριού και ήταν ίσως ο πιο, ή ο μοναδικός εγγράμματος. Συνήθως όμως ένα τέτοιο πρόσωπο ήταν ο ιερέας του χωριού.

Η αμοιβή του δασκάλου δεν ήταν σταθερή και εξαρτιόταν από τη φήμη του ή από τις οικονομικές διαθεσιμότητες της τοπικής κοινωνίας. Συχνά ο μισθός συμπληρωνόταν με παροχή δώρων σε είδος (π.χ. τρόφιμα), ιδίως σε περιόδους αργιών (π.χ. τα «πασχαλιάτικα»).

Εδώ πρέπει να τονίσουμε ιδιαίτερα ότι είναι τεράστιο λάθος η άποψη ότι την εποχή της οθωμανικής αυτοκρατορίας τα σχολεία λειτουργούσαν παντού ελεύθερα χωρίς τον απόλυτο έλεγχο και τον φόβο του κατακτητή. Από επίσημες αναφορές μαθαίνουμε για ακραία αντιχριστιανικά μέτρα, όπως η απαγόρευση της χρήσης των μητρικών γλωσσών με ποινή του κοψίματος της γλώσσας, κάτι που θεωρείται σύμφωνο με την τουρκική παράδοση.

Επίσης το εκπαιδευτικό σύστημα των Ρωμιών είχε αποκλειστικά θρησκευτική κατεύθυνση (μουσουλμανική) και ήταν πάντα κάτω από το αυστηρό βλέμμα του οθωμανικού κράτους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπήρχε κάποια ενιαία πολιτική της Οθωμανικής Αυτοκρα-

τορίας ως προς την παιδεία των Ελλήνων και λοιπών Χριστιανών σε όλες τις εποχές και όλους τους τόπους.

Όπως επίσης γνωρίζουμε ότι Τούρκοι αξιωματούχοι απομακρυσμένων περιφερειών δυσχέραιναν ή απαγόρευαν τη λειτουργία των Ελληνικών σχολείων με την δικαιολογία ότι προκαλούσαν και ενίσχυαν τα απελευθερωτικά και επαναστατικά κινήματα.

Από τον ιστορικό Στήβεν Ράνσιμαν, μαθαίνουμε ότι «αν και η Υψηλή Πύλη δεν παρενέβη ποτέ στην Πατριαρχική Ακαδημία της Κωνσταντινουπόλεως, οι επαρχιακοί διοικητές ήταν ελεύθεροι να είναι όσο ήθελαν πιεστικοί και πολλοί απ' αυτούς θεωρούσαν ότι η εκπαίδευση των μειονοτήτων ήταν εξαιρετικά ανεπιθύμητη». Σύμφωνα με τον ίδιο αν ακόμα η Εκκλησία εύρισκε χρήματα για τη λειτουργία σχολείων «ήταν εξαιρετικά αμφίβολο αν οι τουρκικές αρχές στις επαρχίες θα επέτρεπαν να λειτουργήσουν ελληνικά σχολεία σε μεγάλη κλίμακα. Γεγονός είναι ότι επίσημη απαγόρευση δεν υπήρξε ποτέ. Αλλά τα σχολικά κτίρια μπορούσαν να δημευθούν και οι μαθητές ως άτομα να υποβληθούν σε ταλαιπωρίες, έτσι ώστε στο τέλος να μην αξίζει τον κόπο να διατηρούνται τα σχολεία ανοιχτά».

Όπως βλέπουμε η «ομαλή κατάσταση» της λειτουργίας των Ελληνικών σχολείων πολλές φορές διεκόπτετο με τις διάφορες εξεγέρσεις και ιδίως κατά την Επανάσταση του 1821, οπότε σχολεία, βιβλιοθήκες κ.τ.λ. καταστρέφονταν ή έκλειναν ακόμα και σε περιοχές που δεν επαναστάτησαν, όπως συχνά αναφέρεται στα έργα του Παράνικα, του Ευαγγελίδη και άλλων.

Ο Κων/νος Οικονόμος αναφέρει ότι το 1821 η Σχολή της Σμύρνης εδιώκετο επειδή εκεί διδάσκονταν μαθηματικά και φιλοσοφία, τα οποία οι Τούρκοι θεωρούσαν πολεμική εκπαίδευση («τακτική») και αθεϊά. Παρόμοιο περιστατικό αναφέρει και ο Βρετανός περιηγητής και ιερωμένος Charles Swan που περιηγήθηκε την Ελλάδα και τη Μικρά Ασία το 1825-26. Συγκεκριμένα, αναφέρει την απαγόρευση του μαθήματος των μαθηματικών στη Σχολή της Σμύρνης «σχεδόν 12 μήνες μετά την έναρξη της επανάστασης», επειδή η Οθωμανική κυβέρνηση τη θεώρησε ως είδος στρατιωτικής εκπαίδευσης των Ελλήνων.

Λόγω των ταραχών και των διωγμών που συνέβησαν στη Σμύρνη μετά την έναρξη της Επανάστασης, και σύμφωνα με προφορικές παραδόσεις, η Ευαγγελική Σχολή χρησιμοποιήθηκε ως καταφύγιο των χριστιανών.

Τον 16ο αιώνα άρχισαν να ξεχωρίζουν για την πνευματική τους δράση τέσσερες λόγιοι. Ο Εμμανουήλ ο Κορίνθιος ο οποίος ήταν από τους πρώτους λόγιους που γεννηθήκαν και μεγάλωσαν σε οθωμανικό περιβάλλον, ο οποίος άκμασε στο πρώτο τέταρτο του 16ου αιώνα. Διατέλεσε μάλιστα σαν αξιωματούχος του πατριαρχείου (Μέγας Ρήτωρ), δάσκαλος στο πατριαρχικό σχολείο και δόκιμος συγγραφέας.

Μετά τον Εμμανουήλ τον Κορίνθιο εμφανίστηκαν τρεις ακόμη μεγάλοι λόγιοι, οι Παχώμιος Ρουσάνος (1508-1553), Μιχαήλ-Ερμόδωρος Λήσταρχος (περ. 1505-περ. 1578) και Θεοφάνης Ελεαβούλκος (περ. 1500-περ. 1570) Οι τρεις τελευταίοι ήταν γεννημένοι σε βενετοκρατούμενο περιβάλλον. Ταξίδεψαν στον υπό οθωμανική κυριαρχία ελληνικό χώρο και δίδαξαν σε διάφορα σχολεία (Λέσβο, Χίο, Κωνσταντινούπολη).

Στον κατάλογο των μεγάλων λόγιων της εποχής πρέπει να προσθέσουμε την ναυπλιώτικη πνευματική οικογένεια Ζυγομαλά. Ο πατέρας, Ιωάννης, διατέλεσε Διευθυντής της πατριαρχικής σχολής από το 1556, ύστερα από τη μετοίκηση της οικογένειάς του στην Κωνσταντινούπολη λόγω της οθωμανικής κατάληψης του Ναυπλίου το 1540. Ο γιος του, Θεοδόσιος, διατέλεσε αξιωματούχος του πατριαρχείου και διευθυντής της πατριαρχικής σχολής μετά το θάνατο του πατέρα του. Διατηρούσε, επίσης, επικοινωνία δι' αλληλογραφίας με τον Γερμανό θεολόγο και ελληνιστή Μαρτίνο Κρούσιο.

Από αυτούς προέκυψαν οι πρώτες διευρύνσεις του εκπαιδευτικού προγράμματος των ελληνικών σχολείων, τα οποία αρχίζουν να αποβλέπουν στην κάλυψη και άλλων αναγκών πλην των εκκλησιαστικών.

Ο Πατριάρχης Ιερεμίας Β' Τρανός, τον Φεβρουάριο του 1593 συγκάλεσε εκκλησιαστική σύνοδο και μεταξύ άλλων αποφασίζεται οι ορθόδοξοι μητροπολίτες που ήταν στην δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου να ιδρύσουν σχολεία. Από την σύνοδο του 1593 και έπειτα γενικεύεται η ίδρυση σχολείων και διαχέεται η παιδεία έξω από τα όρια της αρχιεπισκοπής Κωνσταντινούπολης. Στην σύνοδο ήταν παρόντες ο Μελέτιος Πηγάς, Πατριάρχης Αντιοχείας που εξέφραζε και τη γνώμη των Ιωακείμ Αντιοχείας και Σωφρονίου Ιεροσολύμων. Η απόφαση αυτή, η οποία όριζε συγκεκριμένα, «έκαστον επίσκοπον εν τη αυτού παροικία φροντίδα και δαπάνην την δυναμένην ποιείν, ώστε τα Θεία και Ιερά γράμματα δύνανται διδάσκεσθαι βοηθείν δεν κατά δύναμιν τοις εθέλουσι διδάσκειν και τοις μαθείν προαιρουμένοις εάν των επιτηδείων χρείαν έχωσι», δεν είχε άμεσα και θεαματικά αποτελέσματα ωστόσο η σημασία της έγκειται στο ότι η ηγεσία της Εκκλησίας αναλάμβανε επίσημα την εποπτεία της εκπαίδευσης των υπόδουλων Ελλήνων και από τότε άρχισε η συστηματική προσπάθεια για την ανάπτυξη της παιδείας. Βέβαια ο κανόνας αναφερόταν στα ιερά γράμματα αορίστως και όχι στην ίδρυση σχολείων.

Στα τέλη του 16ου αιώνα από τον Μαρτίνο Κρούσιο μαθαίνουμε ότι σε κάθε πόλη και στα νησιά του Αιγαίου, Πάτμο, Σάμο, Μήλο, Κω και αλλού, λειτουργούσαν σχολεία αγοριών προσαρτημένα στην εκκλησία, χωρίς τάξεις.

Φωτιές, φωτιές και λάβρες

Του Πλοιάρχου (Ε) ε.α. Γρηγορίου Γεωργακόπουλου ΠΝ

(Ηθικός αυτουργός=Δεν γράφεται η επεξήγηση γιατί είναι βαριά).

Βλέπουμε ιδίως όμμασι ή στην τηλεόραση ότι στα παλιότερα καμμένα βουνά, ρεματιές να ξεφουτρώνουν σπίτια, να έχουν γίνει περιβόλια, γρέκια και ό,τι άλλο εκμεταλλεύσιμο μπορεί να γίνει.

Συνήθως όταν καίγεται ένα δάσος ή χώρος μη καλλιεργήσιμος βγαίνουν οι ιθύνοντες και λένε, εδώ θα ξαναγίνει δάσος...

Άξιο απορίας αφού το λένε υψηλά ιστάμενοι, ή δεν το πιστεύουν ή είναι εκτός θέματος, λίαν επικεικώς καθότι στα αποκαΐδια γίνονται σπίτια, καλλιεργήσιμα χωράφια κ.ά.

Το σεβαστό μας κράτος επιβραβεύει όλα αυτά και τους δίνει νερό, φως, φτιάχνει δρόμους, διαλαλεί και στην τηλεόραση δηλώστε τα αυθαίρετα για να τα σώσετε... διότι αυτά είναι αυθαίρετα, καθότι τα εντός σχεδίου κτίζονται με άδεια.

Θυμόμαστε ότι πριν λίγα χρόνια ιθύνων εκσυγχρονιστής, προεκλογικά μας έλεγε ότι θα γκρεμίσει όλα τα παραλιακά αυθαίρετα. Με το πέρασμα του χρόνου μία μέρα πήρε τα κανάλια και πήγε παραλιακά και γκρέμισε ένα μισοπεσμένο ακατοίκητο κέντρο... Πολλοί το πιστέψανε... ήταν το πρώτο (χάλασμα) και το τελευταίο που γκρεμίστηκε... Μα είναι δυνατόν να γκρεμίζει ο οποιοσδήποτε τα αυθαίρετα παραλιακά και μη σπίτια; Ποτέ των ποτών! Από τα παραπάνω συνάγεται περιληπτικά ότι και το αγαπητό μας κράτος, μήπως είναι ηθικός αυτουργός σε όλο αυτό το αλλαλούμ που γίνεται; Η πείρα μάς λέει ότι για να κάνεις κάτι σωστό, άμα θίγονται συμφέροντα, πρέπει να έχεις «κότσια» αλλιώς

άστο να πάει, αλλιώς άστο να πάει... Διαιωνίζεται καλώς η κατάσταση, έχει ο Θεός ας έρθει ο επόμενος να τα φτιάξει...

Ένα παραδοσιακό τραγούδι λέει: «Τρία πουλάκια κάθονταν στου Διάκου το ταμπούρι...».

Ακούσαμε στα ΜΜΕ ότι τα τελευταία χρόνια έχουν συλλάβει πολλές δεκάδες εμπρηστές. Εικάζω ότι οι δεκάδες εμπρηστές θα είναι ισόβια στη φυλακή και γι' αυτό οι φυλακές είναι γεμάτες και αποφυλακίζουν άλλους με ελαφρότερες ποινές για να χωρέσουν οι εμπρηστές!!!!

Επίσης δεν βάζουν φυλακή ανθρώπους που καταδικάζονται στον πρώτο βαθμό μέχρι να γίνει η δίκη του δεύτερου βαθμού, μήπως αδειάσει κάποια θέση στη φυλακή από τους εμπρηστές... Ακούμε και το ευτράπελο, αυτοί βγήκαν έξω από τη φυλακή, βάσει νόμου που ψήφισαν οι προηγούμενοι... Οι προηγούμενοι λένε ο νόμος ήταν παλιός...

Το βιολί συνεχίζεται, και το σύστημα δουλεύει μια χαρά. Ποιος ξέρει, τι έχουν να δουν τα μάτια μας και να ακούσουν ακόμη τα αυτιά μας... Επειδή οι άνθρωποι μεγάλης ηλικίας έχουν ακούσει πολλά και δει ακόμη περισσότερα σιγά-σιγά χάνεται η ακοή τους, η όρασή τους και όλα λειτουργούν τέλεια, διότι δεν βλέπουν και δεν ακούνε καλά!!!

Ελληνόπουλα και Ελληνοπούλες, βλέπετε πώς δουλεύει το σύστημα, σε λίγο θα αναλάβετε εσείς τα ηνία της χώρας, βάλτε τάξη στα πράγματα, είναι στο χέρι σας.

«Φωτιές» φωτο εισημμένη stiw 25_08_22 από το: <https://www.moneyreview.gr/life-and-arts/71461/world-press-photo-apo-tis-foties-stin-eyvoia-mia-apo-tis-kalyteres-fotografies-tis-chronias/>
 «Φωτιές» φωτο εισημμένη stiw 25_08_22 από το: <https://esquire.com.gr/Content/ImagesDatabase/lp/crop/both/8f/8f44a1004bb34280af308f9ccf14873c.jpg?quality=60&404=default&v=02>

Προσωπικότητες

Μήδεια

Της Δέσποινας Ταβουλάρη

Στην αριστερή μεριά του σημερινού Βόλου υπάρχει ένα ύψωμα που λέγεται Κάστρο και απάνω του στέκει η εκκλησία των Αγίων Θεοδώρων. Εκεί ήταν η ακρόπολη της μυθικής Ιωλκού. Ηπειρώτες Σελλοί είχαν χτίσει την Ιωλκό, Ηπειρώτες συνοίκησαν πάλι μετά τόσες χιλιάδες χρόνια και το 1865 στην ίδια παραλία ίδρυσαν τον Βόλο.

Αν ο Βόλος είναι ο Βενιαμίν των Ελληνικών πόλεων, η θάλασσά του όμως έπαιξε έναν από τους σημαντικότερους ρόλους στην εξέλιξη της Ελλάδας. Σε κανένα άλλο μέρος δεν διαδραματίστηκε τόση πυκνή πανάρχαια ιστορία. Ο κόλπος του, έτσι ήμερος καθώς μοιάζει, παντού κλειστός και με την Εύβοια που φράζει την είσοδό του σαν κυματοθραύστης, ήτανε μέρος κατάλληλο για να αρχίσουν οι πρωτοέλληνες να μπαίνουν στην θάλασσα. Εδώ έγιναν οι δοκιμές των γεωργών της λίθινης εποχής να μπαίνουν μέσα σε κακοφτιαγμένες βαρκούλες. Ολόγυρα σ' αυτή την παραλία μάθαιναν κολύμπι και την τέχνη των πανιών οι ατζαμήδες εκείνοι.

Η παλιά ιστορία της Ιωλκού, ο κύκλος των Αργοναυτών, περιγράφει την ζωή και τις αγωνίες των πρωτόγωνων ναυτικών που σιγά-σιγά ξεθάρρεψαν, άρχισαν να ταξιδεύουν από κόλπο σε κόλπο και από νησί σε νησί ώσπου πέρασαν απέναντι στη Μικρά Ασία και την Μαύρη θάλασσα. Από την Ιωλκό κατάγεται ο περιλάλητος ποντοπόρος εκείνων των χρόνων, ο Ιάσωνας, αρχηγός των Αργοναυτών, που ο βασιλιάς των Θεσσαλών Πελίας φοβούμενος την παλικαριά του, του ανέθεσε να εξερευνήσει τον Εύξεινο Πόντο. Έτσι πάντα έστελναν τότε τα επικίνδυνα πριγκιπόπουλα σε ακατόρθωτες αποστολές, με την ελπίδα να σκοτωθούν πολεμώντας αγριανθρώπους. Ωστόσο ο Ιάσωνας αφού νίκησε τέρατα και σημεία γύρισε στην Ιωλκό γεμάτος δόξα.

Όση σπουδαιότητα κι αν είχε για τον πολιτισμό ο άθλος του Ιάσωνα να ανοίξει τον δρόμο της πλούσιας Ανατολής, η γυναίκα που έφερε μαζί του από τον Καύκασο, η Τατάρα Μήδεια, άφησε βαθύτερα ίχνη στην Ελλάδα. Η επιρροή της διατηρείται ακόμα ως σήμερα και ποιος ξέρει, πότε θα σβήσει.

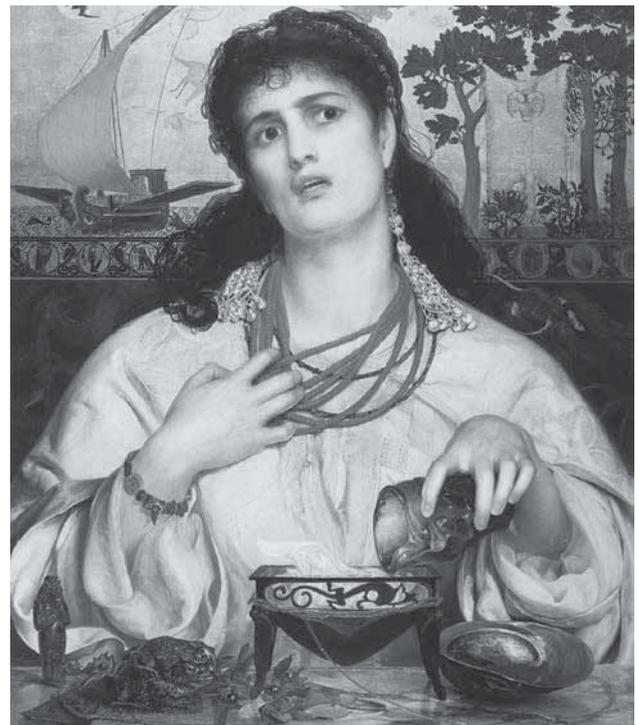
Ήτανε μάγισσα, μια αλύγιστη ψυχή ποτισμένη από

τις δεισιδαιμονίες της Ασίας, ωραιότατη μελαχρινή με σμιχτά φρύδια, από το είδος εκείνο των γυναικών που μπορεί να κάνει οποιαδήποτε τρέλα, γιατί δεν υποτάσσεται παρά μόνο στην άγρια φύση της, σαν ζώο.

Ο Ιάσωνας που της χρωστούσε την ζωή του, την παρουσίασε στην Ιωλκό σαν εύρημα, μα γρήγορα κατάλαβαν οι Θεσσαλοί, τι δαίμονας ήταν, όταν είδαν πως ήξερε να εμποδίζει τους δρόμους των άστρων, να κάνει τις γυναίκες να μη γεννάνε παιδιά παρά τέρατα, πως μπορούσε με μάγια να σκοτώνει από μακριά «και γαρ βλέμμα και αναπνοήν αυτής δεχομένους τήκεσθαι και νοσείν».

Έβαζε μαύρα ρούχα τη νύχτα για να μαζέψει φαρμακερά φυτά και όταν ξερίζωνε το φοβερότερο, το λεγόμενο Προμηθείο, τα χώματα εσειόνταν. Έσφαζε αρνάκια για να τους πει το αίμα, και την υπάκουαν τα πιο κακότυχα κοράκια, που όποιος τα αντίκριζε του έφερναν εκατό χρόνια γρουσουζιά.

Πριν της Μήδειας οι Έλληνες ζούσαν με λίγες προ-

Κοινωνικά θέματα

λήψεις, αλλά αυτό το διαβολογύναικο κατόντησε την Ιωλκό να φοβάται τα πνεύματα της γης που χαλάν τις σοδιές, τα δαιμόνια του ουρανού που φέρνουν κακοκαιρίες, τις λάμιες, τις ψυχές των νεκρών, τα πάντα. Έκανε την Θεσσαλία κέντρο μαγανείας. Σε κανένα άλλο μέρος οι αρχαιολόγοι δεν βρίσκουν τόσους «καταδέσμους» (πλάκες με επάνω τους γραμμένες κατάρες θανάτου και το όνομα τού ατόμου που ζητάν να πεθάνει) ούτε τόσα «ειδώλια» (κούκλες τρυπημένες με καρφιά, σύμβολα βλάβης) όσα σε αυτή την πεδιάδα.

Οι κατοπινοί ναυτικοί της Ιωλκού, πριν φύγουν για ταξίδι, έλεγαν μια μυστηριώδικη προσευχή που είχε συνθέσει η Μήδεια για να συγκρατεί τους ανέμους, τη λεγόμενη «ανεμοκοίτη». Αιώνες μετά το θάνατό της οι θαλασσοπόροι συνήθιζαν να σφάζουν ένα νεαρό ζώο στο βωμό της ψιθυρίζοντας αυτά τα μαγικά λόγια.

Τόσο θαυμαστές γινήκανε στην αρχαιότητα οι «Θεσσαλές φαρμακίδες» ώστε βρέθηκε νόμος Αθηναϊκός που όριζε ότι μόλις πατούσαν στην περιφέρεια της Αττικής να τους κόβουν τα χέρια, κι αναφέρει ο Δημοσθένης μία, τη Θεωρίδα, που την πρόδωσε η δούλα της και οι Αθηναίοι την σκότωσαν αμέσως. Ο Δάντης - ο περίφημος Λατίνος ποιητής της «Θείας Κομωδίας»

στην Κόλαση βάζει την Θεσσαλή Εριχθώ να φέρνει τις ψυχές από τον Άδη και είναι γνωστό πως την ωραιότερη εταιρά της αρχαιότητας, την Λαΐδα, την σκότωσαν Θεσσαλές μάγισσες.

Μόλις ο Ιάσωνας αγάπησε άλλη γυναίκα, την Γλαύκη, η Μήδεια την δηλητηρίασε και ύστερα έπνιξε, τυφλωμένη από το πάθος, τα δικά της παιδιά για να λυπήσει τον Ιάσωνα, η τρελή.

Όταν θέλησε να γυρίσει στην μακρινή Κολχίδα δεν έφυγε χωρίς να μοιράσει στους γέροντες Θεσσαλούς το φάρμακο «ιππομανές» που τους ξανάνωσε προσωρινά, για να εκδικηθεί τις Ελληνίδες που θα είχαν να υποστούν τα σαχλά, ξεμωραμένα χάρδια τους.

Χιλιάδες χρόνια μετά τον θάνατό της τόση είναι η επιρροή της στη Θεσσαλία, ώστε και πριν εκατό χρόνια ακόμα οι χωριάτες έξυναν τα αρχαία μάρμαρα της Ιωλκού για να κάνουν φυλαχτά στους αρρώστους.

Η Μήδεια ζει ακόμα. Ζει στο λατινικό όνομα της ιατρικής, που λέγεται *Medicine* επειδή από τα βότανα της Μήδειας, άρχισε η ιατρική, ζει επίσης και στην μαγική που την ασκούν τα *Medium*.

Βοήθεια από το βιβλίο του Χρ. Ζαλοκώστα «Το περιβόλι των Θεών.»
«Μήδεια» φωτο εισημμένη στις 26_08_22 από το: <https://el.wikipedia.org/wiki/Μήδεια#/media/>
Αρχείο:Medea-Sandys.jpg

Ο Γιώργος Μαυρογιάννης

ένα σεισμόπληκτο, υιοθετημένο από το Πολεμικό Ναυτικό

Του Αρχιπλοιάρχου ε.α. Γιάννη Χαρτοφύλλη ΠΝ

Ηταν το 1968 όταν μια έντονη σεισμική δόνηση έπληξε το Βόρειο Αιγαίο και κυρίως το νησί του Αγίου Ευστρατίου, όπου προκλήθηκαν σοβαρές υλικές ζημιές, ενώ υπήρξαν και ανθρώπινα θύματα.

Από τους πρώτους που έσπευσαν για βοήθεια, ήταν και πλοία του Στόλου μας, που αποβίβασαν σωστικά συνεργεία, τα οποία επιδόθηκαν στην περισυλλογή νεκρών και επιζώντων, ανάμεσα στα συντρίμια.

Είχαν περάσει τρεις μέρες και ενώ όλα έδειχναν πως είχε τελειώσει ο απεγκλωβισμός, ξαφνικά, κάτω από τα συντρίμια μιας αγροτικής κατοικίας, στον Άγιο Ευστράτιο, οι άνδρες του Π.Ν. εντόπισαν ένα αγόρι, που μόλις ανέπνεε μέσα στην αγκαλιά της νεκρής μητέρας του και επίσης πλάι στο άψυχο σώμα τού νεκρού

πατέρα του. Αμέσως απεγκλώβισαν και ανέσυραν το παιδί και το παρέδωσαν στις ομάδες περιθάλψης, οι οποίες το υπέβαλαν στις προβλεπόμενες ιατρικές εξετάσεις και αφού διεπιστώθη πως δεν είχε πειραχθεί η υγεία του, το προώθησαν για ψυχολογική υποστήριξη. Επρόκειτο για ένα αγόρι μόλις 13 χρόνων, ονόματι Γεώργιος Μαυρογιάννης, το οποίο διέμενε με τους γονείς του στη στάνη του πατέρα του, της οποίας η σκεπή κατέρρευσε από το σεισμό, με αποτέλεσμα να βρουν οι γονείς τραγικό θάνατο και το παιδί να μείνει ολομόναχο στη ζωή, χωρίς άλλο συγγενή, χωρίς στέγη, χωρίς φροντίδα κ.λπ. Γι' αυτό και το Πολεμικό Ναυτικό, δείχνοντας για μια ακόμα φορά το κοινωνικό του πρόσωπο, έθεσε με απόφαση του ΓΕΝ, το παιδί υπό την

προστασία του και το μετέφερε, για στέγαση και φροντίδα, στις εγκαταστάσεις του Κ.Ε.ΠΟΡΟΣ, σε ένα περιβάλλον, που λόγω της λειτουργίας εκεί της Σχολής των Ναυτοπαίδων, θεωρήθηκε το μόνο κατάλληλο για την περίπτωση. Απόφαση του ΓΕΝ ήταν, το παιδί να συνεχίσει το σχολείο του και μετά από το Λύκειο να συνεχίσει σπουδές, κατά τη δική του επιθυμία, ή στο Πανεπιστήμιο ή στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων. Διοικητής τότε της Σχολής Ναυτοπαίδων ήταν ο Αντιπλοίαρχος Κων. Ζωγράφος, ο οποίος με ιδιαίτερη φροντίδα και στοργή παρέλαβε το σεισμόπληκτο, το εγκατέστησε σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, εκτός των εγκαταστάσεων των Ναυτοπαίδων, του οποίου τον ευπρεπισμό και την καθαριότητα ανέθεσε εκ περιτροπής στις καθαρίστριες της Σχολής, καθιέρωσε ιδιαίτερο διαιτολόγιο, τον ενέγραψε για συνέχιση της φοίτησής του στο Δημοτικό σχολείο του Πόρου και γενικά φρόντισε για την ομαλή μετάπτωσή του από τη μια κατάσταση στην άλλη και για την προσαρμογή του στο νέο περιβάλλον, που βρέθηκε.

Έπρεπε όμως κάποιος να αναλάβει υπεύθυνα την όλη παρακολούθησή του, ευθύνη την οποία ανέλαβε ο γράφων, αποδεχθείς προθυμότατα σχετική πρόταση. Ανέλαβα, με ευχαρίστηση την ευθύνη, θέλοντας να συμβάλω στο να ξεπεράσει το νεαρό σεισμόπληκτο τις τραγικές ώρες, που έζησε, να προσπαθήσει να ξεχάσει και να επανέλθει κατά το δυνατόν, στους ρυθμούς της προηγούμενης ζωής του. Αμέσως και με την έγκριση της διοικήσεως, άρχισα να του κάνω φροντιστηριακά μαθήματα, προκειμένου να καλύψει τα κενά, που δημιουργήθηκαν λόγω της αναγκαστικής διακοπής των μαθημάτων του, ενημέρωσα το δάσκαλό του για όλα όσα συνέβησαν, τον ενέταξα στις αθλητικές ομάδες της Σχολής για την ψυχαγωγία του, τον έφερνα σε επαφή τις ελεύθερες ώρες με τους νέους συμμαθητές του, ενώ τα Σαββατοκύριακα τον φιλοξενούσα στο σπίτι μου, συντροφιά με τα δικά μου παιδιά και τους συμμαθητές τους. Έτσι σιγά-σιγά ο Γιωργάκης άρχισε να προσαρμόζεται στο νέο περιβάλλον. Όμως εκείνα, που παρέμεναν αμετακίνητα και ανεπηρέαστα ήταν τα ψυχικά τραύματα, που είχαν πλημμυρίσει τον εσωτερικό του κόσμο. Ενώ έδινε την εντύπωση ότι όλα τα είχε ξεπεράσει, ξαφνικά άρχιζε να κλαίει, να αντιδρά έντονα και πεισματικά, να κραυγάζει στον ύπνο του, να αρνείται το φαγητό, να αρνείται το σχολείο και διάφορα άλλα.

Στο μεταξύ η προσπάθεια ανεύρεσης τυχόν συγγενικών προσώπων, εντόπισε οικογένεια μακρινών συγγενών στην Κρήτη, της οποίας μέλος φοιτούσε στο Πανεπιστήμιο στην Αθήνα. Με αυτόν επικοινωνήσε η Υπηρεσία, επισκέφθηκε τη Σχολή, ενημερώθηκε από το Διοικητή και γνώρισε τον Γιωργάκη, συζήτησαν επί

Ιστορική (Θερινή) στολή του Πολεμικού Ναυτικού

μακρόν, του συνέστησε να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία, που του προσφέρει το Ναυτικό, όμως εκείνος όχι μόνο δεν επείθετο, αλλά όσο περνούσε ο καιρός, τόσο γίνονταν πιο επιθετικός, αντιδρούσε αρνητικά, κλεινόταν στον εαυτό του και γενικά γινόταν πιο εμφανής η ανάγκη ψυχολογικής υποστήριξης.

Δυο χρόνια παρέμεινε στις εγκαταστάσεις του Κ.Ε.ΠΟΡΟΣ και η κατάσταση, παρά τις νοουθεσίες και τις προτροπές της διοίκησης, έβαινε προς το χειρότερο. Για την όλη συμπεριφορά του Γιωργάκη επηρείτο ενήμερη η ηγεσία του Π.Ν. η οποία ενημέρωνε τους προαναφερθέντες συγγενείς, και εκείνοι προσφέρθηκαν να τον αναλάβουν, αποδεχόμενοι πρόταση του Ναυτικού, να συνεχίσει να καλύπτει τα έξοδά του και τα έξοδα για παραπέρα σπουδές.

Έτσι και έγινε, ο Γιωργάκης έφυγε από το Κ.Ε.ΠΟΡΟΣ, πήγε κοντά στους συγγενείς του, όμως, όπως μαθεύτηκε τότε, σε λίγο καιρό έφυγε για το νησί του τον Άι Στράτη, αρνούμενος κατηγορηματικά τόσο να επανέλθει στην Αθήνα, όσο και να εκμεταλλευτεί την προσφορά του Π.Ν.

Και από τότε χάθηκαν τα ίχνη του και μαζί μ' αυτά και μια ευκαιρία για μια λαμπρή επαγγελματική αποκατάσταση, για ένα παιδί, που η μοίρα του θέλησε να μείνει μόνο στη ζωή και απροστάτευτο...

ΙΑΤΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Σύγχρονες χειρουργικές τεχνικές για την αντιμετώπιση της αποφρακτικής καλοήθους υπερπλασίας του προστάτη, σύμφωνα με τις τρέχουσες διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες

Υποναύαρχου (ΥΙ) ε.α. **Ευάγγελου Α. Σπυρόπουλου** ΠΝ
Χειρουργού Ουρολόγου

Παρουσίαση - Επιμέλεια: Πλοίαρχος (Ε) ε.α. **Γρηγόριος Γεωργακόπουλος** ΠΝ

Μέρος 2

Όπως αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος της δημοσίευσης, η χειρουργική θεραπεία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της διαχείρισης ασθενών με συμπτωματολογία αποφρακτικού τύπου από το κατώτερο ουροποιητικό (**ΣΚΟ**) συνεπεία καλοήθους υπερπλασίας του προστάτη (**ΚΥΠ**). Η διουρηθρική προστατεκτομή (ενδοσκοπικά, διά μέσου της ουρήθρας χωρίς ανοικτή χειρουργική τομή) [**TURP**] αποτέλεσε για πολλές δεκαετίες και παραμένει η πιο συχνά διδασόμενη και χρησιμοποιούμενη μέθοδος για τη θεραπεία της συμπτωματικής ΚΥΠ, αυτή για την οποία σχεδόν όλοι οι χειρουργοί ουρολόγοι διαθέτουν εμπειρία και ικανότητα να διενεργούν, καθώς και το πρότυπο αναφοράς με το οποίο συγκρίνονται όλες οι μετέπειτα αναπτυσσόμενες χειρουργικές τεχνικές για την θεραπεία της ΚΥΠ. Με την αλματώδη πρόοδο της Ιατρικής τεχνολογίας, κατά τα τελευταία έτη έχουν αναπτυχθεί νεότερες καινοτόμες τεχνικές που στοχεύουν να αποτελέσουν ασφαλή και αποτελεσματική εναλλακτική πρόταση στην TURP. Έχοντας ήδη αναφερθεί στις συνηθέστερα εφαρμοζόμενες τεχνικές της και εκπυρήνισης (enucleation) για την επεμβατική αντιμετώπιση της συμπτωματικής καλοήθους υπερπλασίας του προστάτη αδένου, στο δεύτερο μέρος θα αναφερθούμε ολοκληρώνοντας, στις παρακάτω μεθόδους που στοχεύουν στην μείωση της αντίστασης στην ροή των ούρων που προβάλλει το αδένωμα του προστάτη:

- **Ατμοποίηση/εξάχνωση** (vaporization)
- **Εναλλακτικές τεχνικές αφαίρεσης** (ablative techniques) και
- **Μη αφαιρετικές τεχνικές** (non ablative techniques).

1. Ατμοποίηση (εξάχνωση) του προστατικού ιστού (αδενώματος του προστάτη)

1α. Διπολική διουρηθρική ατμοποίηση του προστάτη

Η διπολική διουρηθρική ατμοποίηση του προστατικού αδενώματος (Bipolar Transurethral Vaporization Prostate [B-TUVP]) παρουσιάστηκε ως τεχνική στα τέλη της δεκαετίας του '90. Βασίζεται στην χρήση ειδικού διπολικού ηλεκτροδίου συνδεδεμένου με υψηλής συχνότητας ηλεκτρικού ρεύματος που, όταν τίθεται σε ελάχιστη άμεση επαφή με τον προστάτη (σχεδόν επαφή-τεχνική αιώρησης), εκλύεται μεγάλη ποσότητα θερμότητας και δημιουργείται πεδίο πλάσματος (λεπτό στρώμα σωματιδίων ιονισμού – «τέταρτη» κατάσταση της ύλης) υψηλής ενέργειας, που έχει ως αποτέλεσμα την ατμοποίηση του προστατικού ιστού κατά λεπτές στιβάδες χωρίς να επηρεάζονται τα βαθύτερα στρώματα ενώ, παράλληλα, επιτυγχάνεται ασφαλής αιμόσταση. Με επανειλημμένη εφαρμογή των κινήσεων αυτών καταλείπεται κοιλότητα στον προστάτη (διάνοιξη της ουρήθρας) παρόμοια με αυτή της κλασικής διουρηθρικής προστατεκτομής (TURP).

Η διπολική διουρηθρική ατμοποίηση του προστάτη (B-TUVP) έχει παρόμοια βραχυπρόθεσμη αλλά υποδεέστερη μακρόχρονη αποτελεσματικότητα ενώ, εμφανίζει περιεγχειρητικό προφίλ με χαμηλότερο βραχυπρόθεσμο ποσοστό μείζονος νοσηρότητας και παρόμοια μεσοπρόθεσμη ασφάλεια σε σύγκριση με την κλασική διουρηθρική προστατεκτομή (TURP-TURIS). Απαιτούνται περαιτέρω τυχαιοποιημένες, πολυκεντρικές, ελεγχόμενες μελέτες υψηλότερης ποιότητας και μακράς διάρκειας, για την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων.

Σύσταση: Ισχύει **ασθενής** σύσταση (weak recommen-

dation) εφαρμογής της διπολικής ατμοποίησης του προστάτη ως τεχνικής εναλλακτικής της κλασικής διουρηθρικής προστατεκτομής (TURP) για την χειρουργική αντιμετώπιση της μέτριου – σοβαρού βαθμού συμπτωματολογίας από το κατώτερο ουροποιητικό σύστημα (ΣΚΟ) σε άνδρες με όγκο προστάτη 30-80 mL.

1β. Φωτοεκλεκτική εξάχνωση/ατμοποίηση του προστάτη με «Greenlight» λέιζερ

Η φωτοεκλεκτική ατμοποίηση αποτελεί τεχνική διουρηθρικής θεραπείας της αποφρακτικής διόγκωσης του προστάτη που χρησιμοποιεί ένα λέιζερ πλευρικής πυροδότησης 600 microns χωρίς άμεση επαφή με τους ιστούς. Έως σήμερα έχουν περιγραφεί τα λέιζερ καλίου-τιτανυλ-φωσφορικού (KTP) και τριβορικού λιθίου (LBO) που εκλύουν δέσμη λέιζερ με μήκος κύματος 532 nm, η οποία απορροφάται κατά σχεδόν εξ ολοκλήρου από την αιμοσφαιρίνη του αίματος, με αποτέλεσμα την ατμοποίηση του προστατικού ιστού και την δημιουργία πηκτικής βλάβης σε λεπτό στρώμα του υποκείμενου ιστού, εξασφαλίζοντας έτσι ασφαλή αιμόσταση. Κύριος στόχος της διαδικασίας είναι η αφαίρεση κατά το δυνατόν μεγαλύτερου όγκου του αδενώματος του προστάτη και η δημιουργία κοιλότητας στην προστατική ουρήθρα, η οποία θα εξασφαλίσει την ακώλυτη ροή ούρων.

Η φωτοεκλεκτική εξάχνωση/ατμοποίηση του προστάτη με λέιζερ (80W KTP, LBO 120W - LBO 180W) εμφανίζει υψηλότερη διεγχειρητική ασφάλεια όσον αφορά την επίτευξη αιμόστασης, σε σύγκριση με την κλασική TURP. Περιεγχειρητικές παράμετροι όπως ο χρόνος παραμονής του καθετήρα και η διάρκεια νοσηλείας είναι υπέρ της φωτοεξάχνωσης ενώ, η διάρκεια της χειρουργικής επέμβασης και ο κίνδυνος επανεπέμβασης είναι υπέρ της TURP. Φαίνεται ότι η μέθοδος αυτή είναι ιδιαίτερα ασφαλής για την θεραπεία ασθενών που λαμβάνουν αντιαιμοπεταλιακή ή αντιπηκτική αγωγή την οποία δεν μπορούν να διακόψουν. Ωστόσο, το επίπεδο των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων και η ποιότητα των υποστηρικτικών δημοσιεύσεων είναι χαμηλά και χωρίς δεδομένα μακροχρόνια παρακολούθησης, ειδικά για μεγάλο μέγεθος προστατικά αδενώματα αδένες (>100 mL).

Συστάσεις: 1) Ισχύει **ισχυρή** σύσταση (**Strong recommendation**) για εφαρμογή της τεχνικής φωτοεξάχνωσης του προστάτη με χρήση λέιζερ καλίου-τιτανυλ-φωσφορικού (KTP) [80-W /120 W/ 180 W 532-nm] σε άνδρες με μέτριου έως σοβαρού βαθμού ΣΚΟ και όγκο αδενώματος 30-80 mL ως εναλλακτική της διουρηθρικής εκτομής (TURP) και 2) ισχύει **ασθενής** σύσταση (**weak recommendation**) εφαρμογής της τεχνικής φωτοεξάχνωσης του προστάτη με χρήση λέιζερ τριβορικού λιθίου (LBO 80 W) ή καλίου-τιτανυλ-φωσφορικού (KTP 120 ή 180 W) για τη θεραπεία ασθενών που λαμβάνουν αντιαιμοπεταλιακή ή αντιπηκτική θεραπεία με όγκο προστάτη < 80 mL.

1γ. Τεχνικές εξάχνωσης / ατμοποίησης υπό διερεύνηση

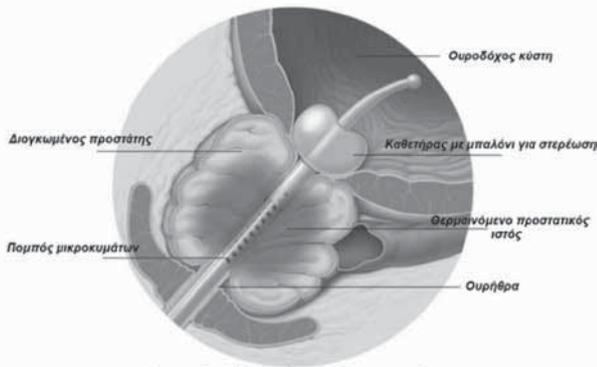
Εξάχνωση/ατμοποίηση του προστάτη με διοδικό λέιζερ (Diode laser)

Η ατμοποίηση του προστάτη με εφαρμογή λέιζερ διοδίου (120W/980nm) εμφανίζει παρόμοια ποσοστά βελτίωσης των κλινικών και ουροδυναμικών παραμέτρων ούρησης καθώς και υψηλή διεγχειρητική ασφάλεια κυρίως όσον αφορά την αιμόσταση ενώ, ο χρόνος διατήρησης του καθετήρα και η διάρκεια νοσηλείας είναι μικρότερα σε σύγκριση με την κλασική διουρηθρική προστατεκτομή. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι μπορεί να εμφανισθούν μετεγχειρητικά μέτριου-σοβαρού βαθμού δυσουρικά ενοχλήματα (πόνος και αίσθημα καύσου κατά την ούρηση), συχνουρία, επιτακτική ούρηση και επεισόδια επιτακτικού τύπου ακράτειας ούρων. **Σύσταση:** η εξάχνωση του προστάτη με χρήση λέιζερ διοδίου (120-W 980 nm) φαίνεται να είναι ικανοποιητική αιμόσταση σε ασθενείς που λαμβάνουν αντιπηκτική θεραπεία όμως, η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων και συστάσεων για την χρήση του περιορίζεται από τον μικρό αριθμό και την χαμηλή ποιότητα των διαθέσιμων μελετών και ως εκ τούτου, η αποτελεσματικότητα της τεχνικής χρήζει περαιτέρω συστηματικής διερεύνησης πριν την ευρεία κλινική εφαρμογή της.

2. Εναλλακτικές τεχνικές αφαίρεσης του προστατικού αδενώματος

2α. Διουρηθρική θεραπεία με μικροκύματα (Transurethral Microwave Therapy)

Αποτελεί μία από τις πρωτοποριακές μεθόδους ελάχιστου επεμβατικότητας για την αντιμετώπιση της αποφρακτικής διόγκωσης του προστάτη που περιγράφηκε πριν από 25 χρόνια περίπου. Ο μηχανισμός δράσης της βασίζεται στην μεταφορά ενέργειας ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων στον προστάτη που μετατρέπεται σε θερμότητα και έχει ως αποτέλεσμα την πηκτική νέκρωση τμήματος του προστατικού αδενώματος [Εικόνα 1]. Η τεχνική αυτή, που έχει υποστεί σημαντικές βελτιωτικές τροποποιήσεις διαχρονικά, περιλαμβάνει την εισαγωγή στην προστατική ουρήθρα ειδικού καθετήρα που περιέχει αντέννα εκπομπής μικροκυμάτων και ψυκτικό σύστημα, καθώς και καθετήρα/αισθητήρα μέτρησης θερμοκρασίας που τοποθετείται στο ορθόν (τελική μοίρα εντέρου). Η εκπεμπόμενη δέσμη μικροκυμάτων επιτυγχάνει άνοδο της θερμοκρασίας του προστατικού ιστού κατά ελάχιστο στους 45°C με συνέπεια νέκρωσή του και σταδιακά (μέσα στις επόμενες εβδομάδες) διέυρυνση/διάνοιξη της προστατικής ουρήθρας (δημιουργία κοιλότητας). Αντένδειξη εφαρμογής της μεθόδου αποτελεί η παρουσία ευμεγέθους «μέσου» λοβού του προστάτη που προβάλλει εντός της κύστης και λειτουργεί ως αποφρακτική σφαιρική βαλβίδα («ball valve»). Γενικά, η θεραπεία με μικροκύματα θεωρείται ασφαλής επέμβαση με πολύ μικρό ποσοστό επιπλοκών (π.χ. χαμηλό ποσοστό

Εικόνα 1: Διουρηθρική θερμοθεραπεία προστάτη με μικροκύματα (Microwaves)

(www.webhealth.gr/therapeia-kaloithous-yperplasias-tou-prostati)

εμφάνισης αιμορραγίας ή διαταραχών εκσπερμάτισης) που δεν απαιτεί παραμονή σε θεραπευτικό κέντρο. Η ισχύουσα σύσταση (**ασθενής και υπό όρους**) είναι ότι «θα μπορούσε» να χρησιμοποιηθεί σε μέτριου βαθμού διόγκωση του προστάτη όμως, οι μεταγενέστερες τεχνολογικές εξελίξεις στο πεδίο των ελάχιστα επεμβατικών, φαίνεται ότι σταδιακά την έχουν σημαντικά παραγκωνίσει.

2β. Διουρηθρική αφαίρεση προστάτη με ραδιοσυχνότητες (Trans Urethral Needle Ablation -TUNA)

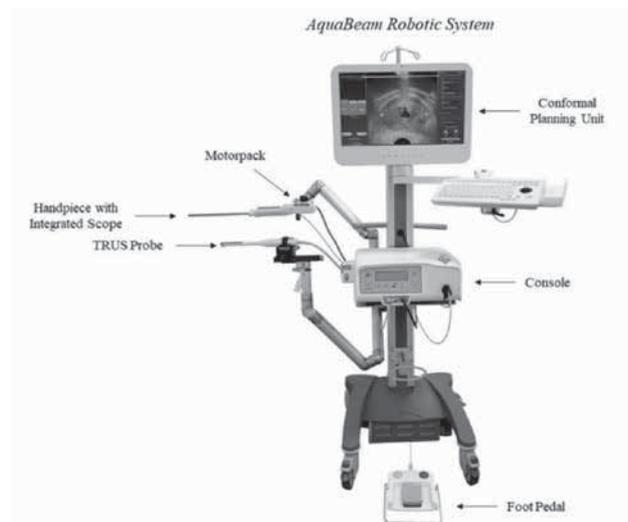
Η τεχνική περιλαμβάνει την εισαγωγή και καθήλωση στους πλάγιους λοβούς του προστάτη ειδικών βελόνων που εκπέμπουν ραδιοσυχνότητες (RF) ενδιάμεσης έντασης με συνέπεια αύξηση της θερμοκρασίας και πηκτική νέκρωση του ιστού του προστάτη. Συνηθέστερα, ο ιστός θερμαίνεται στους 110°C σε ισχύ RF 456 kHz για περίπου 3 λεπτά ανά συνεδρία και το τελικό αποτέλεσμα είναι η δημιουργία κοιλότητας και διάνοιξη της προστατικής ουρήθρας που διευκολύνει την ούρηση. Σήμερα, **δεν ισχύει** σύσταση εφαρμογής της μεθόδου (**Γνώμη ειδικού**).

2γ. Αφαίρεση προστατικού ιστού με ρομποτικά καθοδηγούμενη υδροβολή (Aquablation) – [Robotic Waterjet Treatment : σύστημα AQUABEAM®]

Το ρομποτικό σύστημα AquaBeam βασίζεται στην αρχή της υδροβολής για την απομάκρυνση μέρους του προστατικού αδενώματος, ενώ διατηρεί αθικτες τις κολλαγόνες δομές όπως τα αιμοφόρα αγγεία και την χειρουργική κάψα του προστάτη. Η χειρουργική επέμβαση πραγματοποιείται υπό γενική ή ραχιαία αναισθησία και ο τεχνολογικός εξοπλισμός που απαιτείται περιλαμβάνει ειδικό μηχανοκίνητο ρομποτικό βραχίονα (Robotic Handpiece), κονσόλα και μονάδα σύμμορφου ψηφιακού σχεδιασμού (CPU), δυνατότητα ταυτόχρονης κυστεοσκοπικής παρακολούθησης και μονάδα διορθικού υπερήχου που χρησιμοποιείται τόσο προεγχειρητικά για την «χαρτογράφηση» και ασφαλή καθορισμό των ορίων της περιοχής που πρέπει να εκταμεί με στόχο την προστασία των ανατομικών δομών που ελέγχουν την εγκράτεια ούρων, στύση και εκσπερμάτιση, όσο

και κατά την διάρκεια της επέμβασης για την παρακολούθηση/έλεγχό της [Εικόνα 2]. Ο προστατικός ιστός αφαιρείται με εκτόξευση πίδακα φυσιολογικού ορού υψηλής πίεσης από την διουρηθρική τοποθετημένη ρομποτική χειρολαβή στην προστατική ουρήθρα, υπό την καθοδήγηση του διορθικού υπερήχου σε πραγματικό χρόνο, χωρίς χρήση θερμικής ενέργειας. Μετά την ολοκλήρωση της αφαίρεσης και εφόσον απαιτείται αιμόσταση, πραγματοποιείται με ηλεκτροκαυτηρίαση (θερμική ενέργεια) μέσω κυστεοσκοπίου/ρεζεκτοσκοπίου (διαθερμία) ή με πίεση μέσω μπαλονιού καθετήρα σε ελαφρά έλξη ή με χρήση λέιζερ χαμηλής ισχύος.

Σε μεσοπρόθεσμο χρονικό διάστημα παρακολούθησης, η τεχνική Aquablation φαίνεται ότι είναι εξίσου αποτελεσματική ως προς την βελτίωση των υποκειμενικών (συμπτώματα) και ουροδυναμικών παραμέτρων (αντικειμενικές μετρήσεις) ούρησης, σε σύγκριση με την κλασική διουρηθρική εκτομή (TURP), σε ασθενείς με ΣΚΟ και όγκο προστάτη μεταξύ 30-80 mL. Ωστόσο, εξακολουθούν να

Εικόνα 2: Ρομποτικό σύστημα υδροβολής του προστάτη Aquabeam®

(www.google.com/search?q=aquabeam+images&rlz)

υπάρχουν ερωτηματικά σχετικά με τις καλύτερες μεθόδους για την επίτευξη αιμόστασης μετά τη θεραπεία ενώ, απαιτείται περαιτέρω μακροπρόθεσμη παρακολούθηση για την αξιολόγηση της κλινικής αξίας της μεθόδου.

Συστάσεις: 1) Ισχύει **ασθενής** σύσταση (**weak recommendation**) για την εφαρμογή της μεθόδου ρομποτικής θεραπείας με υδροβολή (Aquablation) ως εναλλακτική θεραπεία της διουρηθρικής προστατεκτομής (TURP) σε ασθενείς με μέτρια έως σοβαρού βαθμού συμπτωματολογία ούρησης και όγκο προστάτη 30-80 mL, 2) ισχύει **ισχυρή** σύσταση (**strong recommendation**) για την ανάγκη προεγχειρητικής ενημέρωσης των ασθενών για την πιθα-

νότητα μετεγχειρητικής αιμορραγίας, την έλλειψη δεδομένων μακροχρόνιας παρακολούθησης καθώς και ότι η μέθοδος παραμένει υπό διερεύνηση.

26. Εμβολισμός της προστατικής αρτηρίας

Ο εμβολισμός της προστατικής αρτηρίας που αποσκοπεί στην ισχαιμία, νέκρωση και συρρίκνωση τμήματος του προστάτη διενεργείται συνήθως ως ημερήσια επέμβαση υπό τοπική αναισθησία, με παρακέντηση της μηριαίας (κάτω άκρο) ή της κερκιδικής (άνω άκρο) αρτηρίας. Της επέμβασης προηγείται ψηφιακή αφαιρετική αγγειογραφία με την οποία σκιαγραφείται η αγγειακή ανατομία και επιλέγεται η κατάλληλη προστατική αρτηρία και κλάδοι της, τα οποία και εμβολίζονται με χρήση ποικίλων υλικών. Σε δύσκολες περιπτώσεις (εκτεταμένη αθηροσκλήρωση, αρτηριακές ανατομικές παραλλαγές, παρουσία δυσμενών παράπλευρων παραγόντων) μπορεί να απαιτηθεί αξονική ή μαγνητική αγγειογραφία για τον καλύτερο σχεδιασμό της επέμβασης. Αυτή η τεχνικά απαιτητική διαδικασία διενεργείται από επεμβατικό ακτινολόγο με ειδική εκπαίδευση και εξειδίκευση ενώ, η επιλογή των κατάλληλων ασθενών πρέπει να γίνεται από διεπιστημονική ομάδα αποτελούμενη από ουρολόγους, επεμβατικούς ακτινολόγους και ιατρούς άλλων ειδικοτήτων ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των περιστατικών.

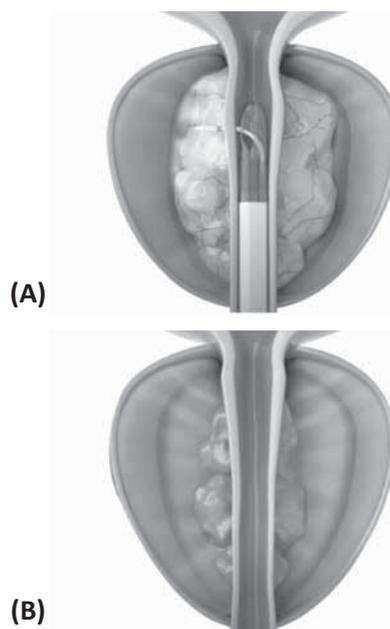
Γενικά, ο εμβολισμός της προστατικής αρτηρίας είναι λιγότερο αποτελεσματικός όσον αφορά στην βελτίωση των συμπτωμάτων και των ουροδυναμικών παραμέτρων ούρησης και απαιτεί μεγαλύτερο χρόνο επέμβασης ενώ, η συνολική απώλεια αίματος, ο χρόνος διατήρησης ουρηθρικού καθετήρα και ο συνολικός χρόνος νοσηλείας είναι μικρότερα σε σχέση με την διουρηθρική προστατεκτομή (TURP). Υπάρχουν δεδομένα που υποστηρίζουν ότι η τεχνική αποδίδει καλύτερα σε μεγαλύτερου μεγέθους προστάτες όμως, απαιτούνται περαιτέρω μελέτες μακροπρόθεσμης παρακολούθησης και σύγκρισης των αποτελεσμάτων με άλλες ελάχιστον επεμβατικές μεθόδους, προκειμένου να διευκρινισθεί ποιοί είναι οι καταλληλότεροι ασθενείς και να τεκμηριωθεί η κλινική εφαρμοσιμότητα της.

Συστάσεις: 1) Ισχύει **ασθενής** σύσταση (**weak recommendation**) διενέργειας εμβολισμού της προστατικής αρτηρίας σε άνδρες με μέτρια έως σοβαρή ΣΚΟ που επιθυμούν ελάχιστα επεμβατικές θεραπευτικές επιλογές και αποδέχονται λιγότερο βέλτιστα αποτελέσματα σε σύγκριση με τη διουρηθρική εκτομή του προστάτη. 2) Ισχύει **ισχυρή** σύσταση (**strong recommendation**) διενέργειας της επέμβασης αυτής σε εξειδικευμένες νοσηλευτικές μονάδες που διαθέτουν διεπιστημονική ομάδα συνεργαζόμενων ουρολόγων και επεμβατικών ακτινολόγων για την επιλογή των κατάλληλων ασθενών οι οποίοι ενημερώνονται εκτενώς ότι ο εμβολισμός της προστατικής αρτηρίας παραμένει θεραπευτική επιλογή υπό μελέτη και δίνουν την συγκατάθεσή τους.

2ε. Εναλλακτικές τεχνικές αφαίρεσης υπό διερεύνηση

Θερμική θεραπεία του προστάτη με υδρατμούς (ατμοθεραπεία): Το σύστημα REZUM®

Η αρχή λειτουργίας του Rezum βασίζεται στο φυσικό φαινόμενο της συναγωγής θερμότητας (thermal convection) δηλαδή, την ταχεία μεταφορά θερμικής ενέργειας από ένα υλικό με υψηλή σε ένα άλλο με χαμηλότερη θερμότητα. Με χρήση ραδιοσυχνότητας υψηλής ισχύος το σύστημα Rezum δημιουργεί και αποθηκεύει θερμική ενέργεια υπό την μορφή υδρατμών (vapour/steam) που μεταφέρεται και εγχέεται στον προστάτη μέσω ειδικής διουρηθρικής βελόνας. Στην συνέχεια, ο ατμός διαχέεται μέσα στον προστατικό ιστό όπου και απελευθερώνει αποθηκευμένη θερμική ενέργεια υψηλής ισχύος, με αποτέλεσμα νέκρωση των κυτταρικών στοιχείων, αποδόμηση της αρχιτεκτονικής του προστάτη και σταδιακά, μετά παρέλευση 1-3 μηνών, συρρίκνωση του και διάνοιξη του αυλού της ουρήθρας [Εικόνα 3]. Η επέμβαση πραγματοποιείται σε χώρο χειρουργείου υπό τοπική αναισθησία σε συνδυασμό με ελαφρά νάρκωση και συνήθως διενεργούνται 1-3 εγχύσεις σε κάθε πλάγιο λοβό και 1-2 στον μέσο λοβό.

Εικόνα 3: **Μέθοδος REZUM:** (A) Διουρηθρική έγχυση υδρατμών υψηλής θερμικής ενέργειας ενδοπροστατικά με ειδική βελόνα – (B) Συρρίκνωση του προστατικού αδενώματος 1-3 μήνες μετά την ατμοθεραπεία (<https://urosurg.gr/ypiresies/rezum-therapeia-yperplasias-prostati-me-ydratmoys>)

Η έως τώρα αποτίμηση της αποτελεσματικότητας της μεθόδου βασίζεται σε δύο ανασκοπήσεις των διάφορων σχετικών μελετών. Σύμφωνα με τα ευρήματα της πρώτης, η μέθοδος Rezum επιτυγχάνει βελτίωση στα συμπτώματα ούρησης που υπερβαίνει τις ελάχιστες κλινικές απαιτήσεις,

διατηρεί την λειτουργία εκσπερμάτισης και εμφανίζει μικρό ποσοστό ανάγκης για επανεπέμβαση στα τέσσερα χρόνια παρακολούθησης. Κατά συνέπεια, προτείνεται ως χρήσιμη προσθήκη στην φαρέτρα των θεραπευτικών επιλογών της αποφρακτικής διόγκωσης του προστάτη. Αντίθετα, η άλλη μελέτη (ανασκόπηση Cochrane) υπογραμμίζει ότι η αξιοπιστία των δεδομένων σχετικά με την αποτελεσματικότητα της μεθόδου κυμαίνεται από μέτρια έως χαμηλή, με περιορισμούς και μεθοδολογικές ανακρίβειες που καταγράφηκαν κατά την αξιολόγησή τους να αποτελούν τους κύριους λόγους υποβάθμισης της αξιοπιστίας των αποδεικτικών/υποστηρικτικών στοιχείων. Συμπερασματικά, απαιτούνται περαιτέρω καλά σχεδιασμένες μελέτες σύγκρισης με θεραπευτικές μεθόδους αναφοράς (π.χ. TURP) για να επιβεβαιωθούν τα πρώτα υποσχόμενα αποτελέσματα και να εκτιμηθεί και στην συνέχεια επικυρωθεί η μέσο, και μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητα και ασφάλεια της ατμοθεραπείας του προστάτη.

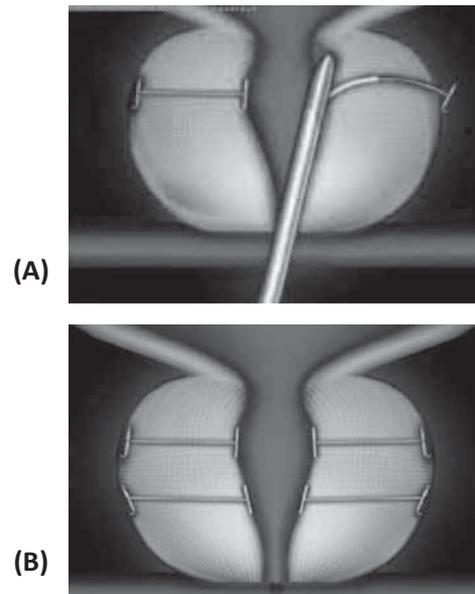
Συστάσεις: 1) Ισχύει **μέτρια** σύσταση (χαμηλό επίπεδο υποστηρικτικών αποδεικτικών στοιχείων) διενέργειας ατμοθεραπείας ως θεραπευτική επιλογή σε ασθενείς με αποφρακτική διόγκωση προστάτη μεγέθους 30-80cc και 2) ισχύει **ασθενής** σύσταση (σύσταση υπό όρους) ότι μπορεί να προσφερθεί ως θεραπευτική επιλογή σε επιλεγμένους ασθενείς που επιθυμούν διατήρηση της στυτικής και εκσπερματιστικής λειτουργίας καθώς, σε σύγκριση με άλλες χειρουργικές επεμβάσεις, η ατμοθεραπεία έχει μεγαλύτερη πιθανότητα προφύλαξης της σεξουαλικής λειτουργίας.

3. Μη αφαιρετικές τεχνικές

3α. Μηχανική διάταση της προστατικής ουρήθρας (Prostatic Urethral Lift) : το σύστημα UROLIFT®

Η μέθοδος ενδοουρηθρικής τοποθέτησης του μηχανισμού/συστήματος Urolift αποτελεί μια νέα, ελάχιστα επεμβατική προσέγγιση που εφαρμόζεται υπό τοπική ή γενική αναισθησία. Οι διογκωμένοι και αποφρακτικοί πλάγιοι λοβοί του προστάτη συμπιέζονται/απωθούνται από μικρά, αυτοσυγκρατούμενα εμφυτεύματα δίκην «καρφιδών» νιτινόλης (κράμα νικελίου/τιτανίου) που τοποθετούνται ενδοσκοπικά και παραμένουν μόνιμα στον προστατικό ιστό [Εικόνα 4]. Αποτέλεσμα είναι η διάταση και διάνοιξη της προστατικής ουρήθρας, που εξασφαλίζει την ελεύθερη ροή ούρων.

Η μέθοδος Urolift φαίνεται ότι επιτυγχάνει αξιόλογη βελτίωση των συμπτωμάτων (IPSS score), ουροδυναμικών παραμέτρων (Qmax) και της ποιότητας ζωής των ασθενών, η βελτίωση όμως αυτή εκτιμάται ως υποδεέστερη της κλασικής διουρηθρικής προστατεκτομής στους 24 μήνες. Αξιοσημείωτη είναι η μικρή συχνότητα εμφάνισης σεξουαλικών παρενεργειών όπως η διαταραχή της εκσπερμάτισης. Σχετικές αντενδείξεις εφαρμογής της αποτελούν η παρουσία μέσου λοβού του προστάτη, για την αντιμετώ-

Εικόνα 4: Σύστημα UROLIFT®: (Α) διουρηθρική τοποθέτηση των αυτοσυγκρατούμενων εμφυτευμάτων (καρφιδών) συμπίεσης του προστάτη, (Β) τελικό αποτέλεσμα με διάνοιξη του αυλού της ουρήθρας.

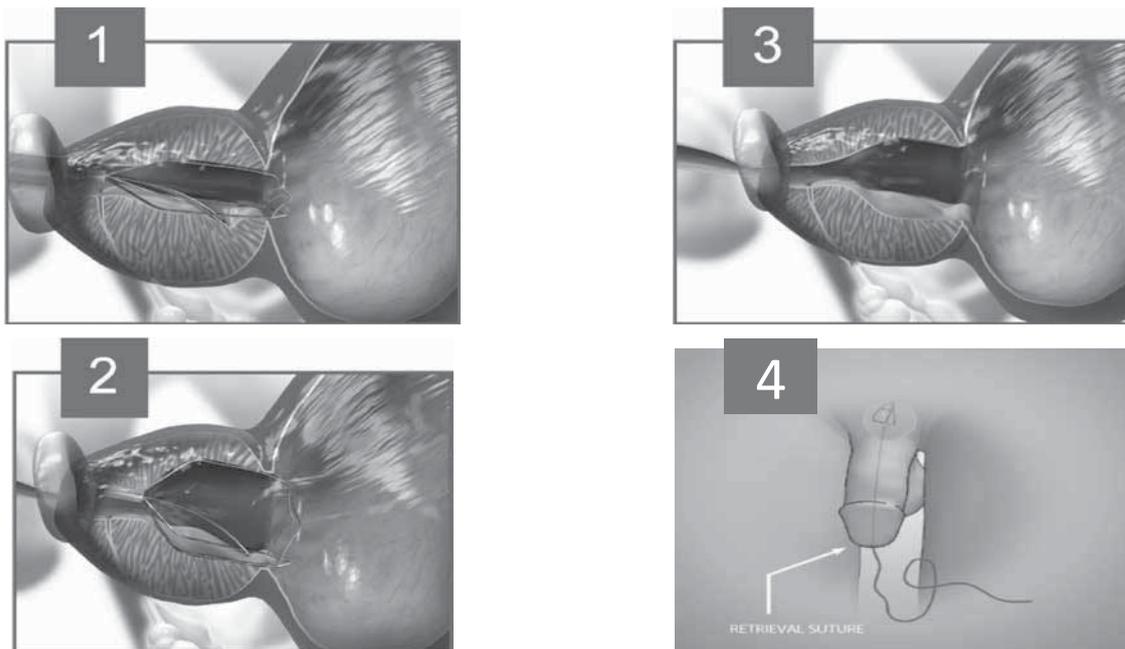
(www.urolift.com)

πιση του οποίου έχει προταθεί τροποποίηση της τεχνικής καθώς και το μεγάλο μέγεθος του προστάτη. Προς το παρόν όμως, υπάρχουν περιορισμένα δεδομένα για την αποτελεσματικότητα της μεθόδου στις περιπτώσεις αυτές. Γενικά, οι ασθενείς θα πρέπει να ενημερώνονται ότι οι μακροχρόνιες επιδράσεις, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας επανάληψης της θεραπείας αυτής δεν έχουν αξιολογηθεί και ότι, απαιτούνται περαιτέρω μελέτες για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της μεθόδου σε σύγκριση με άλλες, καταξιωμένες τεχνικές.

Σύσταση: Ισχύει **ισχυρή** σύσταση (**strong recommendation**) διάτασης της προστατικής ουρήθρας με το σύστημα Urolift σε άνδρες με ΣΚΟ που επιθυμούν διατήρηση της εκσπερμάτισης και με μέγεθος προστάτη <70ml χωρίς μέσο λοβό.

3β. Ενδοπροστατική έγχυση ουσιών

Ποικίλοι φαρμακευτικοί παράγοντες έχουν εγχυθεί ενδοπροστατικά (τοξίνη αλλαντίασης-A [BoNT-A ή BOTOX], τριφλουτική φεξαποτίδη [NX-1207], παράγων PRX302) σε μία προσπάθεια βελτίωσης της συμπτωματολογίας ούρησης συνεπεία αποφρακτικής διόγκωσης του προστάτη. Ο μηχανισμός δράσης τους είναι είτε με αναστολή της απελευθέρωσης νευροδιαβιβαστών στις νευρικές απολήξεις (χολινεργικοί νευρώνες) του προστάτη ή με ενεργοποίηση του μηχανισμού κυτταρικής απόπτωσης (προγραμματισμένου κυτταρικού θανάτου) μέσω του οποίου επέρχεται ατροφία και συρρίκνωση του προστατικού αδενώματος. Τα έως τώρα κλινικά δεδομένα δεν έχουν καταδείξει σημαντική αποτελεσματικότητα (βελτίωση της ούρησης) των ουσιών αυτών

Εικόνα 5: Σύστημα iTIND® : (1)&(2) τοποθέτηση στην προστατική ουρήθρα, έκπτυξη του συρμάτινου (νιτινόλη) βρόχου και διατήρηση του για 5-7 ημέρες, (3) τελικό αποτέλεσμα με διάνοιξη του αυλού της προστατικής ουρήθρας και του αυχένα (εξόδου) της ουροδόχου κύστης, (4) ράμμα έλξης και αφαίρεσης του συστήματος στο ιατρείο μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

(<https://www.olympus-europa.com/medical/en/Products-and-Solutions/Products/Product/iTind.html>)

σε σύγκριση με εικονικό φάρμακο και απαιτούνται περαιτέρω κλινικές μελέτες για εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Κατά συνέπεια, υπάρχει **ισχυρή** σύσταση (**strong recommendation**) να μην εφαρμόζεται η ενδοπροστατική θεραπεία με ενέσεις (κυρίως αλλαντοτοξίνης-A/BOTOX) σε ασθενείς με συμπτωματική αποφρακτική διόγκωση προστάτη.

3γ. Μη αφαιρετικές τεχνικές υπό διερεύνηση

Σύστημα iTIND®

Το iTIND αποτελεί προσωρινά εμφυτευόμενη συσκευή σχεδιασμένη για την αναδιαμόρφωση του αυχένα της ουροδόχου κύστης και της προστατικής ουρήθρας. Αποτελείται από τρία επιμήκη σύρματα νιτινόλης (κράμα νικελίου/τίτανιου) και ίδιας σύστασης κεντρικό νήμα/σύρμα συγκράτησης (αγκύρωσης) και απελευθέρωσης που φέρει πλαστική επικάλυψη. Υπό ενδοσκοπικό έλεγχο (κυστεοσκόπηση) και τοπική ή ελαφρά γενική αναισθησία (νοσηλεία ημέρας) το συρμάτινο αυτό πλέγμα τοποθετείται στην προστατική ουρήθρα και στην συνέχεια εκπτύσσεται προκαλώντας πίεση και διάταση του προστάτη στις ώρες 12^η-5^η-7^η [Εικόνα 5]. Το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (τρόπος δράσης) είναι η συμπίεση του αποφρακτικού προστατικού ιστού από την εκπτυγμένη συσκευή που, ασκώντας ακτινική τάση και αφού παραμείνει στην θέση της για 5-7 ημέρες, αναμένεται να προκαλέσει εντοπισμένη ισχαιμική νέκρωση σε καθορισμένες περιοχές του προστάτη και δημιουργία διαμήκων καναλιών που βελτιώνουν την ροή των ούρων.

Η αφαίρεση της συσκευής πραγματοποιείται εύκολα χωρίς επέμβαση στο ιατρείο.

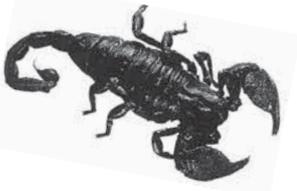
Τυχαιοποιημένες ελεγχόμενες δοκιμές που συγκρίνουν το iTIND με τεχνικές αναφοράς βρίσκονται σε εξέλιξη και ως εκ τούτου, προς το παρόν, δεν έχουν εκδοθεί ασφαλείς συστάσεις για την κλινική εφαρμογή της.

Συμπερασματικά, η επιλογή της κατάλληλης θεραπείας της αποφρακτικής καλοήθους διόγκωσης του προστάτη (φαρμακευτική, χειρουργική, μη επεμβατική) εξαρτάται από τα δεδομένα της αξιολόγησης του ασθενούς και την ικανότητα της θεραπείας να επιφέρει δραστικές αλλαγές σε αυτά, τις θεραπευτικές προτιμήσεις τού κάθε ασθενούς και τις ρεαλιστικές προσδοκίες που πρέπει να ικανοποιηθούν όσον αφορά την ταχύτητα βελτίωσης των συμπτωμάτων, την αποτελεσματικότητα και τις παρενέργειες της μεθόδου, την βελτίωση της ποιότητας ζωής και την διαχρονική εξέλιξη της νόσου. Όσον αφορά ειδικότερα στην επιλογή της χειρουργικής τεχνικής, αυτή εξαρτάται από το μέγεθος του προστάτη, τις συννοσηρότητες του ασθενούς, την δυνατότητα λήψης αναισθησίας, τις προτιμήσεις των ασθενών και την προθυμία τους (ενημερωμένη συγκατάθεση) να αποδεχτούν συγκεκριμένες παρενέργειες που σχετίζονται με τη χειρουργική επέμβαση, τη διαθεσιμότητα του χειρουργικού εξοπλισμού και την εμπειρία του χειρουργού με τις ποικίλες διατιθέμενες χειρουργικές τεχνικές. ■

Επίκαιρο Κεντρί

Του Υποναυάρχου (Ο) ε.α. **Νικόλαου Τσαπαράζη ΠΝ**
 Του Πλοιάρχου (Ε) ε.α. **Γρηγόριου Γεωργακόπουλου ΠΝ**

Ιστορικές συμπτώσεις

Πολλές ιστορικές σημειώσεις άλλαξαν τον ρου της ιστορίας της ανθρωπότητας συνεβησαν την ίδια ημερομηνία και τον ίδιο μήνα.

Στις 6 Αυγούστου του 1945 οι Αμερικανοί καταστρέφουν την Χιροσίμα με το νέο όπλο και σκοτώνονται 70.000 άνθρωποι με αποτέλεσμα η Ιαπωνία να αναγκαστεί να συνθηκολογήσει άνευ όρων.

Στην ίδια μέρα, 6 Αυγούστου 1976, οι Τούρκοι θα βγάλουν το «ΧΟΡΑ» στο Αιγαίο, παραβιάζοντας την υφαλοκρηπίδα της Ελλάδας.

Το 1801 θα γίνει η μεταφορά της πρώτης μετόπης του Παρθενώνα στην Αγγλία, από τον λόρδο Έλγιν.

Το 1831 ο Μιαούλης λόγω διχόνοιας με τον Κυβερνήτη της Ελλάδας Καποδίστρια, θα πυρπολήσει τον στόλο στο Ναύσταθμο του Πόρου, μια αντεθνική πράξη που θα τον ακολουθεί σε όλη του τη ζωή, αν και υπήρξε μέγας ναυμάχος και στήριξε την Επανάσταση των Ελλήνων ενάντια στους Τούρκους.

Η κλιματική αλλαγή. Μύθος ή Πραγματικότητα

Η κλιματική αλλαγή εδώ και χρόνια συζητείται από ειδικούς και επιστήμονες. Ότι δηλαδή λόγω των ρύπων που εκπέμπουν τα ολονέν αυξανόμενα εργοστάσια των πλέον βιομηχανικών χωρών, έχουν μεταβάλλει το κλίμα της γης. Επί του θέματος αυτού υπάρχει η εξής απορία. Για το τώρα έχουμε απάντηση για την εποχή που ο άνθρωπος ζούσε σε πρωτόγονη κατάσταση, πώς συνέβαιναν ακραία καιρικά φαινόμενα π.χ. ο κατακλυσμός του Νώε. Επομένως το ερώτημα είναι: ο άνθρωπος με τις ενέργειές του βοηθάει στη μεταβολή του κλίματος ή υπάρχει μία φυσική δεοντολογία, όπως αναφέρουν οι πηγές της Γεωφυσικής.

Η Ουκρανική κρίση

Η εύθραυστη ισορροπία των μεταπολεμικών χρόνων χάθηκε σχεδόν συγχρόνως με τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και εκτός από τα ερείπια και τις εκατόμβες των νεκρών που θα μετρηθούν μετά τη λήξη του, ο πόλεμος αυτός δημιούργησε και παρεπόμενες συνέπειες, στην ενέργεια και στην οικονομία, στην οποία θα κληθεί να πληρώσει όλη η ανθρωπότητα.

Πέραν των ανωτέρω απελευθέρωσε και αναθεώρησε τις ιδεολογίες άλλων δυνάμεων για διεκδίκηση και αναδιάρθρωση νέων συνόρων όπως στα Βαλκάνια. Π.χ. οι συγκρούσεις μεταξύ Σέρβων-Αλβανών στο Κοσσυφοπέδιο. Επίσης η στάση της Τουρκίας στο Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο. Αυτή ενθαρρύνεται από τη Ρωσική επέμβαση καθώς και η σινοαμερικανική ένταση στη

Φορμό, και άλλα πολλά που υπάρχουν αλλά ακόμη δεν αναδεικνύονται και φθάνουμε στη ρήση του φιλοσόφου Ηρακλείτου που έλεγε «πόλεμος πατήρ πάντων, άλλους ελευθέρους κάνει και άλλους δούλους».

Η Τουρκική απειλή πλανάται εδώ και 48 χρόνια

Οι Έλληνες από ιδιοσυγκρασία δεν είναι μνησικακος λαός είναι φιλόξενοι, ξεχνούν γρήγορα και μεταφέρουν διαχρονικά μέσα τους τον «Ξένιο Δία». Λυπούνται και περιθάλπουν μετανάστες που έρχονται νόμιμα ή παράτυπα από απέναντι ως πρόσφυγες πολέμου. Αυτό βέβαια είναι καλό και κακό. Καλό διότι έτσι προάγουν τη πολιτισμική τους ταυτότητα, κακό διότι δεν διδάσκονται από τα λάθη τους.

Ήδη οι Έλληνες επί 48 χρόνια απειλούνται από την Τουρκία, και εμείς κάνοντας χρήση του καλού μας εαυτού θα βοηθήσουμε την Τουρκία να μπει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αγνοώντας τις ύπουλες κινήσεις τους για να προσαρτήσουν όλη την Κύπρο. Ευτυχώς έστω και την τελευταία στιγμή, καταλάβαμε με τις αλληπάλληλες προκλήσεις εναντίον της Ελλάδας, τόσο σε ρητορικό επίπεδο όσο και σε πρακτικό. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε πάντα σε ετοιμότητα να αντιμετωπίσουμε κάθε πρόκληση είτε στην ξηρά είτε στη θάλασσα.

Οι συνέπειες της πανδημίας στην οικογένεια

Η πρώτη συνέπεια της κρίσης ήταν η απομάκρυνση των πιστών από την εκκλησία. Οι ηλικιωμένοι λόγω φόβου και συνωστισμού δεν πηγαίνουν στην εκκλησία, με αποτέλεσμα να έχουν συνειδησιακό πρόβλημα. Αλλά το μεγαλύτερο κακό δημιουργήθηκε στις σχέσεις των ανθρώπων που απομακρύνθηκαν, λόγω του φόβου της μετάδοσης του covid και σε άλλα άτομα ή και μέλη της οικογένειας, με αποτέλεσμα οι σχέσεις ακόμη και συγγενών να παραμένουν χαλαρές. Πέραν των ανωτέρω σε διάφορες οικογένειες υπήρχαν διάφορα προβλήματα τα οποία με τη συμβουλή συγγενών ή φίλων τα ξεπερνούσαν.

Σήμερα λόγω της κλεισούρας και της απομόνωσης των ανθρώπων τα προβλήματα αυτά γιγαντώθηκαν και έφθασαν στο έγκλημα... Δεν υπάρχει μέρα να μην ακούσεις από την τηλεόραση εγκληματικές και κακοποιητικές πράξεις και το πλείστον σε βάρος των γυναικών... Η πανδημία του covid 19 θα περάσει, ελπίζουμε σύντομα, δεν πρέπει όμως οι πληγές της να στιγματίσουν το μέλλον της οικογένειας και της κοινωνίας μας...

ΕΝΩΣΗ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ (Ν.Π.Δ.Δ.)

Αθήνα 18-07-2022 - Αριθμ. Πρωτ.: 167/2022

Θέμα: «Διορισμός νέων Διοικητικών Συμβουλίων Παραρτημάτων. Βορείου Ελλάδος. ΒΔ Ελλάδος. Σαλαμίνας. Πόρου. ΝΔ Ελλάδος. Νομού Ηλείας και Κρήτης για την τριετία 2022-2025»**ΣΧΕΤ.:** Πρακτικό ΔΣ/ΕΑΑΝ Υπτ. Αριθμ. Π-03/14-07-2022 Θέμα 4°

Σύμφωνα με ανωτέρω σχετικό σας γνωρίζουμε των διορισμό των νέων Διοικητικών Συμβουλίων των Παραρτημάτων ΕΑΑΝ, για την τριετία 2022-2025 ως ακολούθως:

α. Παράρτημα ΕΑΑΝ Βορείου Ελλάδος

1. Υποναύαρχος ε.α. Δημήτριος Ν.Τσαϊλάς ΠΝ ως Πρόεδρος
2. Σημαιοφόρος ε.α. (Ε) Ιωάννης Τσελεκίδης ΠΝ ως Αντιπρόεδρος
3. Αντιπλοίαρχος ε.α. (Ε) Κων/νος Επιτρόπου ως μέλος
4. Ανθυπασπιστής ε.α. (ΜΗΧ) Αθανάσιος Δεληδιαμαντής ΠΝ ως μέλος
5. Ανθυπασπιστής ε.α. ΛΣ Δήμος Γογοδώνης ως μέλος

β. Παράρτημα ΕΑΑΝ Βορειοδυτικής Ελλάδος

1. Αρχιπλοίαρχος ε.α. (Μ) Δημήτριος Κουτσοδόντης ΠΝ ως Πρόεδρος
2. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Σπυρίδων Πιτσιάκος ΠΝ ως Αντιπρόεδρος
3. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Χαράλαμπος Κανταρέλης ΠΝ ως μέλος
4. Υποπλοίαρχος ε.α. (Ε) Σπυρίδων Κολοβός ΠΝ ως μέλος
5. Σημαιοφόρος ε.α. (Ε) Βασίλειος Γεωργάτος ΠΝ ως μέλος
6. Πλωτάρχης ε.α. (Ε) Μαρία Σουρβίνου ΠΝ ως αναπληρωματικό μέλος
7. Αντιπλοίαρχος ε.α. ΛΣ Αθανάσιος Μετάλλινος ως αναπληρωματικό μέλος
8. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Στέφανος Γάκης ΠΝ ως αναπληρωματικό μέλος

γ. Παράρτημα ΕΑΑΝ Σαλαμίνας

1. Υποναύαρχος ε.α. (Μ) Γεώργιος Κουτσούκος ΠΝ ως Πρόεδρος
2. Υποναύαρχος ε.α. Δημήτριος Λαδουκάκης ΠΝ ως Αντιπρόεδρος
3. Αρχιπλοίαρχος ε.α. Φίλιππος Ανδριανός ΠΝ ως μέλος
4. Πλωτάρχης ε.α. (Ε) Νικόλαος Γραμματικός ΠΝ ως μέλος
5. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Ανάργυρος Περδικούρης ΠΝ ως μέλος
6. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Στυλιανός Στάμπαμπας ως αναπληρωματικό μέλος
7. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Αθανάσιος Σκαρλάτος ΠΝ ως αναπληρωματικό μέλος
8. Ανθυπασπιστής ε.α. (ΗΝ/ΔΒ) Μιχαήλ Βιλλιώτης ως αναπληρωματικό μέλος

δ. Παράρτημα ΕΑΑΝ Πόρου

1. Αρχιπλοίαρχος ε.α. (Δδ) Γεώργιος Αλιφέρης ΠΝ ως Πρόεδρος
2. Υποπλοίαρχος ε.α. (Ε) Αθανάσιος Σακελλαράκης ΠΝ ως Αντιπρόεδρος
3. Υποπλοίαρχος ε.α. (Ε) Κων/νος Φαλιέρος ΠΝ ως μέλος
4. Ανθυποπλοίαρχος ε.α. (Ε) Ουρανία Γιαννακοπούλου ΠΝ ως μέλος
5. Ανθυπασπιστής ε.α. ΛΣ Δημήτριος Πολυσόπουλος ως μέλος

ε. Παράρτημα ΕΑΑΝ Νοτιοδυτικής Ελλάδος

1. Αντιναύαρχος ε.α. (Ο) Δημήτριος Μποϊλές ΠΝ ως Πρόεδρος
2. Αντιπλοίαρχος ε.α. (Ε) Δημήτριος Τρανσάνης ΠΝ ως Αντιπρόεδρος
3. Αντιπλοίαρχος ε.α. (Ε) Νικόλαος Βαϊνάς ΠΝ ως μέλος

4. Ανθυπασιιστής ε.α. (ΔΙΑΧ) Τασία Δημητροπούλου ΠΝ ως μέλος
5. Πλωτάρχης ε.α. ΛΣ Ιωάννης Αναστασόπουλος ως μέλος
6. Πλωτάρχης ε.α. (Ε) Παναγιώτα Μάλλιαρη ΠΝ ως αναπληρωματικό μέλος
7. Ανθυπασιιστής ε.α. (ΔΙΑΧ) Γεωργία Ρετσινά ως αναπληρωματικό μέλος
8. Πλοίαρχος ε.α. ΛΣ Βασίλειος Πρέζαλης ως αναπληρωματικό μέλος
9. Ανθυπασιιστής ε.α. ΛΣ Νικόλαος Πλώτας ως αναπληρωματικό μέλος

στ. Παράρτημα ΕΑΑΝ Νομού Ηλείας

1. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Ζώης Υφαντής ΠΝ ως Πρόεδρος
2. Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. Αναστάσιος Αράπογλου ΠΝ ως Αντιπρόεδρος
3. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Άγγελος Μυλωνάς ΠΝ ως μέλος
4. Πλωτάρχης ε.α. ΛΣ Παναγιώτης Κρουστάλης ως μέλος
5. Σημαιοφόρος ε.α.(Ε) Γεώργιος Ξυλόκοτας ΠΝ ως μέλος
6. Ανθυποπλοίαρχος ε.α. (Ε) Βλάσης Μπεντεβής ΠΝ ως αναπληρωματικό μέλος
7. Αντιπλοίαρχος ε.α. (Ε) Βασίλειος Μπουτζαρέλης ΠΝ ως αναπληρωματικό μέλος
8. Ανθυπασιιστής ε.α. ΛΣ Νικόλαος Σταθόπουλος ως αναπληρωματικό μέλος

ζ. Παράρτημα ΕΑΑΝ Κρήτης

1. Αντιπλοίαρχος ε.α. (Μ) Εμμανουήλ Σταματάκης ΠΝ ως Πρόεδρος
2. Πλωτάρχης ε.α. (Ε) Χρήστος Κατταραλιώτης ΠΝ ως Αντιπρόεδρος
3. Πλοίαρχος ε.α. ΛΣ Αντώνιος Δασκαλάκης ως μέλος
4. Αντιπλοίαρχος ε.α. (Ε) Μελέτιος Ουρουτζόγλου ΠΝ ως μέλος
5. Ανθυποπλοίαρχος ε.α. (Ε) Δαμιανός Τσακαλιάς ΠΝ ως μέλος
6. Πλοίαρχος ε.α. (Ε) Κων/νος Παπαδημητρίου ΠΝ ως αναπληρωματικό μέλος
7. Υποπλοίαρχος ε.α. (Ε) Κων/νος Πρωτοψάλτης ΠΝ ως αναπληρωματικό μέλος

Ο Πρόεδρος της Ε.Α.Α.Ν.
Αντιναύαρχος ε.α. Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ

Επειδή πρόκειται να γίνει επανεξέταση των χρήσιμων πληροφοριών σε σχέση με την ύλη του περιοδικού, παρακαλούμε και ενημερώνουμε τα μέλη που ενδιαφέρονται, να μας στείλουν τις πληροφορίες – ανακοινώσεις πιο σύντομες, μέχρι 20 λέξεις. Με περισσότερες από 20 λέξεις δεν θα δημοσιεύονται. Έτσι θα γίνεται πλήρης εκμετάλλευση του χώρου του περιοδικού, αλλά και θα καλύπτονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Οι «χρήσιμες πληροφορίες» θα δημοσιεύονται εναλλάξ μέχρι τρεις φορές το χρόνο. Για να δημοσιευθούν θα πρέπει να έχουν περιέλθει στην ΕΑΑΝ μέχρι την 19η εκάστου μονού μήνα.

Διάφορα

- **Ψυχοθεραπεύτρια, Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας, Έλενα Μελιδώνη Ανδρέου**, Κλινική Υγνοθεραπεύτρια Mindfulness Executive Coach, Θουκιδίδου 70, Άλιμος τηλ. 6982 063591 - 6986 489003
- **Ενδοκρινολόγος/Διαβητολόγος, Ελίνα Τανογλιδη**, διατηρεί ιατρείο, Εθνάρχου Βενιζέλου 13, Σούδα Χανιά. Τηλ.: 2821089973-6974257630.
- **Συστήματα ασφαλείας, συναγερμοί, κάμερες**, θυροτηλεοράσεις, θωρακισμένες πόρτες, γκαραζόπορτες, ειδικές τιμές ΠΝ & ΛΣ SAFETYTECH τηλ. 215 5408962-698 30 83 035, Μεταμορφώσεως 151 Μοσχάτο.
- Γραφείο Τελετών «**ΚΑΜΑΡΑΤΟΣ ΛΑΖΑΡΟΣ**», μεταφορά σύνταξης δωρεάν, ευκολίες πληρωμής. Φειδιππίδου 25 Αθήνα τηλ. 210 7780917, 6944 360237
- Γραφείο Τελετών «**ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ**». Ειδικές τιμές για την οικογένεια του ΠΝ και ΛΣ τηλ. 6972 416761.

Πωλήσεις ακινήτων

- Πωλείται Ελαιώνας (250 δένδρα) σε παραγωγή. Τηλ. 6988 002637
- Πωλείται οικόπεδο 550 τ.μ. εντός σχεδίου (200 μέτρα από τη θάλασσα) στην Νυφίδα Πολιχνίτου Μυτιλήνης. Τηλ. 6939 160425, 210 95 25 458
- Πωλείται ελαιόκτημα 3,5 στρ., 5 χλμ. από τη θάλασσα στα Δροκόπια Πολιχνίτου Μυτιλήνης. Τηλ. 6939 160425, 210 9525458
- Πωλείται αμφιθεατρικό οικόπεδο 603 τ.μ., στην Εύβοια, οικισμός ΟΣΜΑΝ, ο.τ. 219, αρ. οικ. 6, τιμή 22.000 ευρώ, τηλ. 6970 383631

Όροι για τη δημοσίευση στο περιοδικό «Θαλασσινοί Απόηχοι»

Πρακτικό ΔΣ/ΕΑΑΝ υπ' αριθ. Π-81/19-11-2014

Θέμα 14ο: Σχετ.:

α. ΝΔ 1171/20-5-1972 (Περί Ενώσεων Αποστράτων Αξιωματικών Ενόπλων Δυνάμεων).

β. ΠΔ 576/24-6-1978 (Περί Κυρώσεως Κανονισμού Οργανώσεως και Λειτουργίας Ενώσεων Αποστράτων Αξιωματικών Ναυτικού).

γ. Πρακτικό ΔΣ/ΕΑΑΝ υπ' αριθ. 75/2-10-2014 θέμα 5ο.

1. Το ΔΣ/ΕΑΑΝ, ύστερα από διεξοδική συζήτηση για την ύλη που δημοσιεύεται στο περιοδικό «Θαλασσινοί Απόηχοι», αποφασίζει όπως παρακάτω:

Α. Το κείμενο να αναφέρεται σε θέμα γενικού ενδιαφέροντος, να έχει περιορισμένη έκταση και να μην υπερβαίνει τις τρεις δακτυλογραφημένες σελίδες. Σε περίπτωση περισσότερων σελίδων, να χωρίζεται το κείμενο σε ενότητες με επικεφαλίδα από τον συγγραφέα.

Β. Να είναι ενυπόγραφο με όλα τα στοιχεία του συντάκτη – αποστολέα.

Γ. Να μην είναι υβριστικό, συκοφαντικό και να μην περιλαμβάνει προσωπικές επιθέσεις και αντιπαραθέσεις μεταξύ συναδέλφων.

Δ. Να μην υπηρετεί κομματικές σκοπιμότητες και να μη στρέφεται κατά των θεσμών, κρατικών ή θρησκευτικών, καθώς και των εθνικών θέσεων.

Ε. Να τηρείται η δεοντολογία που υπαγορεύεται από τις αρχές και αξίες που υπηρετήσαμε.

Στ. Να είναι κατά προτίμηση δακτυλογραφημένο και σε περίπτωση που είναι χειρόγραφο να είναι καθαρογραμμένο και ευανάγνωστο.

Ζ. Να είναι καλώς συνταγμένα, εύληπτα, σαφή, περιεκτικά, ενδιαφέροντα, σε επίσημη γλώσσα.

Η. Τα κείμενα θα εξετάζονται και θα αξιολογούνται από συντακτική επιτροπή.

Θ. Να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο έντυπο της ΕΑΑΝ ή σε άλλο έντυπο, δηλαδή να είναι πρωτότυπο και όχι αντίγραφο.

Ι. Ανεξάρτητα από τη δημοσίευση ή μη των άρθρων, τα κείμενα δεν επιστρέφονται.

Ιβ. Το περιεχόμενο εκάστου άρθρου απηχεί τις προσωπικές απόψεις του υπογράφοντος.

2. Το ΔΣ/ΕΑΑΝ μετά από διεξοδική συζήτηση αποφασίζει και εγκρίνει ομόφωνα.

Παραθερισμός

Επιμέλεια: Πλοίαρχος (Ε) ε.α. **Γρηγόριος Γεωργακόπουλος** ΠΝ - Αξιωματικός Προϊστάμενος Παραθερισμού και Μηχανογράφησης Ε.Α.Α.Ν.
 Σημαιοφόρος (Ε) **Βαρβάρα Αλλαντάλα** ΠΝ
 Σημαιοφόρος (Ε) **Δημήτριος Φώτου** ΠΝ

Παραθερίσαντες αξιωματικοί ε.α. και Ορφανικά Μέλη στα παραθεριστικά κέντρα ΠΝ όπως παρακάτω:

Α) ΘΑΝ

1η περίοδος ΘΑΝ (από 27/05/2022 έως 08-06-2022)

ΑΡΧΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Α. ΦΟΥΝΤΟΣ
 ΑΡΧΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Π. ΡΩΜΑΝΟΣ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Ε. ΣΤΕΡΓΙΟΥ
 Χ/ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΥ Σ. ΜΑΣΟΥΡΑ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Δ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
 Χ/ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΥ Μ. ΧΑΣΙΩΤΗ
 Χ/ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΥ Ι. ΒΑΜΠΟΡΑΚΗ
 ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ (Ε) Κ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Δ. ΧΑΝΙΩΤΗΣ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Ν. ΓΚΟΥΦΑΣ
 Χ/ΠΛΩΤΑΡΧΟΥ (Ε) Ε. ΜΕΓΑΛΟΓΕΝΗ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Σ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗΣ
 ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ (Ε) Γ. ΚΑΝΤΖΟΣ
 Χ/ΑΝΘΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΥ Α. ΠΑΠΟΥΛΙΑ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Π. ΣΕΓΡΕΔΟΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Δ. ΜΠΑΜΠΑΚΟΣ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Θ. ΓΑΛΑΝΟΣ
 ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ (Ε) Χ. ΓΙΑΚΟΥΒΑΚΗΣ
 ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ (Ε) Δ. ΒΛΑΧΟΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Φ. ΖΑΧΑΡΙΟΥΔΑΚΗΣ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Φ. ΧΑΛΑΡΙΑΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Κ. ΤΕΚΤΟΝΙΔΗΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Π. ΓΟΥΛΟΣ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Β. ΣΤΕΡΓΙΟΥ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Γ. ΣΑΓΟΣ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Ι. ΚΥΝΗΓΑΛΑΚΗΣ

2η περίοδος ΘΑΝ (από 10/06/2022 έως 22-06-2022)

ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Δ. ΚΑΛΛΙΕΡΟΣ
 Χ/ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΥ Ε. ΜΑΣΟΥΡΙΔΟΥ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Α. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Α. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ
 ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ Μ. ΤΣΟΛΕΚΑΣ
 Χ/ΑΡΧΙΠΛΟΙΑΡΧΟΥ Χ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
 ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ Ν. ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ
 ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ Μ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Γ. ΛΑΖΑΡΑΚΟΣ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Δ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
 ΑΡΧΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Μ. ΧΑΡΒΑΖΗΣ
 ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ Α. ΜΑΚΡΗΣ
 ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ Σ. ΓΙΑΝΝΙΩΤΗΣ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Μ. ΚΟΡΩΝΙΩΤΑΚΗΣ
 Χ/ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΥ Α. ΠΑΝΕΤΑ
 ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ (Ε) Κ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ ΣΠ. ΠΑΠΑΝΕΛΟΠΟΥΛΟΣ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Β. ΣΤΕΡΓΙΟΥ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Π. ΚΑΝΑΡΗΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Ι. ΑΡΙΚΑΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Ν. ΑΥΛΩΝΙΤΗΣ

ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ (Ε) ΕΜ. ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Δ. ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ
 Χ/ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΥ (Ε) Π. ΚΑΡΑΚΟΤΣΙΔΗ
 ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ (Ε) Ε. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
 ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ (Ε) Μ. ΚΟΛΙΟΣ
 ΑΝΘΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Ι. ΠΑΝΑΓΟΣ
 Χ/ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΥ Α. ΓΕΡΑΚΙΝΗ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Δ. ΠΟΡΟΓΛΟΥ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (ΥΝ) Α. ΜΠΡΙΛΑΚΗ- ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΗ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Α. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΗΣ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Β. ΒΗΣΣΑΡΙΟΥ
 ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ (Ε) Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Κ. ΠΙΠΕΡΗΣ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Γ. ΓΑΤΣΑΣ
 Χ/ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΥ Μ. ΚΑΞΕΡΗ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Φ. ΖΑΧΑΡΙΟΥΔΑΚΗΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Σ. ΡΕΚΛΕΙΤΗΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Φ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Ν. ΡΙΖΙΚΙΑΝΟΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Π. ΓΟΥΛΟΣ

3η περίοδος ΘΑΝ (από 24/06/2022 έως 6-07-2022)

Χ/ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΥ Α. ΤΣΑΓΚΟΥΡΝΟΥ
 ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ Μ. ΦΟΥΚΑΡΑΚΗΣ
 ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Ν. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
 ΑΡΧΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Θ. ΤΣΙΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
 Χ/ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΥ Α. ΤΟΥΡΒΑ
 Χ/ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΥ Μ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ
 ΑΝΘΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Α. ΠΑΠΑΠΑΝΟΥ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Η. ΚΟΛΩΝΙΑΣ
 ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ Χ. ΤΖΟΥΒΑΡΑ
 ΑΝΘΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Θ. ΦΙΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Α. ΣΤΕΡΓΙΟΥ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Γ. ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Δ. ΜΟΥΓΙΟΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Θ. ΜΙΛΗΣΗΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Α. ΓΙΑΚΟΥΜΗΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Ι. ΣΤΑΜΟΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Κ. ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ
 Χ/ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ Δ. ΡΕΝΙΕΡΗ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) ΣΠ. ΒΕΡΥΚΑΚΗΣ
 ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ (Ε) Κ. ΚΟΡΟΜΠΙΛΗΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Γ. ΒΑΡΚΑΡΟΛΗΣ

4η περίοδος ΘΑΝ (από 08/07/2022 έως 20-07-2022)

ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΣ Π. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
 ΑΡΧΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Ι. ΧΑΡΤΟΦΥΛΛΗΣ
 ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ Λ. ΡΟΚΟΣ
 ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ Η. ΝΑΣΤΟΣ
 ΑΡΧΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Σ. ΛΟΥΔΟΒΙΩΤΗΣ
 ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ Δ. ΚΟΥΡΚΟΥΛΗΣ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
 ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Π. ΤΡΑΓΟΥΛΙΑΣ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Χ. ΚΟΤΡΩΝΗΣ
 ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ (Ε) Γ. ΜΑΡΟΥΔΗΣ
 Χ/ΑΝΘΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΥ Μ. ΚΟΛΟΜΒΟΤΟΥ
 ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Α. ΖΑΧΟΣ
 ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Α. ΜΑΡΑΓΚΑΚΗΣ

ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ (Ε) Α. ΓΕΡΟΝΤΙΔΗΣ
ΑΝΘΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Γ. ΔΕΛΗΣ
ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Ν. ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ
ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Κ. ΚΑΤΣΙΟΥΛΑΣ
ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Κ. ΜΑΚΡΗΣ
ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Γ. ΔΕΣΥΠΡΗΣ
ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Κ. ΚΑΡΜΙΡΗΣ
ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Γ. ΜΠΙΝΤΖΙΟΣ
ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Ι. ΚΑΡΑΜΠΑΣ

Β) ΝΑΣΚΕ

2η περίοδος (από 28/05/2022 έως 10-06-2022)
ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ (Ε) Σ. ΜΕΡΙΑΝΟΣ

Γ) ΦΑΡΟΣ ΑΡΚΙΤΣΑΣ

4η περίοδος (από 09/06/2022 έως 17-06-2022)
ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Π. ΖΩΓΡΑΦΟΣ

5η περίοδος (από 18/06/2022 έως 22-06-2022)
ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Ι. ΤΣΙΛΙΓΙΑΝΝΗΣ

7η περίοδος (από 06/07/2022 έως 14-07-2022)
ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ (Ε) Α. ΤΣΑΠΡΑΣ

Δ) ΚΕ ΠΟΡΟΣ

4η περίοδος (από 02/07/2022 έως 08-07-2022)
ΑΝΘΥΠΑΣΠΙΣΤΗΣ Σ. ΜΑΝΩΛΑΤΟΣ

5η περίοδος (από 09/07/2022 έως 15-07-2022)
ΑΝΘΥΠΑΣΠΙΣΤΗΣ Α. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΤΕΛΕΤΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ

Την Πέμπτη 7 Ιουλίου 2022 πραγματοποιήθηκε στον Ναύσταθμο Σαλαμίνας παρουσία του Αρχηγού Στόλου Αντιναυάρχου Παναγιώτη Λυμπέρη ΠΝ, η τελετή παράδοσης – παραλαβής καθηκόντων Διοικητού Υποβρυχίων σύμφωνα με τα ήθη, τα έθιμα, τις ισχύουσες διατάξεις και κανονισμούς του Πολεμικού Ναυτικού.

Προ της τελετής ο απερχόμενος Διοικητής Υποβρυχίων Πλοίαρχος Κωνσταντίνος Τουρκαντώνης ΠΝ κατέθεσε δάφνινο στεφάνι στο παρακείμενο ηρώο πεσόντων των Υποβρυχίων κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ακολούθως στην ημερήσια διαταγή του, ευχαρίστησε την ηγεσία για την εμπιστοσύνη που τον περιέβαλε κατά την διάρκεια άσκησης των καθηκόντων του, τις διοικήσεις υπηρεσιών και πλοίων για την αρωγή και συνδρομή τους στην αντιμετώπιση προβλημάτων και κλείνοντας την ομιλία του είπε: «*Άνδρες και γυναίκες των υποβρυχίων αναγνωρίζω πλήρως τις δύσκολες συνθήκες που αντιμετωπίζετε. Μην λιγοψυχήσετε. Συνεχίστε με αφοσίωση, τόλμη και ρομαντισμό νοιώθοντας υπερήφανοι για το έργο που επιτελείτε. Αυτό που σας ξεχωρίζει, είναι ότι έχετε διέλθει από ένα επίμονο και αυστηρό πρόγραμμα επιλογής και εκπαίδευσης αλλά και ότι λειτουργείτε από συνεχή αξιολόγηση. Οποιοσδήποτε μπορεί να είναι πλήρωμα ενός υποβρυχίου, αλλά για να γίνει αυτό απαιτείται ενδελεχής προετοιμασία, εστίαση, δέσμευση, αποφασιστικότητα, ανθεκτικότητα και πάνω από όλα ένα: επιθυμία για την επιτυχία. Στο τέλος, η μοναδική σας ανταμοιβή θα είναι η αναγνώριση των συναδέλφων σας. Απολαύστε το ταξίδι. Η Ιθάκη δεν θα έχει τίποτα άλλο να σας προσφέρει. Σας αποχωρίζομαι σε μια εποχή φαινομενικής ηρεμίας. Ωστόσο να είστε βέβαιοι πως στο προσεχές μέλλον οι προκλήσεις για τη χώρα θα κορυφωθούν ξανά. Τα υποβρύχια ως η αιχμή του δόρατος του Πολεμικού Ναυτικού, θα κληθούν και πάλι να επιβάλλουν την θέληση του Έθνους και να τιμωρήσουν όλους τους θρασείς επίδοξους καταπατητές των ελληνικών θαλασσών. Είμαι απολύτως βέβαιος ότι και τότε θα φέρετε σε πέρας την αποστολή σας, όπως κάνουν πάντα οι άνδρες αυτής της Διοίκησης από την πρώτη μέρα της ίδρυσής της».*

Ο παραλαμβάνων Διοικητής Υποβρυχίων Πλοίαρχος Ιωάννης Στρατογιάννης ΠΝ στην ημερήσια διαταγή ανέφερε: «*Έχοντας πλήρη συναίσθηση της τιμής που μου γίνεται και της ευθύνης που αναλαμβάνω, διαβεβαιώνω ότι, θα καταβάλω κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε η Διοίκηση Υποβρυχίων να συνεχίσει να εκπληρώνει την αποστολή της και να συμβάλλει τα μέγιστα στο έργο του Αρχηγείου Στόλου. Από το προσωπικό των πλοίων και των υπηρεσιών αναμένω σεβασμό και προσήλωση στις παραδόσεις της Διοικήσεως».*

Στην ημερήσια διαταγή του, ο Αρχηγός Στόλου Αντιναύαρχος Παναγιώτης Λυμπέρης ΠΝ εξήρε την προσφορά του απερχόμενου Διοικητή Υποβρυχίων και ευχήθηκε καλή τύχη στον παραλαμβάνοντα.

Την τελετή τίμησαν με την παρουσία τους πρώην Διοικηταί – Επιστολείς και μέλη του Ελληνικού Συνδέσμου Υποβρυχίων, ευχόμενοι τόσο στον παραδίδοντα όσο και στον παραλαμβάνοντα καθήκοντα Διοικητή Υποβρυχίων καλή τύχη στα νέα τους καθήκοντα.

Ευχαριστίες

Αισθάνομαι εγκάρδια την ανάγκη να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς το Ιατρικό και Νοσηλευτικό προσωπικό του Ν.Ν.Α., όπου πρόσφατα εγένετο επείγουσα εισαγωγή μου για αντιμετώπιση σοβαρού προβλήματος της υγείας μου και όπου χάρις στην επιτυχημένη οργάνωση και κυρίως την υψηλή και ευσυνείδητα επιστημονική, εμφανή και ακούραστη ικανότητα και προσφορά των αρμοδίων, κατέστη δυνατή η έγκαιρη ικανοποιητική επαναφορά της υγείας μου.

Ιδιαίτερα δε επιθυμώ να ευχαριστήσω ειδικά το προσωπικό της Α' Παθολογικής Κλινικής, ήτοι το άξιο και υψηλό, ανθρώπινο και δυναμικό, επιστημονικό επιπέδου, σύνολο των Ιατρών-στελεχών της, ως επίσης και το σύνολο του νοσηλευτικού και διοικητικού προσωπικού της.

Μετά τιμής Υποναύαρχος ε.α. Γεώργιος Σπαρτιώτης ΛΣ

Επικήδειος των αξιωματικών ενεργοποίησης του Α/Τ ΤΟΜΠΑΖΗΣ στον Κυβερνήτη τους Αντιπλοίαρχο τότε Γεώργιο Σίδηρη, με τους τότε βαθμούς:

Πλωτάρχης Π. Κικαρέας (Υπαρχος), Πλωτάρχης (Μ) Π. Νινιός (Α΄ Μηχανικός), Υποπλοίαρχοι (Μάχιμοι) Χ. Καζάσης, Γ. Αντωνόπουλος, Υποπλοίαρχος (Μ) Δ. Ρηγόπουλος, Ανθυποπλοίαρχοι (Μ) Σ. Βλάχος, Ε. Πανουργιάς, (Ο) Δ. Μπατσιούλας, Σημαιοφόροι (Μάχιμοι) Σ. Πολίτης, Α. Φασούλας, Ι. Σακελλαρίου, Β. Τσιτωνάκης, Α. Καραδημήτρης, (Μηχανικοί) Δ. Σακελλαρίου, Ε. Μπραουδάκης, Μ. Χατζηνικολής, Ι. Βορριάς, (Ο) Α. Σαρίδης.

6 Ιουνίου του 1977, στον όρμο της Σούδας έκανε την εμφάνισή του ένα ρυμουλκό ανοιχτής θαλάσσης που κουβαλούσε από τις ΗΠΑ δύο παροπλισμένα Α/Γ (τα μετέπειτα ΚΩΣ και ΟΝΟΥΣΑΙ) και το επίσης παροπλισμένο USS GURKE DD 783, που έγενε από τη μια μεριά. Αυτό το USS GURKE, που πήρε το όνομα Α/Τ ΤΟΜΠΑΖΗΣ D 215, έπρεπε να το κάνουμε «πλοίο» μέχρι το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους για να πάρει μέρος στην άσκηση ΦΙΛΙΠΠΟΣ, αλλά και να μεταφέρουμε τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Κ. Τσάτσο, στη Θεσσαλονίκη στις 25 Οκτωβρίου, για την επιθεώρηση του Στόλου κατά τις εορταστικές εκδηλώσεις για την απελευθέρωση της πόλης.

Κι όλα αυτά στο Ν. Κ., χωρίς καμία προηγούμενη εμπειρία, αφού μέχρι τότε όλα τα πλοία που πήραμε από τις ΗΠΑ στους ναυστάθμους των ΗΠΑ είχαν ενεργοποιηθεί, με τη συνδρομή και επίβλεψη του Αμερικανικού Ναυτικού. Μας μάζεψε ο κυβερνήτης Αντιπλοίαρχος Γ. Σίδηρης στο μόλο. Ο ήλιος έκαιγε ανελέητα και μας είπε: «Δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να τα καταφέρουμε. Ξεχνάμε όλα τα άλλα, ωράρια, διασκέδαση, οικογένειες και πιάνουμε δουλειά». ΩρARIO εφτά το πρωί με εφτά το βράδυ, σύσκεψη μέχρι τις εννέα για αξιολόγηση της προόδου των εργασιών και στη συνέχεια οι επιτροπές αγοράς υλικών στα Χανιά, από μια αγορά που δεν τα είχε και τα έφερνε από την Αθήνα με καθυστέρηση ανάλογα με το είδος των υλικών. Κι ο κυβερνήτης πρώτος να έρχεται και τελευταίος να φεύγει, παντού και πάντοτε, ακούραστος. «Πρώτε και Επιμελητά, εκεί έχει ένα σαν τούνελ, που είναι γεμάτο με υλικά, δεν το είδατε». Και το τούνελ αυτό ήταν σ' ένα απίθανο δυσπρόσιτο χώρο. Και τελικά τα καταφέραμε μέσα στις ημερομηνίες που έλεγαν οι διαταγές.

Έχουμε υπηρετήσει όλοι σε πολλές θέσεις στο Π.Ν., όμως η ενεργοποίηση του Α/Τ ΤΟΜΠΑΖΗΣ είναι βαθειά χαραγμένη μέσα μας και όποτε μπορούμε μαζευόμαστε και τα θυμόμαστε, λέγοντας ότι αν δεν πεθάναμε τότε από δουλειά δεν θα πεθάνουμε ποτέ από αυτή την αιτία. Κι όλα αυτά υπό τη διοίκηση του Κυβερνήτη μας Γεωργίου Σίδηρη, που, δυστυχώς, υπέστη σοβαρή ασθένεια, μετοίκηση στη γενέτειρά του, τη Σάμο, όπου άφησε την τελευταία του πνοή στις 8 Ιουνίου 2022. Κυβερνήτα μας, ας είναι ελαφρύ το χώμα που σε σκεπάζει, εμείς θα σ' έχουμε πάντα μέσα στις καρδιές μας.

Είμαστε απόλυτα βέβαιοι, ότι αν ζούσαν ο Ανθυποπλοίαρχος (Μάχιμος) Εμμανουήλ Εμμανουήλ, Ανθυποπλοίαρχος (Ι) Περικλής Παγκράτης και Σημαιοφόρος (Μάχιμος) Νικόλαος Παρασκευόπουλος, αξιωματικοί κι αυτοί κατά την ενεργοποίηση του Α/Τ ΤΟΜΠΑΖΗΣ, τα ίδια με εμάς συναισθήματα θα εξέφραζαν για τον κυβερνήτη μας Γεώργιο Σίδηρη.

Επικήδειος Αντιπλοίαρχου (Ε) ε.α. Χαράλαμου (Μπάμπη) Γιακουμάκη ΠΝ

Από τον Πλοίαρχο (Ε) ε.α. Γρηγόριο Γεωργακόπουλο ΠΝ

Αγαπητέ Προϊστάμενε, φίλε Χαράλαμπε (Μπάμπη) Γιακουμάκη, πέρασαν πολλά χρόνια από το 1948 που πέρασες το Φ1 και κατατάχτηκες στο Πολεμικό Ναυτικό και ακολουθήσαμε το ίδιο δρομολόγιο προς το ΠΝ, και εμείς οι νεώτεροί σου, που με την πάροδο του χρόνου γνωριστήκαμε και συνυπηρετήσαμε για πολλά χρόνια.

Αγαπητέ μας Μπάμπη, υπηρέτησες το αγαπημένο σου ΠΝ πολλά χρόνια. Ήσουν για όλους εμάς παράδειγμα προς μίμηση. Οι συμβουλές σου ήταν για όλους εμάς παράδειγμα για μίμηση. Οι συμβουλές σου ήσαν για όλους μας οδηγός στη σταδιοδρομία μας. Καλός συνάδελφος, εξαιρετος χαρακτήρας. Έγραψες τη δική σου ιστορία, στο Πολεμικό Ναυτικό και στη μετέπειτα πολιτική ζωή σου. Ήσουν ο πρώτος μεταξύ των πρώτων συναδέλφων σου, πρόσφερες πολλά στο αγαπημένο σου ΠΝ. Η πατρίδα μας σε τίμησε και σε προήγαγε στον ανώτατο βαθμό της κατηγορίας σου. Έχαιρες της εμπιστοσύνης των ανωτέρων σου, εκτίμησης, αγάπης των υφισταμένων σου. Υπήρξες ένας ειλικρινής, τίμιος, δίκαιος προϊστάμενος και φίλος. Πέρασαμε πολλά ευχάριστα χρόνια μαζί σου.

Προϊστάμενε και φίλε Χαράλαμπε Γιακουμάκη, έφυγες από κοντά μας, την αγαπημένη σου οικογένεια, τους φίλους και συμμαθητές στο ΠΝ, που τόσα χρόνια περάσατε μαζί, για άλλα μέρη, για τους κήπους της Χριστιανουσίνης. Μπάμπη, πέραν της άλλης συνυπηρεσίας μας, σε θυμάμαι που ερχόσουν στη σχολή Η Η/Τ στο ΚΕ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ να ρωτήσεις για την πρόοδο του αγαπητού σου γιου Δημήτρη και μαθητή μου στη σχολή. Απόκτησες καλά παιδιά, που τα δυο προσέφεραν τις πολύτιμες υπηρεσίες τους μέσω του ΠΝ στην πατρίδα μας, από τα υψηλά αξιώματα που κατέλαβαν στο ΠΝ χάρις των δικών τους και των δικών σου προσπαθειών.

Συμμαθητές και φίλοι του ΠΝ, ο Μπάμπης δεν είναι πια μεταξύ μας. Έφυγε για άλλους κόσμους για άλλα μέρη για την αιωνιότητα στους κήπους του Παραδείσου. Συνάδελφοι από το ΠΝ, φίλοι προϊστάμενοι και υφισταμένοι του φίλου Χαράλαμπε Γιακουμάκη, ας ευχηθούμε αιωνία η μνήμη του και ας είναι ελαφρύ το χώμα της Κρητικής γης που τον σκεπάζει. Καλό κουράγιο και δύναμη στην αγαπημένη του οικογένεια. Δημήτρη, να διαβιβάζεις τα συλληπητήριά μου σε όλη την οικογένειά σου.

Καλό ταξίδι αγαπητέ μας Μπάμπη από τους φίλους σου στο ΠΝ, συνεργάτες σου και Αξιωματικούς ΠΝ ε.α. που είχαν την τύχη να σε γνωρίσουν.

Στη μνήμη των Ελλήνων της Μικράς Ασίας

Από τον Πλοίαρχο (Ε) ε.α. Χρήστο Γιανταμίδα ΠΝ

Στους Έλληνες της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης, που σφαγιάστηκαν με τον πλέον θηριώδη και απάνθρωπο τρόπο, γιατί, γιατί γεννήθηκαν Έλληνες και Ορθόδοξοι Χριστιανοί και έτσι ήθελαν να παραμείνουν. Αυτό ήταν το έγκλημά τους, γι' αυτό υπέστησαν την γενοκτονία. Όσοι επέζησαν, ξεριζώθηκαν με βία από τις πατρογονικές τους εστίες μετά από 3000 χρόνια παραμονής τους στον χώρο αυτόν. Ο ξεριζωμένος αυτός λαός, τόσο κατά την διάρκεια του ξεριζωμού του, όσο και κατά την διάρκεια του ριζωμού του στην ελεύθερη Ελλάδα, σήκωσαν τον Σταυρό του Μαρτυρίου για να έρθει η Ανάσταση στους απογόνους τους. Επίσης αφιερώνεται και στους Έλληνες Στρατιώτες που θυσιάσαν τις ζωές τους για την απελευθέρωση αλύτρωτων πατριδών.

ΑΙΩΝΙΑ τους Η ΜΝΗΜΗ.

Εσσεί θα τους θυμόμαστε, ζουν και θα ζουν ανάμεσά μας, όσο θα τους θυμόμαστε και θα τους μνημονεύουμε..

Εκτελούμε το θλιβερό καθήκον της δυσάρεστης περιοδικής ενημέρωσης...

Αυτοί που έφυγαν...

Βαθμός	Όνοματεπώνυμο	Ημέρα θανάτου	Έτος γεννήσεως
Πλωτάρχης ε.α. (Ε) ΠΝ	Εμμανουήλ Καναβάρης	2 Απριλίου 2022	1934
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Κωνσταντίνος Γεωργάρης	16 Ιουνίου 2022	1953
Αρχιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Δημήτριος Τσιλιμπάρης	16 Ιουνίου 2022	1933
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Κοσμάς Ευφραιμίδης	21 Ιουνίου 2022	1942
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Ιωάννης Καράπας ΠΝ	21η Ιουνίου 2022	1947
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Μιχαήλ Χαλκηκιόπουλος ΠΝ	22 Ιουνίου 2022	1928
Υποναύαρχος ε.α. ΠΝ	Ιωάννης Κοντούλης ΠΝ	24 Ιουνίου 2022	1964
Αντιπλοίαρχος ΛΣ ε.α.	Αθανάσιος Πλουμίδης	30 Ιουνίου 2022	1959
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Αθανάσιος Αναστασίου	7 Ιουλίου 2022	1965
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Πέτρος Μπαζιώτης	9 Ιουλίου 2022	1956
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Βρόντος	10 Ιουλίου 2022	1949
Σημαιοφόρος (Ε) ε.α. ΠΝ	Νικόλαος Καπετανάκης	10 Ιουλίου 2022	1936
Υποναύαρχος ε.α. ΠΝ	Μιχαήλ Βρυώνης	11 Ιουλίου 2022	1932
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Αθανάσιος Καραχλάνης	17 Ιουλίου 2022	1931
Υποναύαρχος ε.α. ΠΝ	Κωνσταντίνος Κοκολάκης	21 Ιουλίου 2022	1957
Αντιναύαρχος ε.α. ΠΝ	Σπυρίδων Καψάλης	27 Ιουλίου 2022	1922
Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Νικόλαος Μιχελακάκης	28 Ιουλίου 2022	1936
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Νικόλαος Μιμίκος	2 Αυγούστου 2022	1933
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Βασίλειος Γαϊτάνης	2 Αυγούστου 2022	1955
Αρχιπλοίαρχος (ΥΦ) ε.α. ΠΝ	Νικόλαος Αθανασόπουλος	5 Αυγούστου 2022	1942
Υποναύαρχος (Ο) ε.α. ΠΝ εα	Αθανάσιος Σωτηρίου	7 Αυγούστου 2022	1932
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Βασίλειος Βότσης	8 Αυγούστου 2022	1949
Σημαιοφόρος (Ε) ε.α. ΠΝ	Σταύρος Μέριανος	10 Αυγούστου 2022	1942
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Παναγιώτης Λυμπερόπουλος	11 Αυγούστου 2022	1938
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Κωνσταντίνος Τσολάκογλου	12 Αυγούστου 2022	1947
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Βασίλειος Πρέκας	12 Αυγούστου 2022	1964
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Βλαχογιάννης	16 Αυγούστου 2022	1943
Υποναύαρχος (Ο) ε.α. ΠΝ	Αναστάσιος Σινάνογλου	18 Αυγούστου 2022	1934
Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Νικόλαος Σουρβίνος	21 Αυγούστου 2022	1942
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Δημήτριος Ντούλιας	25 Αυγούστου 2022	1929
Υποναύαρχος ε.α. ΠΝ	Δημήτριος Ζαρόγιαννης	26 Αυγούστου 2022	1934

ΤΟ ΔΕΚΑΤΟ ΑΙΡΕΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΑΑΝ που έληξε η θητεία του στις 17 Μαρτίου 2019

Στιγμιότυπα από εκδηλώσεις της ΕΑΑΝ

Το ΔΣ του Παραρτήματος Β.Δ. Ελλάδος (Κέρκυρα) παρέθεσε δείπνο προς τιμήν Ανωτάτων Αξιωματικών του ΠΝ που διαμένουν στην Κέρκυρα, στις εγκαταστάσεις του ΝΑΣΚΕ.

Περιφορά Ιεράς Εικόνας στο Πλαίσιο Εορτασμού της Αγ. Μαρίας στη ΝΒΝΕ.

Αρχιερατικό Μνημόσυνο για τους Πεσόντες κατά το Πραξικόπημα και την Τούρκικη εισβολή στη Κύπρο το 1974, στον Καθεδρικό Ναό των Αθηνών.

**Ένωση Αποστράτων
Αξωματικών Ναυτικού
ΝΠΔΔ**

Ι. Παπαρρηγοπούλου & Π.Π. Γερμανού,
Πλατεία Κλαυθμώνος 105 61 Αθήνα
www.eaan.gr
Τηλ: 210-33.10.430,
210-33.10.431
e-mail: info@eaan.gr

**ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ**

Ταχ. Γραφείο
ΚΕΜΠΑ

Αριθμός Άδειας
517/92

ΚΩΔΙΚΟΣ 012037

